

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

Ali Fuat ARICI

İLKÖĞRETİM ÜÇÜNCÜ SINIF TÜRKÇE DERS
KİTAPLARINDAKİ MASALLARIN ÖĞRENCİ
EĞİTİMİNE KATKILARI

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

109367

TEZ YÖNETİCİSİ
Yard. Doç. Dr. Lütfi SEZEN

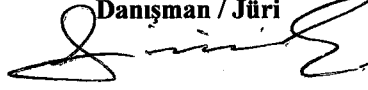
T 109367

ERZURUM 2001

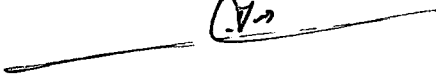
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalının Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalında jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

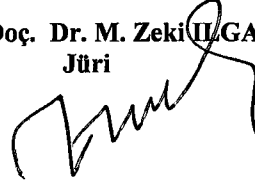
Yard. Doç. Dr. Lütfi SEZEN
Danışman / Jüri

Prof. Dr. Ahmet KIRKKILIÇ
Jüri

Yard. Doç. Dr. M. Zeki İLGAR
Jüri

Yukarıdaki imzalar, adı geçen öğretim üyelerine aittir. 27. 7. 2001

Prof. Dr. Bilge SEYİDOĞLU
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET	IV
ABSTRACT	V
ÖN SÖZ	VI
ÇİZELGELER LİSTESİ	VII
KISALTMALAR	XIII
I. BÖLÜM	
1 GİRİŞ.....	1
1.1 Problem.....	1
1.1.1 Masalın Tanımı ve Tarihçesi	4
1.1.2 Masalların Sınıflandırılması ve Çeşitleri.....	8
1.1.3 Masalların Özellikleri	13
1.1.4 Masalın Diğer Türlerle İlişkisi	16
1.1.5 Çocuk Masallarında Aranılan Nitelikler.....	20
1.1.6 İlköğretimin Amaçları	22
1.1.7 Türkçe Dersinin Amaçları	23
1.1.8 Türkçe Dersinin Etkinlik Alanları	26
1.1.9 Ders Kitaplarının Öğrencilere ve Öğretmenlere Sağladığı Yararlar ..	31
1.2 Amaçlar	32
1.3 Problem Cümlesi	33
1.4 Alt Problemler	33
1.5 Varsayımlar	34
1.6 Sınırlılıklar.....	34
1.7 İlgili Araştırmalar	34
1.8 Tanımlar	36

II. BÖLÜM

2	YÖNTEM	37
2.1	Araştırma Modeli.....	37
2.2	Evren ve Örneklem.....	37
2.3	Verilerin Toplanması.....	38
2.4	Verilerin Çözümlemesi.....	39

III. BÖLÜM

3	BULGULAR VE YORUMLAR	40
3.1	Öğretmenlere Ait Kişisel Bilgiler.....	43
3.1.1	Mezuniyet.....	43
3.1.2	Mesleki Kıdem.....	44
3.1.3	Ders Dışı Seminer.....	44
3.2	Öğretmen Anketine Dayalı Bulgular.....	45
3.2.1	Ders Dışı Kitap Okutma Durumuna İlişkin Bulgular.....	45
3.2.2	Masallar Hakkında Yeterli Bilgiye Sahip Olma Durumuna İlişkin Bulgular Ve Yorumlar.....	46
3.2.3	Masalların Öğrencilerin Seviyelerine Uygun Olma Durumuna İlişkin Bulgular Ve Yorumlar.....	47
3.2.4	Öğrencilerin Duygu Ve Düşünce Ufkunu Geliştirme Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	47
3.2.5	Masalların Türkçe Dersinin Amaçlarının Gerçekleşmesine Katkılarına İlişkin Bulgular Ve Yorumlar.....	49
3.2.6	Kitaptaki Masalların Dört Temel Beceriye Geliştirme Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	54
3.2.7	Masalların Nitelik ve Niceliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	59

3.2.8 Masal Kahramanlarına Öğrencilerin Yaklaşımına İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	60
3.2.9 Değerlendirme	63
3.3 Öğrenci Anketine Dayalı Bulgular	64
3.3.1 Öğrencilerin Ders Dışı Kitap Okuma Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	64
3.3.2 Öğrencilerin Masallar Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	66
3.3.3 Masalların Türkçe Dersinin Amaçlarının Gerçekleşmesine Katkılarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	69
3.3.4 Masalların Niteliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	80
3.3.5 Masalların Niceliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	83
3.3.6 Masal Kahramanlarına Öğrencilerin Bakışlarını Gösteren Bulgular ve Yorumlar.....	84
3.3.7 Değerlendirme	88
IV. BÖLÜM	
4 SONUÇ VE ÖNERİLER.....	90
4.1 Sonuç	90
4.1.1 Araştırmanın Alt Problemlerine Ait Bulgular	90
4.1.1.1 Öğretmen ve Öğrencilere Ait Kişisel Bilgilere Yönelik Bulgular	90
4.1.1.2 Türkçe Ders Kitaplarına Yönelik Bulgular	90
4.1.1.3 Öğretmen ve Öğrencilerin Eğitim Durumlarıyla İlgili Bulgular	91
4.2 Öneriler	100
KAYNAKLAR	102
EKLER	107
ÖZGEÇMİŞ	116

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLKÖĞRETİM III. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ MASALLARIN ÖĞRENCİ EĞİTİMİNE KATKILARI

Ali Fuat ARICI

Danışman : Yard. Doç. Dr. Lütfi SEZEN

2001 – Sayfa : 101

Jüri : Yard. Doç. Dr. Lütfi SEZEN

.....

.....

Bu araştırma, ilköğretim III. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki masalların nitelik ve nicelik olarak düzeylerini tespit etmek, dersin amaçlarına katkılarını belirtmek, öğrencilerin masallar ve masal kahramanlarına bakışlarını tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmanın giriş bölümünde, problem, masalın tanımı, tarihçesi, sınıflandırılması, çeşitleri, özellikleri, diğer türlerle ilişkisi, çocuk masallarında aranan nitelikleri ilköğretimin amaçları, Türkçe dersinin amaçları ve içeriği ile araştırmanın amaçları alt problemleri, varsayımları, sınırlılıklar, ilgili araştırmalar, tanımlar ve kısaltmalara yer verilmiştir.

Yöntem bölümünde, araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve çözümlenmesinden bahsedilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar bölümünde, kitaptaki masal metinleri verilmiş, öğretmenlere ait kişisel bilgiler ile öğretmen ve öğrenci anketlerine dayalı bulgu ve yorumlar çizelgeleriyle beraber açıklanmıştır.

Araştırmanın sonuç ve öneriler bölümünde ise grafikler eşliğinde çıkan sonuçlar değerlendirilmiş ve bunlarla ilgili önerilerde bulunulmuştur.

ABSTRACT
MASTER'S THESIS

**THE CONTRIBUTIONS OF THE TALES IN TURKISH BOOKS OF THIRD CLASS
IN PRIMARY SCHOOL TO STUDENT EDUCATION**

Ali Fuat ARICI

Supervisor : Asst. Prof. Dr. Lütfi SEZEN

2001 – Page: 101

Jury : Asst. Prof. Dr. Lütfi SEZEN

.....
.....

This study has made study for establish the tales that written on third class Turkish books for increase quality and quantity of success deprees of students.

At the part of first section problem, the name of tale, its history, classification, kinds, specialities and the relationship of other kinds, and at the child tales the no how Turkish lesson, aims of Turkish its contents of aims and sub problems, hypothesis limitations, relational searches and abbreviations.

At the way section, we made the model of research sample verifying data and analysing of them.

At the discovery and commentary part, the text of tales in the book was given, the personal knowledges about teachers and it is explained some knowledges depend on enquiry of teacher and student and they explained with tables.

At the last section of research the datas that taken from tables and the utilized. We also gave some advices with these.

ÖN SÖZ

Ana dili öğretimi, çocuğun doğduğu andan itibaren annesi, babası ve çevresiyle başlayan, okulda da düzenli olarak verilen bir eğitim faaliyetidir.

Öğrencilerin Türkçe'yi doğru ve amaca uygun öğrenmelerinde onlara yardımcı olacak etkenlerin başında öğretmenler ve ders kitapları gelmektedir. Ders kitapları öğrenmeyi pekiştirmekte ve kalıcı kılmaktadır.

Ana dilimizin etkili bir şekilde öğretilmesini amaçlayan Türkçe dersleri için hazırlanan ders kitaplarında yer alacak metinler de amaca uygun olmalıdır. Yapılan bu araştırmayla III. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki masalların öğrencilerin eğitimine katkı düzeyleri incelenmiştir.

Bu amaçla, öğretmen ve öğrencilere anket yoluyla görüşleri sorulmuştur. Öğretmen ve öğrencilerin masal ve masal kahramanlarına bakışları, dersin amaçlarına uygunluğu ve katkıları, nitelik ve nicelik olarak yeterli olup olmadığı yönünde fikirleri alınmış ve bunların doğrultusunda öneriler sunulmuştur.

Araştırmanın, ders kitabı hazırlayanlara, öğretmenlere ve Türkçe öğretimi ile ilgilenen kişilere yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Her zaman olduğu gibi bu çalışmam esnasında da yardımlarını gördüğüm; tezimin amacına ulaşması için bütün mesaisini harcayan danışmanım hocam sayın Yard. Doç. Dr. Lütfi SEZEN'e, tezin anketlerinin hazırlanmasında ve düzeltilmesinde bana yol gösteren Ar. Gör. Erdoğan KÖSE'ye, anketleri cevaplayan öğretmen ve öğrencilere teşekkür ederim.

Ali Fuat ARICI

ERZURUM -2001

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1 : Örnekleme Giren Öğrenci ve Öğretmenlerin Okullara Göre Dağılımı	38
Çizelge 2 : Örnekleme Giren Öğretmenlerin Mezun Oldukları Kurumlara Göre Dağılımı.....	44
Çizelge 3 : Örnekleme Giren Öğretmenlerin Kıdeme Göre Dağılımı	45
Çizelge 4 : Örnekleme Giren Öğretmenlerin “Ders Dışı Seminerlere Katıldınız mı?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	45
Çizelge 5 : Görüşüne Başvurulan Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitabındaki Masallar Dışında Öğrencilerinize Bu türle İlgili Kitaplar Okutuyorumuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	46
Çizelge 6 : Örnekleme Giren Öğretmenlerin, “Sizce, Öğrenciler Masal Hakkında Yeterli Bilgiler mi?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı ..	47
Çizelge 7 Görüşüne Başvurulan Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitabındaki Masallar Öğrencilerin Seviyelerine Uygun mudur?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	48
Çizelge 8 : Örnekleme Giren Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Masal Türü Yazılar Öğrencilerin Duygu ve Düşünce Ufkunu Geliştirici Nitelikte midir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	49

Çizelge 9 : Görüşüne Başvurulan Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Masal Türü Yazıları Öğrenciler Tam ve Doğru Olarak Anlayabiliyorlar mı?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı 51

Çizelge 10 : Örnekleme Giren Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitabındaki Masallar Öğrencilerin Anlatım Gücünü Geliştirici Nitelikte midir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı 52

Çizelge 11 : Görüşüne Başvurulan Öğretmenlerin, “Öğrenciler Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalları İstekli Olarak Okuyorlar mı?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı..... 53

Çizelge 12 : Görüşüne Başvurulan Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Masallar Öğrencilerin Kelime Hazinesini Geliştirici Nitelikte midir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı 54

Çizelge 13 : Örnekleme Giren Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masallar Öğrencilerin Doğayı ve İnsanları Sevmelerine Yardımcı Oluyor mu?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı..... 55

Çizelge 14 : Örnekleme Giren Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Masallar Öğrencilere Yapıcı, Yaratıcı ve Eleştireci Düşünme Yeteneği Kazandıracak Nitelikte midir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı. 56

Çizelge 15 : Örnekleme Giren Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masallarda Öğrencinin Dinleme Becerisini Geliştirecek Alıştırmalar Var mıdır?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı..... 57

Çizelge 16 : Görüşüne Başvurulan Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Masallarda Öğrencilerin Konuşma Becerisini Geliştirecek Alıştırmalar Var mıdır?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı 58

Örnekleme Giren Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Çizelge 17 : Masallar Öğrencilerin Okuma Becerisini Geliştirecek Alıştırmalarla Hazırlanmış mıdır?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı 59

Çizelge 18 : Örnekleme Giren Öğretmenlerin, “Ders Kitaplarındaki Masallar Öğrencilerin Yazma Becerilerini Geliştirici Alıştırmalara Yönelik midir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı 61

Çizelge 19 : Görüşüne Başvurulan Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masallar Nitelik Olarak Yeterli midir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı 62

Çizelge 20 : Örnekleme Giren Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masallar Nicelik Olarak Yeterli midir?” Sorusuna Verdikleri Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı..... 63

Çizelge 21 : Örnekleme Katılan Öğretmenlerin, “Masal Kahramanlarının Öğrenciler Üzerindeki Etkileri Olumlu Yönde midir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı 64

Çizelge 22 : Görüşüne Başvurulan Öğretmenlerin, “Öğrenciler Masal Kahramanlarını Kendilerine Örnek Alıyorlar mı? ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı 65

Çizelge 23 : Örnekleme Katılan Öğretmenlerin, “Türkçe Kitaplarındaki Masallarda Öğrencileri Korkutucu Kahramanlara Yer Verilmiş midir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı 66

Çizelge 24 : Görüşüne Başvurulan Öğrenciler, “Ders Kitabının Dışında Ne Tür Kitaplar Okuyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı..... 68

Çizelge 25 : Örnekleme Giren Öğrencilerin, “Masallar Hakkında Yeterli Bilgiye Sahip misiniz? Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı..... 70

Çizelge 26 : Örnekleme Giren Öğrencilerin, “Türkçe Kitabınızdaki Masalları Kolay Anlayabiliyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı 71

Çizelge 27 : Örnekleme Giren Öğrencilerin, “Okuduğunuz Masallarla İlgili Soruları Cevaplayabiliyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı 73

Çizelge 28 : Örnekleme Giren Öğrencilerin, “Okuduğunuz Masallarla Arkadaşlarınıza Anlatıyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı 75

Çizelge 29 : Örnekleme Giren Öğrencilerin, “Türkçe Kitabındaki Masalları Okumaktan Zevk Alıyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	76
Çizelge 30 : Örnekleme Giren Öğrencilerin, “Sınıfınızda Okunan Masalları Dinlemeyi Seviyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı....	77
Çizelge 31 : Örnekleme Giren Öğrencilerin, “Türkçe Kitabındaki Masalları Okuyunca Yeni Kelimeler Öğreniyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	79
Çizelge 32 : Örnekleme Giren Öğrencilerin, “Kitabınızdaki Masallar Çevrenizdeki Canlı ve Cansız Varlıkları Tanıma ve Sevmenizde Size Yardımcı Oluyor mu?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	80
Çizelge 33 : Örnekleme Giren Öğrencilerin “Okuduğunuz Masallarda Geçen Konuları İyi ya da Kötü Olarak Ayırabiliyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	82
Çizelge 34 : Örnekleme Giren Öğrencilerin, “Okuduğunuz Masallar Sizin Hoşgörü ve Yardımseverlik Duygularınızı Geliştiriyor mu?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	84
Çizelge 35 : Örnekleme Giren Öğrencilerin, “Okuduğunuz Masallar Arkadaşlık İlişkilerinizi Geliştiriyor mu?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	85

Çizelge 36 : Örnekleme Giren Öğrencilerin, “Kitabınızda Daha Çok Masal Olmasını İster miydiniz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı..... 87

Çizelge 37 : Örnekleme Giren Öğrencilerin, “Okuduğunuz Masalların Kahramanlarını Kendinize Örnek Alıyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı 88

Çizelge 38 : Örnekleme giren öğrencilerin, “Okuduğunuz Masal Kahramanlarının Beğendiğiniz Yönleri Var mı?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı 90

Çizelge 39 : Örnekleme giren öğrencilerin, “Okuduğunuz Masal Kahramanlarından Sizi Korkutanlar Oluyor mu?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı 91

KISALTMALAR

SED : Sosyo – Ekonomik Düzey

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

f : Frekans

1 GİRİŞ

1.1 Problem

İnsanın sahip olduğu en önemli ayrıcalıklardan birisi olan söz, gücünü ortaya koyabilmek için sürekli bir gelişim içinde olmuş ve çeşitli ifade vasıtaları geliştirmiştir. Sözü getirdiği sanatsal ifade araçlarının ilk ve en önemli türlerinden birisi masaldır. Masallar zaman içerisinde insanlığın hayal ve özelemlerinin dile getirildiği sözlü edebiyat türü olarak bugün bir hatıra defteri gibi geçmişini aydınlatmaktadır. “Masallar hem eski zamanların dinini ve bu dinlerin nasıl olduklarını, hem de geçmiş zamanlarda yaşayanların edebiyatını, yargılarını, yazılmış tarihlerinden fazla anlatır. Masal dediğimiz şey, her milletin dönen aynasıdır. Bu aynaya bakacak olursak, hem eskilerin ibadetlerini, hem eski zamanlarımızın ahlâkını da görmüş oluruz.”¹

Masalların insanlar için iki önemli fonksiyonu vardır. Bunların ilki eğlendirmek, ikincisi eğitmektir. Bu iki işlevin dışında yukarıda bahsedildiği üzere masalların tarihe kaynaklık etmek gibi bir diğer fonksiyonu da vardır.

İnsanlığın bugün sahip olduğu iletişim, basın vb. araçların olmadığı devirlerde uzun kış geceleri ve yolculuklar ancak bir “masalcı” ile renklenebilirdi. Masallar insanların bu zor dönemlerinde eğlendirme görevini üstlenirken daha sonraları da onları terk etmemiş ve günümüze kadar bu fonksiyonunu sürdürmüştür. “Modern insan, güçlüklerle dolu ama gizli bir tarafı kalmamış olan dünyadan uzaklaşıp masalda bulduğu sadelik ve derinliği seviyor.”²

“Masallar dil ve anlatımlarının akıcılığı, rengi, kapsamlarının genişliği, olayların olağanüstülüğü, kahramanların aklar-karalar, iyiler-kötüler olarak yalın bir şekilde toplanmalarıyla, halk içinde haklı bir önem

---

¹ Ignacz Kunos, Türk Halk Edebiyatı, Tercüman 1001 Temel Eser Serisi, Tercüman Yayınları, İstanbul, 1978, s. 113.

² Ursula Ewing, (Çev. Prof. Dr. Zeki C. ARDA), “Masal, Masal Araştırması ve Masal Derlemesi Üzerine”, Milli Folklor Dergisi, sayı : 6, Haziran 1990, s. 2.

kazanmışlardır.”³ Masallar, sadece çocuklar için değil büyükler içinde eğlendirme ve eğitime görevini sürdürmektedir. Beydeba'nın masallarının bir yönünün devlet yöneticilerine dersler verdiği, Mevlâna, Sâdi ve Şeyhî'nin de eserlerinde⁴ halka masal yoluyla öğütler verdiği unutulmamalıdır. Geçmişte insanları eğiten bu masallardan günümüz insanların da alacağı çok dersler olduğu muhakkaktır. “Zaman ne kadar değişirse değişsin halkın duyuş ve düşünüşlerinin bazı temel ilkelerinin kökten değişmeler kaydetmediği, onların masal içinde ve karşısındaki hallerinden anlaşılıyor.”⁵

Masallar en büyük etkisini çocuklar ve fakir insanlar üzerinde göstermiştir. “Çağlar boyu ezilen, horlanan insanlar masallarla feraha ermişler, gerçekte olmasa bile hayalde çözüme ulaşmışlar, morallerini yükseltmişler, öfkelerini, kinlerini yatıştırmışlardır.”⁶ “Çocukluk çağının uzun ve bitmeyen hikâyesi masaldır. Masal, çocuğun yaşadığı karmaşayı çözen, tılsımlı bir anahtardır. Rüya ile hayallerin yoğurduğu masal çocukluk için daha çok yaşanacak olaylar yumağıdır. Çocuk masalda kendini bulur. Masalla kolayca özdeşleşir. Masalı yaşar. Masal kahramanlarını kendine yakın hisseder. Kendisini masala katmaktan hoşlanır.”⁷

Masalların çocuk eğitimde önemli bir yere sahip olduğu, okuma, dinleme eğitimlerini geliştirdiği; onları iyiye, güzele, doğru davranışlara, hoşgörüyeye yönlendirdiği düşünülmektedir. “Çocuğa anadilinin, bir işçinin elindeki alet gibi nasıl kullanıldığını ilk öğreten, ona bu dilin türlü hünerlerini, kıvraklığını, zenginliğini, inceliğini ilk gösteren, kişiye kendi dilini ilk aşıl原因an masaldır.”⁸

³ Muhsine Helimoğlu Yavuz, Masallar ve Eğitimsel İşlevleri, Ürün Yayınları, Ankara, 1999, s. 13.

⁴ M. Ruhi Şirin, Masal Atlası, İz Yayıncılık, İstanbul, 1998, ss. 21-24.

⁵ Tahir Alangu, Billur Köşk, Ata Yayınları, İstanbul, 1990, s. 285.

⁶ M. Güner Demiray, “Halk Masalları Üzerine Bazı Görüş ve Düşünceler”. Türk Folkloru Dergisi, sayı : 86, Eylül 1986, s. 11.

⁷ M. Ruhi Şirin, 99 Soruda Çocuk Edebiyatı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994, ss. 113-115.

⁸ P. Naili Boratav, Zaman İçinde, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1958, ss. 14-15.

“Masalların eğitimdeki asıl fonksiyonu çocuklara sunulan iyi örneklerle ruh dünyalarını geliştirmek, onları inandıkları yolda yürüyebilecek, önlerine çıkacak engelleri yenerek şahsiyetli birer insan yapmaktır.”⁹

Geleneğin kuşaktan kuşağa taşınmasında masalın önemli bir yeri vardır. Çocuğun en yakın olduğu türün masal olduğu düşünülürse geleneğin devamı üzerinde masalın rolü daha iyi anlaşılmış olur.

Masalların söyleyişindeki kolaylık ve eğlendiricilik çocuğun dil gelişiminde önemli bir etkidir. Türkçe derslerinin zevkli ve eğlenceli geçmesi ancak bu tür materyallerle sağlanmaktadır. Masal tekerlemeleri dil öğretimini keyifli hale getirmekte, çocukların dinleme becerilerinin gelişmesinde önemli bir rol üstlenmektedir.

“İnsanoğlu kendi yaşam gerçeğini, çözüm önerilerini, beklentilerini masal olaylarına ve masal kahramanlarına yükleyerek anlatmış ve yüzyıllar boyu, bu yolla gelecek kuşakları uyarmaya, eğitmeye, yaşamın zorluklarına karşı onları donanımlı kılmaya çalışmıştır. Çünkü masal kahramanlarının karşılaştıkları sorunların hemen hepsiyle, yaşamın gerçekleri arasında koşutluk kurulabilir ve o masallardan ait oldukları toplumun yaşam gerçeğine ulaşılabilir. Çünkü, o toplumu eğiten temel öğelerden biri de masaldır.”¹⁰

Masallar, bir halk eğitimi vasıtasıdır. Masallardaki kahramanların başından geçen olayları dinleyenler, kendi sıkıntılarına, dertlerine de çözümler bulurlar. Masallar “mutlu son”la bittiğinden: sıkıntılı insanlar da ümitsizliğe düşmez: sabırla ve azimle mücadeleye başlarlar. Çünkü onlarda masallardaki gibi sonunda mutlu olmak isterler. Yine masallar verdiği mesajlarla insanları yalan söylememeye, iyi kalpli olmaya, yardımseverliğe, dürüst ve çalışkan olmaya yönlendirir.

⁹ Yard. Doç. Dr. Turhan Kaya, “Kıbrıs Türk Çocuk Edebiyatında Ayşen Dağlı'nın Masalları”, III. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi Bildirisi, Kasım 2000.

¹⁰ Yavuz, a.g.e., s. 15.

Masalların bugünkü teknolojik gelişmelerin pek çoğunun hayalî olarak altyapısını oluşturduğu da düşünülmektedir. Dün insanların hayalinde “haliyla dünya turu” olmasaydı, bugün uçağı yapmayı düşünebilir miydik?

Sonuç olarak, “Bu cinli, perili masal âlemi tohumlarını belki binlerce sene halkın gönlünde fikirlerinin derinliklerinde yerleşerek çiçekler açmış, şairane meyveler yetiştirmiştir. Edebiyat tarihleri bu geçmiş zamanların koca yollarını takip edemez; çeşmelerine kadar yetişemez; hiçbir eser insanda izlerini bulamaz... Ne kitaplarda yazılıdır, ne de resimlerde çizili... His olunan yerler, yalnız halkın gönlü, insanların kalbidir.”¹¹

1.1.1 Masalın Tanımı Ve Tarihçesi

Arapça “mesel” kelimesinden dilimize geçmiş olan ve Anadolu’da “masal” olarak kullanılan terim, diğer Türk diyarlarında “ertegü, ertek, erteki, çöçak” gibi kelimelerle ifade edilmektedir.

Sözlü edebiyat geleneğinin eski ve en önemli ürünlerinden birisi olan masal türü çeşitli eserlerde şöyle tanımlanmaktadır :

“Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen, olağandışı olayları anlatan hikâye.”¹²

“Genellikle olağanüstü kahramanlara ve maceralara yer verilen, konusu hayalî, kulaktan kulağa anlatılarak geçen halk hikâyesi.”¹³

“Aslında iştikakına göre, Habeşçe mesl, messale Aramici “masla” ve İbranice “maşal” gibi, mukayese ve karşılaştırma ifade eder; tâbirler mütad olarak bu şekli aldıkları için, bu kelime de sonra umûmî olarak, atalar-sözü ve darb-ı mesel manasını almıştır.”¹⁴

¹¹ Kunos, a.g.e., s. 113.

¹² Türkçe Sözlük, c. 2, s. 992.

¹³ Meydan Larousse, c. 8. Meydan Yayınevi, İstanbul, 1972, s. 425.

¹⁴ İslâm Ansiklopedisi, Maarif Basımevi, İstanbul 1960, s. 121.

Pertev Naili Boratav'a göre masal, "nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamiyle hayâl ürünü, gerçekte ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatıdır."¹⁵

Saim Sakaoglu'na göre ise, "kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiat üstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyicileri inandırabilen bir sözlü anlatım türü"¹⁶ olarak ifade etmiştir. Burada yer verilmeyen tanımlarda ifade edilen motifler hemen hemen aynıdır. Tanımlarda da görüldüğü üzere masalın en önemli özelliği hayal mahsulü olduğudur. Her ne kadar Andersen masalları gerçek yaşamdan kesifler verse de diğer masalarda bunu görmek pek müdür değildir. Zaten masalı diğer türlerden (hikâye, destan, efsane) ayıran en önemli özellik budur. Yine tanımlardan hareketle, masalarda yer, zaman ve kahramanlar belirsizdir. Anka kuşu, dev, Kaf dağı gibi kavramların gerçekte bir karşılığı yoktur. Tanımlardan çıkarılacak diğer ortak bir yargı da türün sözlü bir edebiyat ürünü olduğudur. Her ne kadar sözlüklerde, masal için "öykü, hikâye ve darb-ı mesel" terimleri kullanılmış olsa da; konunun uzmanları türe, "sözlü edebiyat ürünü" tabirini uygun görmüşlerdir.

"Masalın muhtevası, şekli, kaynağı ve yayılışı ile ilgili teorilerin öncüsü Alman Wilhelm Grimm'dir. 1856 yılında kardeşiyle beraber hazırladıkları "Kinder und Hausmarchen" Çocuk ve Ev Masalları isimli Almanca kitabın ön sözünde masallarının kaynağı konusunda iki görüş ileri sürmüştür. Hint- Avrupa dil dairesine giren milletlerin masalları, tesbit edilemeyen bir tarihi devrin mirasıdır. Masallar eski mitlerin parçalanmış şekilleridir. Bunlar ancak içinden çıktıkları mitlerin kesin olarak açıklanmasıyla anlaşılabilir.

W. Grimm'in görüşlerinden hareketle masalların kaynağı konusunda iki yeni teori geliştirilmiştir. Mitolojik görüş, masalları ve mitleri, Hint – Avrupa mitolojisinin devamı olarak kabul etmiştir. Masallardaki olayları, güneşin doğuşu, batışı, fırtına gibi tabii olaylara bağlı olarak açıkladıklarından Güneş mitolojistleri

¹⁵ P. Naili Boratav, 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı, Gerçek Yayınevi. ist, 1997, s. 75.

¹⁶ Saim Sakaoglu, Masal Araştırmaları, Akçağ Yayınları. Ankara. 1999, s. 2.

lakabıyla da tanınmışlardır. Hindoloji görüşü ise masalların kaynağının Hindistan olduğunu ve masalların üç yolla batıya taşındığını ileri sürmüştür.

1. Masalların bir bölümü X. yüzyıldan sonra İslâmî tesirle Bizans, İtalya ve İspanya yoluyla Avrupa'ya taşınmıştır.

2. Bir grup masal X. yüzyıldan sonra İslâmî tesirle Bizans, İtalya ve İspanya yoluyla Avrupa'ya taşınmıştır.

3. Budist malzeme ise Moğollar vasıtasıyla Çin ve Tibet'ten Avrupa'ya taşınmıştır."¹⁷

Masalların batıya taşınması ile ilgili anlatılan şöyle bir menkıbe vardır : Ulaşım imkânlarının kısıtlı olduğu devirlerde, uzun yolculuklar çoğunlukla deniz yoluyla yapılmış. Bazen aylarca devam eden bu yolculuklarda yollar bir türlü bitmezmiş. Yolcuların sıkılmasını önlemek ve onlara hoş vakitler geçirtmek amacıyla Hindistan'dan her yolcu gemisine birer "masalci" alınır ve masal anlatması istenirmiş. Yolcular ise masalcılardan öğrendiği masalları batıya taşır ve orada anlatırlarmış. Böylece Hindistan masalları Avrupa'ya ulaşırmış.

"Mitolojik ve hindolojik görüşe tepki olarak ortaya çıkan antropolojik görüş masalların kaynağı olarak Hindistan'a tanınan önceliği reddederek yeni bir teori ileri sürmüştür. Masalların tek kaynağı yoktur. Aynı kültür seviyesindeki insanların ortak inanç ve adetlere sahip olduklarından hareketle masalların farklı yerlerde birbirine benzer olarak ayrı ayrı meydana geldiklerini benimsedi."¹⁸

Masalların kaynağı ile ilgili Gedeon Huet'in yaptığı bu sınıflandırma ülkemizde de konunun uzmanları tarafından kabul görmüştür. Prof. Dr. Bilge Seyidoğlu'nun Mitoloji Okulu, Hindoloji Okulu ve Antropoloji Okulu¹⁹ dediği bu

¹⁷ Umay Günay, "Masal", Türk Dünyası El Kitabı, 3. cilt, Türk Kültürü Araştırmaları Enstitüsü Yayını, Ankara, 1992, ss. 321 -322

¹⁸ Günay, a.g.e., s. 322.

¹⁹ Bilge Seyidoğlu, Erzurum Halk Masalları Üzerine Araştırmalar, Baylan Matbaası, Ankara, 1975, s. XXX.

sınıflandırma Prof. Dr. Saim Sakaoglu'nda. Tarih Öncesi Görüş, Tarihi Görüş ve Etnografik Görüş²⁰ olarak adlandırılmıştır.

Türk masallarının kaynağı konusunda şimdiye kadar araştırma yapılmamıştır. Ancak, derleme ve sınıflandırma çalışmaları yapılmıştır.

Türk masallarını ilk derleyen Rus Türkoloğu F. Wilhelm Radloff'tur. "Radloff 1866 ile 1907 yılları arasında Asya Türklerinden derlediği masalları on cilt olarak yayımlamıştır."²¹

Kunoş'tan sonra Türk masallarını toplayıp çalışanlar arasında Albert Wesselski, George Jakob, Thedor Menzel ve Friedrich Giese'yi sayabiliriz."²²

Pertev Naili Boratav'ın Wolfram Eberhard ile 1953 yılında yaptığı "Türk Masalları Tip Kataloğu"ndan sonra Boratav, önce 1958'de "Zaman zaman İçinde"²³ sonra 1969 yılında "Az Gittik Uz Gittik"²⁴ adlı eserleriyle Türk masalları hakkında bilgi ve metinlere yer vermiştir.

Türk masalları üzerine çalışanlardan birisi de Eflatun Cem Güney'dir. Avrupalı masalcılardan yaptığı çevirilerden başka, kendisi de geleneğe uygun olarak çocuklara masallar yazmış ve derlemeler yapmıştır.²⁵

Türkiye'de masal derlemesi yapan bir diğer araştırmacı Naki Tezel'dir.²⁶ Yine Mehmet Tuğrul da Malatya masallarını derlemiştir.²⁷

1960'lı yıllardan sonra üniversitelerde de masal derleme çalışmaları yapılmaya başlanmıştır. Özellikle Ankara²⁸, İstanbul²⁹ ve Erzurum³⁰ üniversitelerinde yapılan tezler önemli bir boşluğu doldurmuştur.

²⁰ Sakaoglu, a.g.e. s. 5.

²¹ Sakaoglu, a.g.e., s. 27.

²² Seyidoğlu, a.g.e., ss. 6-7.

²³ Prof. Dr. P. Naili Boratav, Zaman Zaman İçinde, Remzi Kitabevi, İstanbul 1958.

²⁴ Prof. Dr. P. Naili Boratav, Az Gittik Uz Gittik, Bilgi Yayınları, İstanbul 1969.

²⁵ Eflatun Cem Güney, Masallar, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992.

²⁶ Naki Tezel, Türk Masalları I-II, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997.

²⁷ Mehmet Tuğrul, Malatya'dan Derlenmiş Masallar, Ankara 1946.

²⁸ Olcay Öneray, "Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Çalışmaları" Türkoloji Dergisi, cilt : 1, sayı : 1, ss. 149-164.

Özellikle Prof. Dr. Mehmet Kaplan'ın Atatürk Üniversitesi'nde Saim Sakaoğlu³¹, Bilgi Seyidoğlu³², ve Umay Günay³³ a yaptırdığı doktora tezleri masal derlemesi konusunda önemli bir boşluğu doldurmuştur. Yapılan bu tezler daha sonra kitap olarak basılmıştır.

1.1.2 Masalların Sınıflandırılması ve Çeşitleri

Masalların sınıflandırma çalışmaları geçtiğimiz yüzyılın (XX. Yüzyıl) başlarından itibaren başlamıştır. Bu yüzyıldan önce sınıflandırma çalışmaları yapılmış olsa da maksatlarına ulaşamamıştır. (Alman J. G. Von Hahn 1864, Danimarkalı H.F.Fielber 1864 ve İngiliz Jojeph Jakobs 1891 yıllarında birer sınıflandırma çalışmaları yapmışlardır.³⁴)

“Geneli kapsayan bir tip sistemi oluşturularak yapılan ilk sınıflandırma çalışması Finli masal araştırmacısı Antti Aarne tarafından 1910 yılında yapılmıştır. Aarne bu sınıflandırmayı, Fin, Danimarka ve Alman masallarında kullanmıştır. İkinci olarak 1928 yılında İngiliz dilinde yazılan masallar üzerinde Stith Thompson tarafından kullanılmış ve geliştirilmiştir.”³⁵

Her ne kadar bu sınıflandırma Max Lüthi tarafından göreceli bulunsa da, büyük kabul görmüş ve Uluslararası Masal Kataloğu'nda yer almıştır. Sınıflandırma şöyledir :

1. Hayvan Masalları

Vahşi Hayvanlar

Vahşi olup Evcilleştirilebilen Hayvanlar

²⁹ Prof. Dr. Muharrem Ergin, “Türkoloji Tezleri”, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, Edebiyat Fakültesi Matbaası, c. X. İstanbul 1960, ss. 133-136.

³⁰ Prof. Dr. Muhan Bali, “Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Tez Çalışmaları”, TDED. Cilt : XIV, ss. 139-145.

³¹ Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, Gümüşhane Masalları, Ankara 1973.

³² Seyidoğlu, a.g.e.

³³ Umay Günay, Elazığ Masalları, Erzurum 1975.

³⁴ Sakaoğlu, a.g.e., s. 10.

³⁵ Max Luthi, (Çev. Sevengül Sönmez), “Avrupa Masal Tipleri ve Kişileri”, Millî Folklor Dergisi, sayı : 36, s. 70.

Ormanda Yaşayan Hayvanlar

Ev Hayvanları

Kuşlar

Balıklar

Diğer Hayvanlar

2. Asıl Masallar

Peri Masalları

Legend Tarzındaki Masallar

Hikâye Tarzındaki Masallar

Şeytan Masalları

3. Fıkralar

Karı- koca fıkraları

Budala fıkraları³⁶

Aarne – Thompson sınıflandırması, ülkemizde 1953 yılında Alman Wolfram Eberhard ile birlikte Türk masalları üzerine ilk sınıflandırmayı yapan Pertev Naili Boratav tarafından da kabul görmüş ve 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı³⁷ adlı eserinde bu sınıflandırmaya yer vermiştir.

Boratav, yine aynı eserinde Türk Masallarının bu sınıflandırmada yer alan çeşitlemelerin herbirine uyan örnekler bulunduğunu da vurgulamıştır.

³⁶ Luthi, a.g.e., s.70.

³⁷ P. Naili Boratav, 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı, Gerçek Yayınevi, İstanbul

Boratav ile Eberhard'ın 1953 yılında Almanya'da yayınladıkları "Typen Türkischer Volksmärchen" (Türk Halk Masalı Tipleri) adlı eserdeki sınıflandırma ise şöyledir :

Hayvan Masalları

Hayvan ve insan masalları

Hayvan veya bir ruh bir insana yardım eder

Tabiatüstü bir ruh veya hayvanla evlenme

İyi ruhla ve evliyalarla yaşama

Kaderin hâkimiyeti

Rüya

Kötü ruhlarla yaşama

Sihirbazlar

Bir kız sevgili bulur

Bir erkek sevgili bulur

Fakir bir kız zenginle evlenir

Kıskançlık ve iftira

Hor görülen koca kahramandır

Zina ve baştan çıkarma

Acayip icraat ve olaylar

Acayip davalar

Realist masallar

Acayip tesadüfler

Komik hikâyeler

Aptal ve tembel erkek ve kadınlar

Hırsız ve dedektif

Akıllı, hilekâr veya cimri erkek ve kadınlar

Prof. Dr. Boratav, masallarla ilgili bir diğer eseri “Az Gittik Uz Gittik”te Bursalı Lâmiî Çelebi’nin daha önceleri “Mecma-ül Letaif” adlı kitabında yüzeysel bir sınıflandırma yapıldığını da belirtmiştir.³⁸

1900’lü yıllar masal araştırmalarının sıkça yapıldığı yıllar olmuştur. Başta Avrupa olmak üzere dünyanın pek çok yerinde masalları sınıflandırma çalışmaları yapılmış ve kataloglar oluşturulmuştur.

1.1.2.1 Hayvan Masalları

Kahramanları hayvanlar olan masallardır. Kökleri Pançatantra ve Aisopos’a kadar dayanan bu masalların en önemli özellikleri nasihat vermektir. Bir düşüncüyü güçlendirmek ya da örnek göstermek gayesiyle yeri geldiğinde anlatılır. Tekerlemeli bölümleri yani döşemesi bulunmaz. Diğer masallara nazaran kısadır. Hayvan masallarının yazılı edebiyattaki ustası Fransız La Fontaine’dir. “La Fontaine büyük çoğunlukla Ezop’tan, biraz da Fransız halk hikâyelerinden hatta Osmanlı tarihinden aldığı konuları zekâ pırıltıları ile birleştirerek Fransız dilinin en iyi işlenmiş klâsik şiirlerini yazdı.”³⁹

Hayvan masalları ile La Fontaine adı birlikte anılır olsa da daha önce de belirtildiği üzere bu türün kaynağı Hint ve Anadolu masallarıdır. “Feridüddin Attar’ın Mantık-et Tayr, Mevlana’nın Mesnevi’si, Sâdi’nin Bostan ve Gülistân’ı ile Şeyhi’nin Harnâme’sinde aynı motifler kullanılmıştır.”⁴⁰

³⁸ P. Naili Boratav, Az Gittik Uz Gittik, Bilgi Yayınevi, Ankara 1969, ss. 407-408.

³⁹ Hasan Latif Sarıyüce, “Ders Veren Türk Masalları”, Türk Folklor Araştırmaları Dergisi, No. 354, Ocak 1979, s. 8533.

⁴⁰ M. Ruhi Şirin, Masal Atlası, İz Yayıncılık, İstanbul, 1998, ss. 21-24.

Hayvan masallarının motifleri fazla zengin değildir. En sık rastlanana ise konuşan hayvan motifidir.

1.1.2.2 Asıl Masallar : Olağanüstü Masallar, Gerçekçi Masallar

Masal denince ilk akla gelen, tamamiyle hayâli, kahramanları olağandışı (periler, cinler, devler, ejderhalar vb.) varlıklar olan masallar olağanüstü masallardır. Diğer masallara göre daha karmaşık olaylarla örülmüş, kahramanları daha kalabalık üslûpları daha “masalca”dır.

“Peri masalları diyarı geniş, derin ve yüksek olup bir sürü şeyle doludur. Orada her türden hayvan ve kuş bulunur; kıyısı olmayan denizler ve sayısız yıldız; büyülü bir güzellik ve her zaman var olan tehlike; sevinç ya da üzüntü, ki ikisi de kılıç kadar keskindir. Masallar diyarında gezinmiş olan insan kendini talihli sayabilir, ama diyarın zenginliği ve garipliği onları anlatmaya kalkışacak gezginin dilini bağlar. Gezgin bu diyardayken fazla soru sorması tehlikelidir, yoksa kapılar kapanır ve anahtarları kaybolur... Bir bütün olarak peri masalının üç yüzü vardır. Doğa üstüne dönmüş Mistik bir yüz, Doğa’ya dönmüş Sihirli bir yüz ve İnsan’a dönmüş acıma ve hor görme Aynası.”⁴¹

Olağanüstü masalların içinde yer alan Türk masalları gerçeğe yakın motifler içermektedir. Cinler, periler, devler insanlardan çok farklı varlıklar olarak görülmektedir. “Kısacası Türk geleneği en “masalımsı” anlatıları bile gerçeğe yaklaştırma eğilimindedir.”⁴²

Gerçekçi masalların olayları ve kahramanları gerçeğe yakındır. Padişah, Keloğlan ve Köse en önemli gerçekçi masal kahramanlarıdır. Padişah masallarında, padişahın yerini vezirlerin, beylerin ve zengin kişilerin aldığı da olur. Özellikle Türk masallarında padişah ya da bu roldeki kahraman genellikle kötü ve halkına zulüm eden bir karakter taşır. Bu masallardaki iyi kahraman da padişahın küçük oğlu ya da kızı veya fakir ailelerin çocuklarıdır.

41.

⁴¹ J.R.R, Tolkien, (Çev. Serap Erincin), Altıkırkbeş Yayınları, İstanbul 1999, ss. 11-

⁴² Boratav, a.g.e, s. 82.

“Türkiye’de çok yaygın biçimiyle Keloğlan. Azerbaycan’da Keçel Memed, ya da Keçel Yeğen, İran’da Keçel, Gürcüler’de ise Kel Kafalı Kaz Çobanı biçiminde adlandırılan masal kahramanı, seçkin, soylu, üstün nitelikleri olan sevimli ve talihli bir kişidir. Başlarından geçen birçok olaylar ve serüvenlerden sonra, masalın sonunda amaçlarına ulaşırlar.”⁴³

Ancak bütün Keloğlan masalları için kahramanın iyi meziyetlerle dolu ve sevimli olduğu söylenemez. Özellikle Keloğlanla Köse masallarında bu açıkça görülmektedir. Tahir Alangu adı geçen yazısında⁴⁴ Keloğlan masallarının geçmişinin 17. yüzyıla kadar gittiğini de belirtmiştir.

Gerçekçi masalların bir diğer önemli kahramanı olan Köse, genelde çevresindeki kişilere çeşitli oyunlar oynayan oldukça uyanık bir kişidir.

Bunların dışında “koca-karı masalları hırsız ve haydut masalları ve deli kişilerin masalları da gerçekçi masallardandır.”⁴⁵

1.1.3 Masalların Özellikleri

İnsanlığın binlerce yıllık tecrübe, arzu ve özlemlerini dile getiren masalların en önemli özelliği kişi ve olayların olağanüstü nitelikler taşımasıdır. Bu da hayal ürünü olmasından kaynaklanmıştır. İnsanlar yapmak isteyip de yapamadıklarını hayallerinde canlandırmış, bunları gerçek dışı ve olağanüstü tiplere yükleyerek zaman içinde yoğurmuştur.

“İnsanlığın hayat içinde ve tabiat karşısındaki ortak duygu ve düşüncelerinin temlerini işleyen masallar, söylendikleri dile göre millî karakter kazanırlar. Hint ve Türk maslı değişimiz bundandır.”⁴⁶ Çağları aşan masal geleneği anlatıldığı her yerde kendine yeni kahramanlar bulmuştur. “Türkiye’de Keloğlan olarak adlandırılan masal kahramanı, Azerbaycan’da Keçel Memed ya

⁴³ Tahir Alangu, “Keloğlan Masalları”, Türk Dili Dergisi, Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı, Cilt : XIX, Sayı : 207, İstanbul 1968, ss. 459, 460.

⁴⁴ Alangu, a.g.e., s. 469.

⁴⁵ Boratav, a.g.e., s. 85.

⁴⁶ Prof. Dr. Şükrü Elçin, Halk Edebiyatına Giriş, Kültür Bakanlığı Yayınları, No : 365, Emet Matbaası, Ankara 1981, s. 388.

da Keçel Yeğen, İran'da Keçel, Gürcülerde Kel Kafalı Kaz Çobanı, Almanlarda ise Grindkopf ya da Goldener olarak adlandırılmıştır."⁴⁷

Masallarda sebep-sonuç ilişkisi yoktur. Olayların neden meydana geldiği belirtilmez. Birdenbire olaylar gelişir. Zengin fakirin, fakir zenginin yerini alabilir. Yoksul bir kız şehzadeyle evlenebilir. Keloğlan padişah olabileceği gibi padişah da fakirleşebilir. Kısaca masalda imkânsızlık diye bir şey yoktur. "Düşünülen ve düşünilemeyen herşey olabilir. Bir küpün üzerine binip gözümüzü açıp kapayınca kadar bir yıllık yolu alabilirsiniz. Yedi kat yerin altında karıncaların padişahıyla buluşur, bir ejderhanın sırtında on iki kat gökyüzüne bir anda yükselerek aslanlar padişahıyla konuşabilirsiniz."⁴⁸ Daha önce de belirtildiği üzere söylendiği millete göre ulusallık özelliği gösteren masallar, olağanüstü ve gerçek dışı vasıflarını Türk masallarında gerçeğe yaklaştırmıştır. "Türk masallarının olağanüstü öğeleri gerçekte sanıldığı kadar akıl dışı nitelikte değildir; şehirlerden uzaklaştıkça, yani sözlü geleneğin, yazılı edebiyatın ve yabancı kültürlerin etkilerinden korunduğu çevrelere, köy ve göçebe ortamına yaklaştıkça masallardaki olağanüstü çeşni hafifler; bu nitelikteki varlıkların çoğu kez sadece adları anılmakla yetinilir; cin, peri, ejderha vb. denip geçilir; bir devin tasviri çizilirken o, insanlardan pek farkı olmayan, belki daha büyücek, daha oburca bir yaratık; ejderha irice bir yılan, periler insanlardan farksız görünüşte ve davranışta, yalnız kılık değiştirme yeterliği olan kişiler gibi canlandırılır. Bütün bu varlıkların akıl dışı, hayâl ürünü nitelikleri üzerinde durulmaz."⁴⁹

Masalın kendine özgü bir anlatım şekli vardır. Hayvan masalları hariç, diğer bütün masallar üç bölümden meydana gelir. Bunlar, döşeme (giriş), gövde(gelişme) ve sonuç bölümleridir. Bazen bir tekerleme veya sade bir kalıp ile sözle başlayan masalların bu giriş bölümünün masaldaki olayla bir ilgisi yoktur. Burada dinleyicinin olayla bir bağlantısı yoktur. Burada dinleyicinin ilgisi çekilir. En çok rastlanan giriş formelleri; "Bir varmış bir yokmuş" veya "Evvel zaman

⁴⁷ Alangu, a.g.e., ss. 459, 460.

⁴⁸ Tezel, a.g.e., s. XV.

⁴⁹ Prof. Dr. P. Naili Boratav, 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1997, ss. 81,82.

içinde...” formelleridir. Döşmeden sonra, “Adamın biri”, vaktiyle memleketin birinde” veya “günün birinde” gibi söz açıcı başlangıçlarla⁵⁰ gelişme bölümüne geçilir. Bu bölümde kahramanların bütün meziyetleri ile olay anlatılır. Masalın asıl bölümü burasıdır. Üç elma bölümü de denilen sonuç bölümü yine bir tekerlemenin yer aldığı bitiş bölümüdür. Genellikle bir dileğin yer aldığı bu bölümde masalcı masalına gerçeklik payı vermek ister. Burada sıkça dile getirilen tekerlemeler şöyledir : “Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine”. “Gökten üç elma düştü, biri söyleyene, biri dinleyene, biri de bana” gibi.

Masallar eğitici, öğretici ve ders verici nitelik taşırlar. Özellikle hayvan masalları tamamen ders vericidirler. Yapılan iyilikler övülür, ödüllendirilir. Kötülükler ise cezasız kalmaz. Dinleyenler iyilik yapmaya yönlendirilir.

“Beydebâ, Pañçatantra’yı çağına tanıklık etmek düşüncesi ile yazdı. Hükümdar Debşelem’e sunduğu kitabın dış yüzü halkı idare ve terbiye etmek; iç yüzü ise kralların ahlâk ve siyasetini yorumlamayı amaçlıyor. Hayvanların, canavarların, kuşların konuşturulmuş olmasıyla dış yüzü halk ve aydın için eğlence, iç yüzünde ise okumuşların fikri gelişmesi gözetilmiştir.”⁵¹

Masallarda yer ve zaman belirsizdir. Başlangıç (döşeme) bölümünde de buna atıfta bulunularak “Evvel zaman içinde” ya da “Develer tellâl, pireler berber iken” ifadeleriyle zaman belirsizleştirilir. Mekân ise gerçekte olması mümkün olmayan özellikler içermekte ve adlandırılmaktadır.

Masalların dili sade, üslûbu akıcıdır. Yedi yaşındaki bir çocuktan yetmiş yaşındaki bir çocuktan yetmiş yaşındaki bir ihtiyara kadar toplumun her kesimine hitap edebilecek bir söyleyişe sahiptir. İçinde diğer anonim halk edebiyatı ürünleri de (atasözü, alkış, kargış vb.) yer almaktadır.

Masalları Anadolu’da çoğunlukla kadınlar anlatmışlar ve “masal anası” tabiri oluşmuştur. “Bu sebeple, masallarda kadın kahramanlarda erkek

⁵⁰ İbrahim Kıbrıs, Uygulamalı Çocuk Edebiyatı, Eylül Yayınevi, Ankara 2000, s. 37.

kahramanlar kadar etkili ve belirsizdir.”⁵² Türk masallarındaki kadın unsuru ile ilgili Prof. Dr. P. Naili Boratav’ın görüşü şöyledir : “Kadın kişiler masalda bir de, kadın cinsinin haklarına ulaşmak için girişmek zorunda kaldıkları savaşı temsil ederler. Gerçekten de, olağanüstü masalarda olsun, gerçekçi masalarda olsun, tuttuğunu koparan, gözünü budaktan sakınmayan genç kız ve genç kadın tipleri çok belirgin olarak çizilmiştir. Bunun bir nedenini masalların, hele olağanüstü nitelikte olanların, anlatma ve yayılma işinin daha çok kadınlarca benimsenmiş olmasında aramak gerekir.”⁵³

Sözlü edebiyatın önemli bir kısmını içine alan masal türü, anlatıldığı yere göre yerellik özelliği gösterir. Mal olduğu milletin kültüründen önemli izler taşır. Hint masallarında Budizm,⁵⁴ Japon Masallarında Şintoizm ve Budizm’in⁵⁵ etkisi görüldüğü gibi Türk masallarında da İslâm dininin etkisi görülmektedir.

“Türk masallarında, masal kahramanının iyi bir Müslüman, Allah indinde makbul bir kul olması kabulü, yaygındır. İnançlı ve tevekkül sahibi kullar, halledemeyecekleri bir sıkıntı ile karşılaştıklarında, dua ve ibadet ederek Allah’tan yardım isterler. Bu şekilde dilekler doğruldan doğruya kabul edildiği gibi Hızır, derviş, pir, yaşlı bir adam veya kadın gibi yardımcı karakterler vasıtasıyla da yerine getirilir.”⁵⁶

1.1.4 Masalın Diğer Türlerle İlişkisi

Başlangıçta sözlü edebiyat daha sonra da yazılı edebiyat mahsûlü olan masalın diğer edebiyat türleriyle çeşitli yönlerden (konu, yer, zaman, kahramanlar vb.) benzer ve farklı yönleri bulunmaktadır. Masalın en çok ilişkili olduğu türler, efsane, mit, menkabe, destan, fabl, fıkra, halk hikâyesi ve bilim kurgudur. Buraya

⁵¹ Şirin, a.g.e., s. 15.

⁵² Günay, a.g.e., s. 327.

⁵³ Boratav, a.g.e., s. 84.

⁵⁴ Şirin, a.g.e., s. 14.

⁵⁵ Mikiko Uehara, “Japon Masallarında Olağanüstü Karakterler”. Milli Folklor

Dergisi, sayı : 28.

⁵⁶ Günay, a.g.e., s. 326.

kadar masal hakkında gerekli bilgi verildiğinden, burada sadece masalın diğer türlerle benzer ve farklı yönleri üzerinde durulacaktır.

Dilimize Farsça'dan geçen efsane kelimesi "halkın gözünde veya nakledenin hayal gücünde biçim değiştirerek olağanüstü niteliklerle abartılı bir şekilde anlatılan hikâyeler"⁵⁷ olarak tanımlanır.

Masal ile efsane arasındaki en önemli benzerlik her ikisinin de olağanüstü ve gerçek dışı oluşlarıdır. "Her ikisi de yüksek insan kültürünün iki bacağına teşkil ederler. İkisine de sahip olmamıza müteşekkir olmalıyız. Efsaneyle ilim, masalla saf edebiyat başlar."⁵⁸

Masal ile efsane olağanüstülükleri ile benzerlik gösterebilirler de ayrılan yönleri daha çoktur. Efsane masala göre daha çok metafizik konulara yer vermektedir. Dinî öğeler masaldakinden daha çok ağırlıktadır. "Masalda ilâhî güce duyulan hassasiyet eksiktir, diğer taraftan masal, içinde tüyler ürpertici, korkunç şeyler barındırmaz. Efsane her iki dünyayı, dünyevî ve ilâhî olanı, iki hassas boyutu bir arada bulundurarak sürekli gerginlik yaratır. Masal ise gerginlik yaratmak şöyle dursun, daha başlangıcında insanı adeta büyüler. Efsanedeki sanatsal öz, karmaşık ve sanatkârane yapıları masalın yanında son derece basit ve gösterişsiz kalmaktadır."⁵⁹

Efsane masala göre daha korkutucudur. Efsanede inandırma gayesi güdüldükçe masalda böyle bir amaç yoktur. "Efsane duygusal, ahlâkî, objektif, zamana ve makâna bağlı bir anlatım türüdür. Masal şiirsel bir anlatıma sahipken efsanede tarihî ve didaktik bir anlatım vardır."⁶⁰

⁵⁷ Prof. Dr. Wilfried Bunch, (Çev. Dr. Ali Osman Öztürk), "Masal ve Efsane Üzerine" *Millî Folklor Dergisi*, sayı : 13, s. 11.

⁵⁸ Yard. Doç. Dr. Lütfi Sezen, *Türk Halk Edebiyatı II Ders Notları*, Atatürk Üniversitesi KKEF Basımevi, Erzurum 1998, s. 67.

⁵⁹ Max Luthi, (Çev. Sevgül Karasubaşı), "Masalın; Efsane, Mşkabe, Mit, Fabl ve Fıkra gibi Türlerden Farkı", *Millî Folklor Dergisi*, sayı : 25, ss. 66, 67.

⁶⁰ Luthi, a.g.e., ss. 66, 67.

Eski Yunanca'da "söylenen söz" anlamında kullanılan "mitos" kelimesinden gelne mit "masal, efsane, öykü" anlamlarına gelir.⁶¹

İnsanlığın en eski varlığı olarak mitler görülmektedir. Mit ile masal arasındaki temel benzerlik ikisinin de olağanüstü oluşudur. Ancak mitte kahramanların ilâhî özellikler göstermesi aralarındaki farkı belirginleştirmektedir. "Mit adlı anlatım türü, masalın yanında çok iddiasız ve sönük kalmaktadır. Efsane, menkabe ve masalda olaylar insanlara bağlı olmakla birlikte efsane olağanüstülük menkabe dini ve masalda büyüleyici motifler taşıyabilir. Ancak mitlerin karakteristik özelliği, tanrıların varlığıdır"⁶²

Hayvan masalları olarak da adlandırılan Fabller "belli bir ahlâk dersi vermek amacıyla meydana getirilen hayal ürünü kısa ve hareketli hayvan hikâyeleri"dir. Klâsik masaldan ayrılan en önemli özelliği başında ya da sonunda "ahlâk dersi" verilmesidir. Kahramanları hayvanlar olan fabller doğrulardan bahseder ve insanların bunlardan öğüt almaları istenir. Fabller çoğunlukla farklı bir tür olarak gösterilmemiş; bir tür masal çeşidi olarak görülmüştür.

"Güldürücü küçük hikâyeler"⁶³ olarak tanımlanan fıkralar da masallar gibi olağanüstü ve gerçek dışı öğeler içermektedir. Fıkra ile masal arasındaki temel benzerlik bundan ibarettir. Aralarındaki ayrılıklar ise pek çoktur. Fıkra, masala göre daha yoğun ve kısadır. Fıkroda amaç çoğunlukla insanları güldürmektir. Ayrıca fıkra diğer türler içinde hatta masalda bile yer alabilir. Fıkralar "veciz" olmaları, yer yer de ders vermeleri açısından hayvan masalları (Fabl'ler) ile de bu yönde bir benzerlik oluşturmaktadırlar.

Farsça "dâstân" kelimesinden dilimize girmiş olan destanın batı dillerindeki karşılığı "epope" ve "legende"dir. Destanlar; "zaman ve mekân içinde cemiyetin iradesini ellerinde tutan "Kahraman – Bilge" şahsiyetlerin menkabevî ve hakîki hayatları etrafındaki teşekkül etmiş, uzun, didaktik hikâyelerdir."⁶⁴

⁶¹ Temel Britannica, cilt : 6, s. 52.

⁶² Luthi, a.g.e., s. 67.

⁶³ Meydan Larousse, cilt : 7, Meydan Yayınevi, İstanbul 1972, s. 59.

⁶⁴ Elçin, a.g.e., s. 71.

Diğer türlerde olduğu gibi destan ile masal arasındaki temel benzerlik olağanüstülükleridir. Benzer kahramanları ve motifleri olduğu gibi farklılıkları da vardır. Destanın kahramanlarının çoğu tarihte var olan şahsiyetlerdir. (Oğuz Kağan ve Alp Er Tunga gibi). Destanlar yer yer tarihten izler taşır. Hatta olağanüstülükler atılınca tarihe ışık tuttuğu da söylenebilir. Bütün bu özellikleriyle masaldan daha gerçekçi bir türdür. “Destanların masallardan farklı olarak milli olma özelliği vardı. Bu yüzden sadece bir millete aittir. Masalların ve efsanelerin benzerlerini başka milletlerde de bulabiliriz.”⁶⁵ Masallar destanlara göre daha kısadırlar.

Efsanenin daha dinsel şekli olan menkabe pek çok yerde aynı adla anılmıştır. Menkabenin masal ile benzerliği ve farklılığı da aynı efsanedeki gibidir.

Halk hikâyeleri, “halk topluluğu önünde hikâyeci âşıklar tarafından söylenen, nesir-nazım karışımı hikâyelerdir.”⁶⁶

Halk hikâyesi ile masal arasında benzer kahramanlar, motifler ve yerler olmasına rağmen farklılıklar çoğunlukta ve belirleyicidir. Öncelikle halk hikâyeleri masala göre daha gerçekçidirler. Hayvan masalları dışındaki masallar nesir olmasına karşın halk hikâyeleri nazım-nesir karışıktır. Yine masal konuları çok çeşitlilik gösterirken, halk hikâyeleri genellikle aşk ve kahramanlık temalarını işlemektedirler. Masallar çoğunlukla mutlu sonla biterken halk hikâyelerinde bu değişkendir. Ayrıca masallar halk hikâyelerine göre daha kısa ürünlerdir.

Geçmişin dilden dile, kulaktan kulağa anlatılan masal, efsane ve menkabe gibi ürünlerinin yerini günümüzde benzer motifler ve olaylarla bilim-kurgu almak üzeredir. “Bu yüzden bilim-kurguya modern mitoloji de denmiştir. Bilim-kurgu edebiyatta ütopya romanı geleneğinin bir devamı niteliğindedir. Ütopya romanlarında anlatılan keşfedilmemiş coğrafyalar, bilinmeyen ada ve yerler artık yeryüzünde pek kalmadığı için konular uzayın derinliklerindeki

⁶⁵ Altan Alperen, “Masalın Komşu Türlerle İlişkisi”, Kastamonu Eğitim Dergisi, cilt : 7, No : 2, s. 68.

keşfedilmemiş gezegen, yıldız ve galaksilere yönelmiştir. Bu açıdan bakıldığında bilim-kurguda bir çeşit modern ütopya sayılabilir.”⁶⁷ Masal ile bilim-kurgunun benzerliği de bu ütopyaadan gelmektedir. Yani ikisi de hayal mahsulüdür. Geçmişte masalda anlatılan yerler esrarengiz ve meçhûl iken; bugün bilim-kurgudaki yerler aynen öyledir. Motif olarak da iki tür arasında benzerlikler mevcuttur. Masalın uçan halısının yerini bilim-kurguda uzay araçları almıştır. Ancak bütün bu benzerliklerin yanında önemli farklar da yok değildir. Temelde masal bir sözlü edebiyat mahsulü ve anlatıma yöneliktir. Yine masalın temelinde “hoş vakit geçirmek” ve “eğlendirmek” gayesi varken bilim-kurgu bu gayeden öte, bilimsel bir amaç gütmektedir. Ayrıca masal, bilim-kurguya göre daha gizemlidir. Bilim – kurguyu, masallarda kurulan hayallerin gerçekleşmiş hâli olarak düşünmekte mümkündür.

1.1.5 Çocuk Masallarında Aranılan Nitelikler

“Mazlumları doğru yolda tutabilmek ve sağduyulu insanlara has olan sağlamlığı pekiştirmek için, her zaman geçerli olan davranış kuralları ve akılcılık, fakirlere ve çocuklara masallar vasıtasıyla iletilebilir.”⁶⁸

“Masal, insandaki çocuksuluğun sanatıdır. İnsanoğlunun çocuksuluğunu en güzel şekilde masalarda bulabiliriz. “Hayaldeki arkadaş”ı uyandıran en etkili tür masaldır. Masal, çocuk ruhunu besleyen, süsleyen, donatan, zenginleştiren, geleceğe hazırlayan, gerçeği dolaylı olarak anlatan bir türdür.”⁶⁹

Masal çocuğu sadece eğlendirmez; eğlendirirken eğitir. iyiye güzele yönlendirir. Çocuk masal kahramanlarını kendisine örnek alır. Çocuk için masal hayalî bir oyundur. Çocuğun sevdiği, benimsediği ona en yakın edebî tür masaldır demek yanlış değildir. “Masalın çocuklarda hayal ve duygu gücünü artırdığı ve

⁶⁶ Sezen, a.g.e., s. 73.

⁶⁷ Alperen, a.g.e., s. 70.

⁶⁸ İsabilla Jan, (Çev. Şeref Boyraz), “Bir Varmış Bir Yokmuş”, Milli Folklor Dergisi, .Sayı : 33, s. 89.

⁶⁹ M. Ruhi Şirin, 99 Soruda Çocuk Edebiyatı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, s. 113.

zenginleştirdiği ana dilinin kavranması ve geliştirilmesinde büyük payı bulunduğu görüşünde birçok eğitimci ve düşünür birleşmektedir.”⁷⁰

Masalla ilgili eğitimcilerin pek çoğu olumlu görüş belirtse de, aykırı görüş ileri sürenler de vardır. Bunların başında Fransız filozof ve yazar Jean Jacque Rousseau (1712-1778) gelmektedir. Rousseau, “Emile ya da Çocuk Eğitim Üzerine”⁷¹ adlı eserinde masalları çocukların anlayamadığı, verilen dersin onlara kötü alışkanlıklar kazandırdığını savunmaktadır. “Öğretilen masalların içerdiği benzetmeler, çocukları eğlendiriyor ama yanıltıyor da. Art niyetli kullanımağa elverişlidir. Anlatımları yalan üzerine kurulmuştur. Benzetmeler arkasında gizlenen gerçekler kaybolmaktadır. Böyle olunca da çocuklar, bunlardan yararlanamaz. Çocukların moral eğitimleri için kullanılamazlar. Masallar, yetişkinleri eğitebilir, ama çocuklara gerçeği bütün çıplaklığıyla anlatmak gerekir.”⁷²

Masalları tümüyle yararlı ya da zararlı göstermek doğru değildir. Çocukların anlamakta zorluk çektiği, yanlış ders aldığı ya da kahramanlarından korktuğu masallar bulunabilir. Önemli olan çocuğa hangi masalın okunacağını belirlemektir. “Yazınsal nitelikli bir masal eğitici – öğretici olabileceği gibi okuyucularına estetik bir güzellik ve yaşamıyla ilgili bir bakış açısı da sunabilmelidir. Bunu yaparken de açıktan açığa değil, birtakım simgesel motiflerle, sezdirme yoluyla yapılmalıdır.”⁷³

Ders kitabı yazarları, öğretmenler ve anne-babalar masal seçerken nelere dikkat etmelidirler? Bu soruya verilecek cevaplar şöyle sıralanabilir.

a. Masal, çocukların seviyesine uygun, açık, anlaşılır, akıcı ve sade olmalıdır.

b. Masaldaki olaylar dizisi canlı ve hareketli olmalıdır.

⁷⁰ Oğuzkan, a.g.e., s. 32.

⁷¹ Jean Jacque Rousseau, (Çev. Mehmet Baştürk, Y. Kızılcım) Emile ya da Çocuk Eğitimi Üzerine, Babil Yayınları, Erzurum 2000, s. 76.

⁷² Rousseau, a.g.e., s. 76.

⁷³ Kıbrıs, a.g.e., s.38.

- c. Kahramanlar çocukları korkutmamalı. üzmemeli; iyilik, güzellik, yardımseverlik duyguları aşılmalıdır.
- d. Olaylar çocukları neşelendirmeli, güldürmeli, hoş vakit geçirtmelidir.
- e. Döşeme bölümü ilginç, düğüm bölümü iyi işlenmiş, sonuç bölümü beklenmedik bir şekilde bitmelidir.
- f. Masalın içinde çocukların ahlâkını bozacak küfür, kargış vb. kötü ifadeler bulunmamalıdır.
- g. Masalda çocukları yanlış eğilimlere yönlendirecek tavır ve davranışlar yer almamalıdır.
- h. Masalda çocuklara verilecek mesaj iyi işlenmiş olmalı yanlış anlaşılmalara meydan vermemelidir.

1.1.6 İlköğretimin Amaçları

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nde⁷⁴ ilköğretimin amaçları şu şekilde belirlenmiştir :

Madde 5 : İlköğretim kurumlarının amaçları, Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda;

a) Öğrencileri ilgi, istidat ve kabiliyetleri istikametinde yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamak,

b) Öğrenciye, Atatürk ilkelerine ve inkılaplarına, T.C. Anayasası'na ve demokrasinin ilkelerine uygun olarak haklarını kullanabilme, görevlerini yapabilme ve sorumluluklarını yüklenbilme bilincini kazandırmak,

⁷⁴ MEB, İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, MEB Basımevi, İstanbul 1997. ss. 2, 3.

c) Öğrencinin millî kültür değerlerini tanımasını, takdir etmesini, çevrede benimsemesini ve kazanmasını sağlamak,

d) Buldukları çevrede yapacakları eğitim, kültür ve sosyal etkinliklerle millî kültürün benimsenmesine ve yayılmasına yardımcı olmak,

e) Öğrenciye fert ve toplum meselelerini tanıma, çözüm arama alışkanlığı kazandırma,

f) Öğrenciye sağlıklı yaşamak, ailesinin ve toplumun sağlığı ile çevreyi korumak için gereken bilgi ve alışkanlıkları kazandırmak,

g) Öğrencinin el becerisi ile zihni çalışmasını birleştirerek çok yönlü gelişmesini sağlamak,

h) Öğrencinin araç ve gereç kullanma yoluyla sistenli düşünmesini, çalışma alışkanlığı kazanmasını, estetik duygularının gelişmesini, hayal ve yaratıcılık gücünün artmasını sağlamak,

ı) Öğrencinin meslekî ilgi ve yeteneklerinin ortaya çıkmasını sağlayarak gelecekteki mesleğini seçmesini kolaylaştırmak,

i) Öğrenciyi üretici olarak geçimini sağlaması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunması için bir mesleğin ön hazırlığını yaptıracak, mesleğe girişini kolaylaştıracak ve uyumunu sağlayacak davranışları kazandırmak,

j) Öğrencilerin serbest zamanlarını değerlendirmelerini, öncelikle enerjiden ve artık malzemedan savurganlığa kaçmadan yararlanmalarını sağlamak.

1.1.7 Türkçe Dersinin Amaçları

Eğitim kurumları, öğrencileri hayata hazırlamak; çeşitli alanlarda yetiştirmek için çalışır. Çocuğun yetişmesinde şüphesiz en önemli ihtiyaçlardan birisi de, sahip olduğu, konuştuğu dili öğrenmektir.

Türkçe dersinin kendine özgü amaçları vardır. Bu amaçlar ilköğretimin amaçlarının da gerçekleşmesine yardım eder.

Türkçe dersinin amaçları 2098 sayılı Tebliğler Dergisi'nde⁷⁵ yayımlanmıştır. Buna göre; İlköğretim okullarında Türkçe öğretiminin amacı, Millî Eğitimin Genel Amaçlarına ve Temel İlkelerine uygun olarak;

1. Öğrencilere, görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını, tam ve doğru olarak anlama gücü kazandırmak;

2. Onlara görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını, incelediklerini ve düşündüklerini, tasarladıklarını söz ya da yazı ile doğru ve amaca uygun olarak anlatma beceri ve alışkanlığını kazandırmak;

3. Öğrencilere Türk dilini sevdirmek, kurallarını sezdirmek; onları, Türkçe'yi gelişim süreci içinde bilinçle, özenle ve güvenle kullanmaya yönleltmek;

4. Onlara, dinleme, okuma alışkanlık ve zevkini kazandırmak; estetik duygularının gelişmesinde yardımcı olmak;

5. Türlü etkinliklerle öğrencilerin kelime dağarcığını zenginleştirmek;

6. Onların ulusal duygusunu ve ulusal coşkusunu güçlendirmede kendi payına düşeni yapmak;

7. Sözlü ve yazılı Türk ve dünya kültür ürünleri yoluyla, Türk kültürünü tanıma ve kazanmalarında; Türk yurdunu ve ulusunu, doğayı, hayatı, insanlığı sevmelerinde yardımcı olmak;

8. Onlara, bilimsel, eleştirici, doğru, yapıcı ve yaratıcı düşünme yollarını kazandırmada Türkçe dersinin payına düşeni gerçekleştirmektir.

⁷⁵ MEB, Tebliğler Dergisi, Sayı : 2098, 1981.

Öğrenciler Türkçe dersinde edinecekleri bilgi ve becerilerle dilimizi daha iyi kullanır; anlama, anlatma, dinleme, okuma alışkanlıkları ile kelime dağarcıklarını zenginleştirir ve dil bilgisi kurallarını öğrenirler.

Türkçe dersinin yukarıda saydığımız amaçları biraz açacak olursak şunları söyleyebiliriz : Türkçe dersi çocuğun anlama ve anlatma kabiliyetlerini geliştirir. Söyleneni anlamak eğitimin temelini oluşturur. Anlama olmadan eğitimden söz edilemez. İnsanı sosyal bir varlık kılan özelliklerin başında kendisine anlatılanları anlaması; anladıklarını da başkalarına anlatması gelmektedir. Tam ve doğru anlama ve anlatma ise ancak iyi bir ana dili eğitimi ile sağlanabilir.

Çocuklar, ana dillerini önce farkında olmadan ,anne, baba ve çevresinden öğrenirler. Okula gelince öğrendiği bu dilin kurallarını sezer; eğitim süreci içinde zamanla ana dil bilincini kazanır, bu dili sevmeye ve özenle kullanmaya çalışırlar.

Çocuğun okulda kazanacağı en değerli şeylerden biri de okumadır. Öğrencinin kendi kendine öğrenimi ve fikren zenginleşmesi büyük ölçüde okuma aracılığıyla olur. Okumayı öğrenen çocuk bilgi ve görgüsünü her gün bir adım daha ileri götürür. Ayrıca okuma, çocuğun yeni fikirler üretmesine millî ve estetik duygular edinmesine de yardım eder.

İnsanlar iletişimlerini kelimelere borçludur. Düşüncelerini, hislerini, arzularını, ihtiyaçlarını ancak kelimelerle aktarabilir. Çocuk ailesinden öğrendiği kelimelerle yetinemez. Öğrendiği bilgileri aktarabilmek için yeni kelimeleri öğrenebileceği en ideal yer ise okuldur. Özellikle Türkçe dersindeki okuma, dinleme, anlama ve yazma çalışmaları kelime dağarcığının zenginleşmesinin en kolay yoludur. Kelime dağarcığının zenginliği ise çocuğu her alanda başarılı kılar.

Okulda öğrencinin akademik başarısını artırmanın yanında, Türk millî kültürünü, ananelerini, örfünü de öğretmeli; vatanını, milletini, insanları, tabiatı sevmeleri de sağlanmalıdır. Türk kültürünün yazılı ve sözlü ürünleri aracılığıyla bu amaca en güzel şekilde varılabilir.

1.1.8 Türkçe Dersinin Etkinlik Alanları

İlköğretim okullarında Türkçe dersleri, İlkokuma ve yazma, okuma, anlama, konuşma, dinleme, yazma dilbilgisi ve yazısı gibi faaliyetleri içine alan çalışmaların bütünüdür. Ayrıca Türkçe dersi her dersin içine girmiş durumdadır. Bu yüzden diğer ders öğretmenleri de Türkçe'yi iyi kullanmak ve kurallarına riayet etmek zorundadırlar. Bu gayeyle eğitim fakültelerinin bütün bölümlerinde "Türk Dili" dersleri okutulmaktadır.

1.1.8.1 İlkokuma Ve Yazma Etkinlikleri

Çocuğa yaşamı boyunca kullanacağı okuma yazmanın temel becerilerini kazandırmaktır.

Çocuğun okula gelmesiyle başlayan bu etkinlik, birinci sınıfın sonuna kadar - sırasıyla; el temrinleri (yazmaya hazırlık), cümle öğretimi, cümle, kelime, hece çözümleri ve metin çalışmaları ile devam etmektedir.

İlkokuma ve yazma öğretiminde bireşim, çözümlenme, öykü ve karışık yöntem olmak üzere çeşitli yöntemler uygulanmaktadır. Ülkemizde bunların bazıları geçmişte uygulanmıştır. Bugün ise çözümlenme ve bireşim yöntemleri bir arada verilmektedir. Başlangıçta çözümlenmeyle başlayan faaliyetler birleşimle devam etmektedir.

İlkokuma ve yazma etkinliklerinde ders araç ve gereçleri önemli bir yere sahiptir. Faaliyetleri araçsız yürütmek hemen hemen imkânsızdır. Büyük ve küçük fişler, okuma metinleri (afiş, levha vb.), yazı tahtası, kum masası, kitap ve dergiler bu araçların en önemlileridir.

1.1.8.2 Okuma Etkinlikleri

Okuma "gözlerin ve ses organlarının çeşitli hareketlerinden ve zihnin anlamı kavrama çabasından oluşan etkinliktir."⁷⁶

⁷⁶ MEB. İlköğretim Okulu Türkçe Dersi Taslak Öğretim Programı. Eğitimi Araştırma ve Getirme Dairesi Başkanlığı Yayınları, No: 068, Ankara, 1998 s.16

Çocuğun okulda kazanacağı en kıymetli hazinelerden birisi okumaktır. Öğrenci bunun sayesinde kendi kendine öğrenmeye başlayacak ve sürekli kendini yenileyecektir. Okuma, sesli ve sessiz olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır.

Sesli okuma, yazının çeşitli organlar yardımıyla ses haline gelmesidir. Sesli okumada tonlama ve vurgu çok önemlidir. Yazının kolayca anlaşılması, anlamın kavranması bu iki ögenin yerine gelmesine bağlıdır. İlköğretim birinci sınıfında başlayan sesli okuma çalışmaları sekizinci sınıf bitinceye kadar devam eder.

Sessiz okuma, yazının yalnız gözle takip edilip anlaşmasıdır. Sesli okumaya göre daha hızlı gerçekleştiğinden daha çok tercih edilen okuma şeklidir. Sessiz okuma öğrencilerin kendi kendine okuyup öğrenmelerini sağlar. Sessiz okumaya ilköğretimin birinci sınıfında başlanır. Sessiz okuma sadece okulda yapılan bir etkinlik değildir. İnsanlar boş vakitlerinde kitap, gazete, dergi vb. materyaller okurlar. Öğretmen, öğrencilere sessiz okuma yaptırırken, dudaklarını kıpırdatmalarına ve elleriyle takip etmemelerine dikkat etmelidir.

1.1.8.3 Anlama Etkinlikleri

Bir duyguyu ya da bir düşünceyi kendi akışı içinde, kopukluklara meydan vermeden öğrenmeye “anlama” denir. Başka bir ifadeyle okunan, görülen, dinlenen ya da izlenen bir olay vb.nin kavranmasıdır.

Öğrencilerin hayatı öğrenmesi, başarılar elde etmesi, sosyal ilişkilerinin iyi olması, bilgili ve kültürlü bir fert olarak yetişmelerinde anlama eğitimi çok önemlidir. Yapılan bir etkinlik sonucunda anlama olayı gerçekleşmişse etkinlik amacına ulaşmıştır. Tam ve doğru anlamayla sonuçlanmayan okuma veya dinleme faaliyeti başarılı sayılamaz.

Anlama etkinliklerini tam ve doğru olarak gerçekleşmesinde, öğrencinin hazır olarak gerçekleşmesinde, öğrencinin hazır oluşu kadar, anlatılmak istenen materyalinde önemi büyüktür. Seviyeye uygun olmayan, öğrencinin ilgi ve ihtiyacından uzak bir metnin ya da konuşmanın anlaşılması oldukça güçtür.

1.1.8.4 Konuşma (Sözlü Anlatım) Etkinlikleri

Konuşma, duygu ve düşüncelerin sözlü olarak ifade edilmesidir.

Toplumunu yönlendiren, ardından milyonları sürükleyen insanların en önemli özelliklerinden birisi güzel ve etkili bir ifadeye sahip olmalarıdır. Örneğin, Büyük Atatürk Millî Mücadele için yaptığı toplantılarda Anadolu'daki hemen herkesi arkasına almayı başarmıştır.

Kompozisyonun tabiatına uygun olarak, konuşmanın plânlı ve etkili olması gerekmektedir. Aksi halde konuşmanın kompozisyonundan bahsedilemez. Dudaktan dökülen gelişigüzel her söz iyi bir konuşma değildir. “Çocuklar, okula gelmeden önce Türkçe konuşmayı iyi-kötü öğrenmiş olurlar. Ancak bu konuşma kendi yaşlarının ve çevresinin Türkçe'sidir. Genellikle yetersizdir, ağız özellikleri taşır.”⁷⁷ Okula ve eğitime düşen de çocuğun evde annesinden öğrendiğini düzene koymaktır.

“Sözlü anlatım Türkçe eğitiminin temeli ve çıkış noktasıdır. Doğru ve düzgün konuşmanın öğrencilerin başarısında ve sağlıklı bir kişilik kazanmalarında önemi çok büyüktür.”⁷⁸ Yazılı anlatımın güçlü ve etkili olması da sözlü anlatıma bağlıdır.

1.1.8.5 Dinleme Etkinlikleri

“Dinleme, konuşan kişinin vermek istediği mesajı, pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliğidir.”⁷⁹ Bir düşünceyi dinleyerek anlamak başka fikirlerden ayrılan yönlerini görebilmek, sorulara uygun cevaplar verebilmek veya konuyu tamamlayacak şekilde konuşabilmek çok mühim bir olaydır. Dinleme, sadece öğrenme şekli değil, bunun yanı sıra boş zamanlarını değerlendirme ve çeşitli etkinliklere (masal, hikâye, şiir vb.) katılma yollarından biridir. Dinlemeden kasıt duymak, işitmek

⁷⁷ Prof. Dr. C. Kavcar ve diğerleri Türkçe Öğretimi, Engin Yayınları, Ankara, 1997, s.58

⁷⁸ H. Hüsnü Tekişik, Türkçe Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu, Tekişik Yayıncılık, Ankara, 1994, s. 23

⁷⁹ Prof. Dr. Özcan Demirel, İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi MEB Yayınları, İstanbul, 1999, s. 33

değildir. İşitmek ile dinlemek birbirinden farklı eylemlerdir. Dinleme, belli bir amaç için ve isteyerek yapılırken, işitme isteğimiz dışında ve gelişigüzel gerçekleşir.

Okulda birinci sınıfta dinleme etkinlikleri kısa masallarla başlar. Daha sonra hikâye, konferans ve müziklerle devam eder. Çocuk dinlemeyi “masal” la öğrenir demek yerinde bir ifadedir. Her etkinlikte olduğu gibi bunda da öğretmenin iyi bir dinleyici olarak öğrencilere örnek teşkil etmesi gerekir.

1.1.8.6 Yazma (Yazılı Anlatım) Etkinlikleri

Yazma, yaşanan, görülen, duyulan düşüncelerin, incelenen olayların yazıya dökülmesidir. Bir ayağı konuşma olan kompozisyonun diğer ayağı yazmadır. Yazma faaliyeti sadece Türkçe dersi için değil, diğer dersler, hatta yaşam içinde gereklidir. Mektup, dilekçe, rapor vb. günlük yazma ihtiyaçlarını giderebilmek için hemen herkes yazmayı öğrenmelidir.

Yazmanın konuşma ve düşünme ile yakın bir ilişkisi vardır. Başarılı ve güzel bir yazı yazmak için, iyi ve doğru düşünmek ve etkili bir ifadeye sahip olmak gereklidir.

Yazma eğitiminin temel ilkesi “yazdırmaktır”⁸⁰ Öğrencilere yazma konusu olarak, tanıdığı, bildiği, gördüğü konular ve olayla verilmelidir. “Öğrencilerin yaşadıkları olaylar, ilgilendikleri konular, en iyi konuşma ve yazma konusudur.”⁸¹

Öğretmenlerin, öğrencilerdeki yazma yetersizliklerini iyi tespit etmesi, onları çeşitli etkinliklerle yazmaya isteklendirmesi ve ödevleri ile yazılı anlatımlarını güçlendirmeleri gerekmektedir.

1.1.8.7 Dilbilgisi Etkinlikleri

Yunanca’da “gramma” (yazı) kökünden gelen gramer ya da dilbilgisi terimi, (dil kullanılışında yerleşmiş kurallara göre, dili meydana getiren sesleri,

⁸⁰ Demirel, a.g.e. s.59

⁸¹ Kavcar, a.g.e. s. 60

şekilleri ya da sözcükleri, yapı ve dizi işlem yollarını, yöntemlerini. cümledeki görev ve bağlantılarını düzenli olarak inceleyen bilimdir.”⁸²

“İnsanın dili, dünyada sahip olduğu en mukaddes varlığıdır.”⁸³ Millet olmanın da öğelerinden bir olan dili sevmek ve öğrenmek kutsal bir görevdir. Okullarımızda Türkçe dersi içinde yürütülen dilbilgisi faaliyetleri dili kullanmanın doğru yollarını göstermektedir. Dilde doğru ya da yanlış kavramı ancak dilbilgisinin kuralları ile ölçülebilir. Doğru konuşma ve yazmada en önemli etkenlerden birisi şüphesiz dilbilgisidir. Ancak dilin kullanımındaki bütün yanlışları dilbilgisine mal etmek doğru değildir. Dildeki anlama, anlatma, dinleme yanlışları da önemli bir yer teşkil etmektedir.

Anadilini iyi bir şekilde kullanabilmek için, dilin kurallarını öğrenmek ve bunları uygulamak gerekir. Dilbilgisi eğitiminde dikkat edilmesi gereken hususlardan birisi dilbilgisi etkinliklerinin diğer anadili faaliyetleri (okuma, yazma, konuşma, dinleme v.b) ile beraber yürütülmesi gerektiğidir. Ders kitabından, okunan metinden ve uygulamadan uzak bir dilbilgisi faaliyeti, kural ezberletmekten öteye gidemez. Bunun da kullanıma girmesi beklenemez. Burada esas, kullanımdan kurala varılmasıdır. Kuraldan hareket edilmemelidir.

1.1.8.8 Yazı (El Yazısı) Etkinlikleri

Yazı eğitiminin amaçları İlköğretim Türkçe Programı’nda ⁸⁴ özetle, öğrencilere kuralına uygun biçimde oturarak, temiz ve düzgün yazı yazma alışkanlığı kazanabilme; yazı araç ve gereçlerini tanıyıp temiz ve ekonomik kullanabilme; kuralına uygun olarak okunaklı, işlek; güzel ve hızlı bitişik eğiş yazı yazabilme; imlâ ve noktalama işaretlerini kuralına uygun yazabilme, dekoratif yazı yazabilme, yazı sanatı ve eserlerine karşı duyarlı olup, eleştiriye açık olabilme olarak belirtilmiştir.

⁸² A. Dilacar, Dil, Diller, Dilcilik, Türk Dil Kurum Yayınları, Ankara, 1968, s.83

⁸³ Yard. Doç. Dr. Lütfi Sezen, “Türkçemiz ve Folklor” Türkçenin Sesi Dergisi, sayı: 1, 1997, s. 29

⁸⁴ Mehmet Vural, İlköğretim Okulu Programı, Yakutiye Yayıncılık, Erzurum, 1998, ss. 55-57-58

İlköğretimde yazı etkinlikleri, Türkçe dersinin haftalık süresinin bir ders saatini almaktadır. Birinci sınıfta fasulye ve çöplerle başlayan yazı eğitimi, yazı kalemleri ve dolma kalemlerle devam etmekte tablalı uçlar ve kesik uçlarla son bulmaktadır.

Yazı etkinliklerinde kareli defter veya kâğıt kullanmak harflerin karakterlerini tam ve doğru yapabilmek için daha uygundur. Yazının güzel olması, harflerin uygun büyüklük ve aralıkta, bloğu iyi ayarlanmış temiz bir kâğıt kullanılmasına bağlıdır.

1.1.9 Ders Kitaplarının Öğrencilere ve Öğretmenlere Sağladığı Yararlar

Ders kitabı öğrenci ve öğretmenlerin daima başvurdukları temel ders aracıdır. Öğrenciler, öğretmenin sınıfta anlattıklarını ders kitabıyla somutlaştırır, dinlediklerini görme imkânı bulurlar. Bu da öğretimi çeşitlendirir, sıkıcılıktan kurtarır.

Yine öğrenciler, öğretmenin anlatırken unuttuğu, gözünden kaçan yerleri kitapla tamamlarlar. Öğrenciler kitap sayesinde öğrendiklerini tekrar etme ve pekiştirme imkânı bulurlar. Ders kitabı, öğrencilerin kaynağa başvurma ve araştırma yapma alışkanlıklarının gelişmesine yardım eder. Kitap öğrencileri aktif hale getirir. Derse katılmalarını, dersi takip etmelerini sağlar.

Ders dışında da öğrencilerin başvuracağı yararlanacağı en önemli araç ders kitabıdır. Ders kitabının öğrenciyi okula ve derse motive etme görevi de vardır. Ders kitabı olmayan öğrencilerin derse karşı ilgisiz oldukları; bunun da onları başarısız kıldığı görülmüştür. Bütün bu sebeplerden dolayı her öğrencinin, her dersin kitabına sahip olması gerekmektedir.

Ders kitabının öğrencilere olduğu gibi öğretmenlere de sayısız faydaları vardır. Öğretmenin derste en büyük yardımcısı ders kitabıdır. Öğrencilere vereceği ödevlerde, yapacağı ders içi etkinliklerde ve örneklendirmelerde ondan kolayca yararlanır. Öğretmenler, derslerini sistemli olarak yürütmede, güçlerini

kullanmada ders kitabından faydalanırlar. Öğrencilere güzel örnekler sunmada ders kitabının tartışılmaz bir yeri vardır.

Kısaca, dersin amaçlarına ulaşmasında kitabın tartışılmaz bir yeri vardır. Ayrıca, ders araç ve gereçleri arasında hem en çok gerekli olanı, hem de en kolay bulunanı yine ders kitabıdır.

Okumayı öğrenme, sevme ve alışkanlık kazanma dönemi ilköğretimdir. Bu nedenle bu dönemde çocuklara kaliteli kitaplar sunulması gerekmektedir.

Ders kitapları içerik olarak, dersin amaçlarına hizmet etmeli, metinler öğrencileri okumaya araştırmaya sevk etmelidir. Seçilen metinler iyi incelenmiş olmalı. öğrencileri yanlış fikirlere ve değerlere yönlendirmemelidir. Kitapların kullanışlı, ilgi çekici olmaları çocuk için önemlidir. Resimlerin metinle ilgili açıklayıcı ve tamamlayıcı olması gerekir. Puntoları çocukların seviyesine uygun, kâğıdı sağlam olmalıdır. “Çamur gibi kâğıda basılmış, zevksiz resimlerle dolu kitapların herhangi bir zevk uyandırması mümkün değildir. Hele günümüzün çocuğu televizyon ve sinema sayesinde, çevresinde gördüğünden çok daha renkli bir dünyayı tanımış durumdadır. Kitaplar daha ilk anda, onu okuldan ve okumadan uzaklaştıracak nitelikte olunca, çocuk nasıl okuma alışkanlığı kazanır?”⁸⁵ Ayrıca ders kitaplarının, imlâ, noktalama ve cümle düzeni bakımlarından da yanlışsız olmasına dikkat edilmelidir.

1.2 Amaçlar

İlköğretim okullarının III. sınıflarında okutulan Türkçe ders kitaplarındaki masal türü yazıların öğrenci eğitimine katkılarının araştırıldığı bu çalışmanın başlıca amaçları şunlardır:

- İlköğretim okullarının III. sınıflarında, okutulan Türkçe ders kitaplarındaki masalların Türkçe dersinin amaçlarına katkısını ortaya koymak;

⁸⁵ Prof. Dr. İnci Enginün, “Türkçe Öğrenimi”, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, sayı : 2. s. 88

- b) İlköğretim okullarının III. sınıflarında okutulan Türkçe ders kitaplarında yer alan masalların nitelik ve nicelik olarak yeterli olup olmadıklarını saptamak
- c) Öğretmenlerin, sınıflarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki masal türü yazıların çocuk eğitimindeki rolleri ile ilgili görüşlerini ortaya koymak;
- d) Öğrencilerin, Türkçe ders kitaplarındaki masallara ilişkin tutumları eğitim durumları içinde sınırlayarak saptamak;
- e) Öğretmenlerin, masal kahramanlarının öğrenciler üzerindeki etkinliklerin ortaya koymak;
- f) Öğrencilerin, masal kahramanlarına ilişkin görüşlerini belirtmek;
- g) Araştırmaya örneklem olarak katılan grupların sosyo-ekonomik düzeyleri ile Türkçe kitaplarında okutulan masallara karşı bilgi ve ilgi bakımından farklılık olup olmadığını saptamak;
- h) İstek ve öneriler ışığında ilköğretim III. Sınıf Türkçe ders kitaplarında olması gereken masal türü yazıların nitelik ve nicelikleriyle yazıların nitelik ve nicelikleriyle ilgili öneriler hazırlamaktır.

1.3 Problem Cümlesi

İlköğretim üçüncü sınıf Türkçe ders kitaplarındaki masalların öğrenci eğitimine katkıları nelerdir?

1.4 Alt Problemler

1. Öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre:
  - a. İlköğretim üçüncü sınıf Türkçe kitaplarında yer alan masalların dersin amaçlarının gerçekleşmesine katkısı ne ölçüdedir?
  - b. İlköğretim üçüncü sınıf Türkçe kitaplarında masallar nitelik ve nicelik olarak yeterli midir?

c. İlköğretim üçüncü sınıf öğrencilerinin masal kahramanlarına bakışları nasıldır?

2. Okullara göre, öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyleri masallara ilgilerini nasıl etkilemektedir.

1.5 Varsayımlar

Araştırmada;

- Seçilen örneklemin araştırma evrenini temsil ettiği;
- Seçilen öğrenci örneklem gruplarının ilköğretim III. Sınıf ve 9-10 yaşlarında oldukları;
- Seçilen öğrenci ve öğretmen örneklem gruplarına sorulan anket sorularının araştırma amaçlarına ulaşmada uygun ölçme aracı oldukları;
- Anketlere katılanların verdikleri cevapların doğru olduğu varsayımlarından hareket edilmiştir.

1.6 Sınırlılıklar

- Araştırma 2000-2001 öğretim yılında Erzurum ilinin merkez ilçesindeki ilköğretim okullarının III. Sınıf öğrenci ve öğretmenleri ile sınırlandırılmıştır.
- Araştırmada, yalnızca Türkçe ders kitaplarındaki masal türü yazıların bugünkü durumlarıyla öğrenci eğitime katkıları araştırılmıştır.
- Araştırmaya M.E.B. tarafından basılan Türkçe ders kitapları ile sınırlanmış, özel yayınevleri tarafından basılan ders kitapları dahil edilmemiştir.

1.7 İlgili Araştırmalar

Konuyla ilgili yapılan literatür taramasında araştırma ile doğrudan ilgili olan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak gerek masallar gerekse ders kitapları üzerine, önemli araştırmalar yapıldığı tespit edilmiştir.

Muhsine Helimoğlu Yavuz⁸⁶. “Masallar ve Eğitimsel İşlevleri” adlı eserinde, masalın tanımı ve tarihçesi, sınıflandırılması, diğer türlerle ilişkisine değindikten sonra; masal isimleri vererek masalların iletileri (mesajları) ile masalların dil öğretimine katkıları üzerine araştırmalar yapmıştır.

Fatma Çakır, “İlkokul Türkçe Ders Kitaplarının Eğitim Öğretime Uygunluğunun Değerlendirilmesi”⁸⁷ adlı yüksek lisans tezin de; ders kitabı, ders kitabının eğitimdeki yeri, ders kitabında olması gereken nitelikler ile Türkiye’de okutulan ders kitapları ile Amerika ve Almanya’da okutulan ders kitaplarını karşılaştırarak incelemiş ve uygulamalı olarak Türkçe ders kitaplarının eğitime uygunluğu araştırılmıştır.

Berrak Demiryöney, “İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Gezi Yazılarının Öğrenci Eğitimine Katkıları”⁸⁸ adlı yüksek lisans tezinde gezi yazılarının önemi, tarihçesi ve ders kitaplarının yaralarına değinildikten sonra öğretmen ve öğrencilere uyguladığı anketlerle gezi yazılarının öğrenciler üzerindeki etkilerini araştırmıştır.

K.Semra Eren tarafından yapılan “İlköğretim Okullarında Okutulan Türkçe Ders Kitaplarının Program Amaçlarına Ulaşabilirlik Düzeyi”⁸⁹ adlı yüksek lisans tezinde yine öğretmen ve öğrencilere anketler yöneltilerek Türkçe ders kitaplarının İlköğretim programının amaçlarına ulaşabilirlik düzeyini araştırmıştır.

Enise Kantemir, “Çocuk Edebiyatı Soruları”⁹⁰ adlı doçentlik tezinde çocuk edebiyatının bugünkü durumunu ve çocuk eğitimindeki yeri ve önemi üzerine incelemeler yapmış. konuyla ilgili önerilerde bulunmuştur.

⁸⁶ Yavuz, a.g.e.

⁸⁷ Fatma Çakır, İlkokul Türkçe Ders Kitapları Eğitim Öğretime Uygunluğunun Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 1996

⁸⁸ Berrak Demiryöney, İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Gezi Yazılarının Öğrenci Eğitimine Katkıları. Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Sos. Bil. Ens. 1996.

⁸⁹ K.Semra Eren, İlköğretim Okullarında Okutulan Türkçe Ders Kitaplarının Program Amaçlarına Ulaşabilirlik Düzeyi Ankara. Üniversitesi, Sos. Bil. Ens. 1994 (Yüksek Lisans Tezi)

⁹⁰ Enise Kantemir, Çocuk Edebiyatı Soruları, Doçentlik Tezi, A.Ü. Eğt. Fak. 1982

1.8 Tanımlar

Çocuk Edebiyatı: “2-14 yaşları arasındaki kimselerin ihtiyacını karşılayan edebiyat alanıdır.”⁹¹

Eğitim: “Bu araştırmadaki anlam; ana dilini iyi kullanabilme becerileri, insan ve doğa sevgisi, kültürüne sahip çıkma, farklı kültürleri tanıtmaya ve bu kültür değerlerine karşı hoşgörü ve anlayış gösterme öğrendiklerini yaşama geçirme, hayal gücü ve yaratıcı gücünün gelişmesi, dünya görüşünün değişimidir.”⁹²

Masal: “Genellikle olağanüstü kahramanlara ve maceralara yer verilen konusu hayali, kulaktan kulağa anlatılarak geçen halk hikâyesi.”⁹³

Bu araştırmadaki anlamı: İlköğretim okullarının III. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan, olağanüstü kahramanlar ve maceralarla dolu, gerçek dışı, yer ve zamanı belli olmayan bir yazı türüdür.

İlköğretim Okulu: “Zorunlu eğitim çağındaki çocukların eğitim-öğretim gördükleri ve öğrenim süresi sekiz yıl olan ilköğretim kurumu”⁹⁴

Türkçe Ders Kitabı: MEB Devlet Kitapları tarafından hazırlanmış ilköğretim okullarının III. sınıflarında okutulan Türkçe ders kitaplarıdır.

⁹¹ Oğuzkan, a.g.e., s. 12.

⁹² Demiryöney, a.g.e. s. 24-25

⁹³ Meydan Larousse, C. 8, s. 425

⁹⁴ İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, a.g.e. , s. 1

2 YÖNTEM

2.1 Araştırma Modeli

Araştırma tarama modelindedir. İlköğretim III. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan masalların nitelik ve nicelik olarak özellikleri, Türkçe dersinin amaçlarının gerçekleşmesine katkıları, masallarda yer alan kahramanların öğrenciler üzerindeki etkileri ele alınıp incelenmiştir.

2.2 Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini, Erzurum ili merkez ilçedeki Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmî ilköğretim okullarından MEB Devlet Kitaplarıyla eğitim yapan ilköğretim okulları oluşturmaktadır. Özel yayınevleri tarafından hazırlanıp basılan Türkçe ders kitaplarını okutan okullar dahil edilmemiştir.

Örnekleme ise, Erzurum ili merkez ilçedeki altı ilköğretim okulundaki III. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada öğrencilerin, sosyo-ekonomik düzeylerinin etkisi de dikkate alınmış, merkez ilçedeki altı ilköğretim okulu buna bağlı olarak seçilmiştir.

Seçilen okullardan Kültür Kurumu ve Sabancı İlköğretim Okulları üst sosyo-ekonomik düzey, 70. Yıl ve Ahmet Yesevi İlköğretim Okulları orta sosyo-ekonomik düzey, Şehit Asteğmen Kadir Kılıcı ve Kâzım Yurdalan İlköğretim okulları da alt sosyo-ekonomik düzey olarak belirlenmiştir.

Örneklem olarak alınan okulların sosyo-ekonomik düzeylere ayrılmasındaki temel ölçütler; okulların sahip oldukları maddi imkânlar, okulların buldukları sosyal çevre, öğrenci ailelerinin ekonomik düzeyleri vb. durumlardır.

Öğretmen örneklem grubunu, anılan okullardaki III. sınıf öğretmenleri oluşturmuş, belirleyici herhangi bir unsur koyulmamıştır.

Araştırma örneklemini oluşturan öğrenci ve öğretmenlerin sayıları ile okullar şu şekildedir :

Çizelge 1 : Örnekleme Giren Öğrenci ve Öğretmenlerin Okullara Göre Dağılımı

Sıra	Okul	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
1	K. Kurumu İlköğretim Okulu	27	5
2	Sabancı İlköğretim Okulu	29	7
3	70. Yıl İlköğretim Okulu	35	8
4	A. Yesevi İlköğretim Okulu	25	4
5	Ş. A. K. Kılıcı İlköğretim Okulu	9	1
6	K. Yurdalan İlköğretim Okulu	25	3
TOPLAM		150	28

Çizelge 1'de de görüldüğü gibi araştırmanın örneklemini Erzurum'daki merkez ilçeye bağlı altı ilköğretim okulu ve bu okullardan seçilen III. sınıflarda okuyan 150 öğrenci ile bu sınıfları okutan 28 öğretmen oluşturmaktadır.

2.3 Verilerin Toplanması

Bu araştırmada konuyla ilgili olarak başka Atatürk Üniversitesi kütüphanesi olmak üzere; Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü kütüphanesi ve Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi ile Yüksek Öğretim Kurulu Tez

Tarama. Ankara Üniversitesi kütüphaneleri ve Millî Kütüphane'deki kaynaklar incelenmiştir.

Araştırma için hazırlanan anket formları ön değerlendirme için Şehit Asteğmen Kadir Kılıç İlköğretim Okulu öğretmen ve öğrencilerine uygulanmış, alınan sonuçlar, tez danışmanı Yard. Doç. Dr. Lütfi Sezen ile Eğitim Bilimleri Araştırma Görevlisi Erdoğan Köse'nin öneri ve eleştirileriyle yeniden gözden geçirilmiştir. Bu işlemlerin sonunda anket sorularına son şekli verilmiş ve uygulamaya başlanmıştır.

İlköğretimde öğrencilerin eğitim durumlarının ölçülüp değerlendirilmesinde en önemli ölçeğin, öğretmen gözlemleri olduğundan⁹⁵ hareketle; araştırmanın temelini öğretmen anketleri oluşturmaktadır. Öğrenciler için hazırlanan anket formları ise öğrencilerin görüş ve isteklerini belirtmesi ve karşılaştırma yapılabilmesi amacıyla ele alınmıştır.

Anket formlarını, anılan okullara araştırmacının kendisi dağıtıp ayrı ayrı toplamış, herhangi bir karışıklığın olmamasına dikkat edilmiştir.

Öğretmen ve öğrenciler tarafından cevaplanan anket formlarının kontrolleri yapılmış elde edilen veriler sistemli bir şekilde kodlanmıştır. Öğretmen ve öğrenci anketlerine dayanan bu bilgiler gruplandırılmış ve çizelgelere dökülmüştür.

2.4 Verilerin Çözümlemesi

Öğretmen ve öğrencilerden toplanan veriler, bilgisayar ortamında "SPSS" adlı istatistik programı kullanılarak değerlendirilmiştir.

Öğrenci anketlerinden çıkarılan veriler, öğrencilerin buldukları okulların sosyo-ekonomik düzeyleri esas alınarak çözümlenmiştir. Yine öğrencilerden elde edilen verilerin dağılımı frekans ve yüzdeleri ile verilmiştir.

---

⁹⁵ İlkokul Programı, (Derleyenler Fatma Kocaoluk, M. Şükrü Kocaoluk), Kocaoluk Yayınevi, Tarsus, 1992. s. 271.

Sosyo-ekonomik düzeyin öğrenci görüşleri arasında istatistik olarak önemli farklar oluşturup oluşturmadığı “ki-kare” tekniği ile test edilmiştir.

Öğretmen anketlerinden çıkarılan veriler, sadece frekans ve yüzdeleri ile, her bir soru için ayrı ayrı ve tek başına değerlendirilmiştir. Her iki grubun verilerinin çözümlenmesinde uzman görüşleri alınmış ve bunun doğrultusunda hareket edilmiştir.

3 BULGULAR VE YORUMLAR

2000 – 2001 Öğretim yılında MEB Devlet Kitapları bünyesinde ilköğretim okullarının III. sınıflarında okutulan Türkçe ders kitaplarında masal türünde 3 adet eser bulunmaktadır. Bu eserlerden ikisi La Fontaine'nin biri Ezop'undur. La Fontaine'nin masallarından "Aslan ile Fare"⁹⁶ masalının çevirisini Şükrü Aydoğan, "Çiftçi ve Oğulları"⁹⁷nin çevirisini Sabahattin Eyüboğlu, Ezop'un "Atın Verdiği Akıl"⁹⁸ masalını ise Tarık Dursun K. Türkçe'ye çevirmişlerdir.

Kitapta yer alan masallardan La Fontaine'ninkiler okuma parçası olarak alınmış; Ezop'unki ise değerlendirme bölümüne, alıştırmalar için alınmıştır. Kitapta yer alan masalların metinleri şöyledir :

ASLAN İLE FARE

Ormanların kralı aslan, tüm görkemiyle yatmış, uyuyordu. Korkusuz bir fare bu fırsattan yararlanarak aslanın yanına yaklaştı. Çevresinde dolaşarak onu merakla inceledi.

Aslan, farenin çıkardığı sestten uyandı. Uyandırılmasına öfkelenen bu koca hayvan hemen fareyi yakaladı. Tam öldürmek üzereyken fare :

- Yüce kralımız! Ne olur beni bağışlayınız. Ben, sizin vücudunuzda bir yara bere var mı, diye baktım. Gördüklerimi size haber verecektim. Beni özgür bırakırsanız bir gün ben de size bir iyilik yapabilirim.

⁹⁶ Komisyon, İlköğretim Üçüncü Sınıf Türkçe Kitabı, MEB Yayını, İstanbul, 1999.

⁹⁷ Komisyon, a.g.e.

⁹⁸ Komisyon, a.g.e

Bu sözler, aslanın tuhafına gitti. “Ufacık bir fare bana ne iyilik yapabilir?” diye düşündü. Gülerek fareyi bıraktı.

Aradan günler geçti.

Günün birinde aslan, tuzağa yakalanmıştı. Üzerine ağ örtülmüştü.

Küçük fare, aslanın durumunu gördü. Hemen yanına giderek ipleri kemirmeye başladı. Biraz sonra, aslan kurtulmuştu. fareye bakarak :

- Aaa! Tanıdım, sen o faresin, sağ ol, dedi.

ATIN VERDİĞİ AKIL

At ile eşek yüklerini yüklenmişler, gidiyorlarmış., Eşek, o kadar yorulmuş ki... Ata yalvarmış :

-Ne olursun, yükümün birazını al, yoksa şuracıkta düşüp ölüvereceğim.

At duymazlıktan gelmiş. hiç oralı olmamış. Ama az sonra eşek, gerçekten yolun ortasına yıkılıp ölüvermiş. Sahibi, eşeğin yükünü indirmiş. Atın sırtına yüklemiş. Bunca yükün altında ezilen at :

-Ah benim akılsız kafam! Keşke eşeğin söylediğini dinleseydim. Hem bu kadar yük yüklemezdim hem de eşek boşu boşuna ölmezdi, demiş.

ÇİFTÇİ VE OĞULLARI

Zengin bir çiftçi, bakmış ölümü yakın:

Çağırması oğullarını, demiş ki gizlice:

-Bu toprakları satmayın sakın.

Bir define var tarlanın birinde,

Atalarımızdan kalma.

Tam yerini söyleyemem ana,

İsterseniz arar bulursunuz.

Orak biter bitmez başlayın kazmaya;

Sürün. belleyin, arayın. tarayın.

Elden geçirmediğimiz yer bırakmayın.

Baba ölünce,

Oğulları doğru definenin peşinde.

Ha şurda, ha burda derken

Bütün topraklar geçmiş elden.

Öyle kazmışlar ki her yeri,

Eskisinden bol vermiş ekinleri.

Akıllı adammış baba :

Anlatmış ki giderayak,

Define bulmanın yolu çalışmak.

“Aslan ile Fare” masalının yer aldığı sayfada ormanda uyuyan bir arslan ile onun önünde duran fare resmi yer almaktadır. “Atın Verdiği Akıl” masalının bulunduğu sayfada hiç resim yoktur. “Çiftçi ve Oğulları” masalının yer aldığı sayfada ise yatakta yatan ihtiyar çiftçi ve onun yanında bekleyen oğullarının resmi bulunmaktadır.

MEB Talim ve Terbiya Kurulu'nun 22.7.1999 tarih ve 134 sayılı kararı ile ilköğretim III. sınıflar için ders kitabı olarak kabul edilen "Türkçe ders Kitabı3"; Hüseyin Özkan, Hatice Gürsoy ve M. Emin Vardar tarafından yazılmıştır. Kitabın içinde yer alan resimler ise Göksel Bozdağ'a aittir. 151 sayfadan oluşan ve içinde 37 metin ile 7 tane de değerlendirme (test) bölümü bulunan kitabın kapak ve baskısını Doğan Medya Grubu yapmıştır.

3.1 Öğretmenlere Ait Kişisel Bilgiler

3.1.1 Mezuniyet

Çizelge 2 : Örnekleme Giren Öğretmenlerin Mezun Oldukları Kurumlara Göre Dağılımı

Mezun Olunan Kurum	f	%
Eğitim Yüksekokulu	10	35.7
Eğitim Fakültesi	6	21.5
Diğer Fakülteler (Fen-Edebiyat, Ziraat, Müh. Fak.)	12	42.8
Toplam	28	100

Öğretmenlerin mezun oldukları kurumlara göre dağılımları incelendiğinde % 42.8'inin Fen-Edebiyat, Ziraat, Mühendislik gibi fakülte mezunları, % 35,7'sinin Eğitim Enstitüsü ve Eğitim Yüksekokulu çıkışlı, % 21,5'inin de Eğitim Fakültesi çıkışlı oldukları görülmektedir. (Çizelge 2)

3.1.2 Mesleki Kıdem

Çizelge 3 : Örnekleme Giren Öğretmenlerin Kıdeme Göre Dağılımı

Kıdem (Yıl)	f	%
10 ve daha az	19	67,9
11-20	3	10,7
21 ve daha fazlası	6	21,4
Toplam	28	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki kıdemlerine bakıldığında, % 67,9'unun 10 yıl ve daha az, 10,7'sinin 11 ile 20 yıl arası, % 21,4'ünün de 21 yıl ve daha fazla kıdeme sahip oldukları görülmüştür. (Çizelge 3)

3.1.3 Ders Dışı Seminer

Çizelge 4 : Örnekleme Giren Öğretmenlerin “Ders Dışı Seminerlere Katıldınız mı?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	f	%
Evet	20	71,4
Hayır	8	28,6
Toplam	28	100

Öğretmenlerin “Ders dışı seminerlere katıldınız mı?” sorusuna verdikleri cevapların % 71,4’ünün evet, % 28,6’sının da hayır olduğu saptanmıştır.(Çizelge 4)

3.2 Öğretmen Anketine Dayalı Bulgular

3.2.1 Ders Dışı Kitap Okutma Durumuna İlişkin Bulgular

Çizelge 5 : Görüşüne Başvurulan Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitabındaki Masallar Dışında Öğrencilerinize Bu türle İlgili Kitaplar Okutuyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	f	%
Evet	21	75
Kısmen	4	14,3
Az	3	10,7
Hayır	-	-
Toplam	28	100

Öğretmenlerin, “Türkçe ders kitaplarındaki masallar dışında öğrencilerinize bu türle ilgili kitaplar okutuyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde % 75’inin evet, % 14,3’ünün kısmen ve % 10,7’sinin az okutuyorum şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

Buna göre öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun (% 89,3) ders kitabı dışında öğrencilere masallar okuttukları söylenebilir. (Çizelge 5)

“Kullanılan çocuk edebiyatı kaynaklarının zenginliği ve çeşitliliği hızlı ve kolay dil becerilerinin kazanılmasına vesile olur çoğu zaman. Çocuklara okuma alışkanlık ve zevkinin kazandırılmasının yanında, hayat olaylarının gelişimi, kişilerin karakter özellikleri, duygu ve dünyalarını da anlamaya ve tanımaya başlar.”⁹⁹

Sonuç olarak, görüşüne başvuru alan öğretmenlerin, masalı ders dışında da öğrencilerine okuttukları görülmektedir.

3.2.2 Masallar Hakkında Yeterli Bilgiye Sahip Olma Durumuna İlişkin Bulgular Ve Yorumlar

Çizelge 6 : Örnekleme Giren Öğretmenlerin, “Sizce, Öğrenciler Masal Hakkında Yeterli Bilgiler mi?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	f	%
Evet	10	35,7
Kısmen	14	50,0
Az	4	14,3
Hayır	-	-
Toplam	28	100

⁹⁹ Yard. Doç. Dr. Turhan Kaya, “Türkçe Öğretiminde Çocuk Edebiyatının Yeri”, Türkçenin Öğretimi ve Eğitimi Sempozyumu Bildirisi, Tömer, Ankara 1998, s. 47.

Öğretmenlerin, “Sizce Öğrenciler Masal Hakkında Yeterli Bilgiye Sahipler mi?” sorusuna % 35,7’sinin evet, % 50’sinin kısmen ve % 14,3’ünün az sahipler şeklinde cevapladıkları görülmüştür.

Bu doğrultuda, öğretmenlerin beşte dördünden daha fazlası (% 85,7) öğrencilerin masal hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları; buna karşılık beşte birinden daha azının (% 14,3) az sahip olduklarını belirtmişlerdir. (Çizelge 6)

Böylece, öğretmenlere göre öğrencilerin çoğunluğu masallarla ilgili yeterli bilgiye sahiptirler.

3.2.3 Masalların Öğrencilerin Seviyelerine Uygun Olma Durumuna İlişkin Bulgular Ve Yorumlar

Çizelge 7 Görüşüne Başvurulan Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitabındaki Masallar Öğrencilerin Seviyelerine Uygun mudur?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	f	%
Evet	19	67,8
Kısmen	8	28,6
Az	1	,3,6
Hayır	-	-
Toplam	28	100

Öğretmenlerin, “Türkçe ders kitaplarında yer alan masallar öğrencilerin seviyelerine uygun mudur?” sorusuna % 67,8’i evet, % 28,6’sı kısmen ve % 3,6’sı az şeklinde cevap verdikleri saptanmıştır.

Böylece, öğretmenlerin tamamına yakını (% 96,4) evet ya da kısmen olarak masalların öğrencilerin seviyesine uygun olduklarını; buna karşılık çok az bir kısmının da (% 3,6) az uygun olarak gördüğü tesbit edilmiştir. (Çizelge 7)

Sonuç olarak, araştırmada öğretmen örneklem grubu içinde büyük bir çoğunluğun kitapta yer alan masalların öğrenci seviyesine uygun olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Çıkan bu sonuç, ders kitabındaki masalların seviye bakımından uygun olduğunu göstermektedir.

3.2.4 Öğrencilerin Duygu Ve Düşünce Ufkunu Geliştirme Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çizelge 8 : Örnekleme Giren Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Masal Türü Yazılar Öğrencilerin Duygu ve Düşünce Ufkunu Geliştirici Nitelikte midir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	f	%
Evet	15	53,6
Kısmen	10	35,7
Az	3	10,7
Hayır	-	-
Toplam	28	100

Öğretmenlerin, “Türkçe ders kitaplarında yer alan masal türü yazılar öğrencilerin duygu ve düşünce ufkunu geliştirici nitelikte midir? sorusuna

verdikleri cevaplar incelendiğinde, % 53,6'sı evet, % 35,7'si kısmen ve % 10,7'si az geliştirici nitelikte buldukları görülmüştür.

Bu durumda, öğretmenlerin yaklaşık onda dokuzu (% 89,3) kitaptaki masalların öğrencilerin duygu ve düşünce ufuklarını geliştirici nitelikte buldukları; geri kalan onda birinin de (% 10,7) az geliştirici nitelikte gördükleri saptanmıştır.

“Hayal mahsulü konu ve olaylarla dolu olan masalların, çocukları hayatın gerçeklerinden uzaklaştırırken, gerçek âlemi hayalle zenginleştirdiği, hayal gücü dünyasında gerçekliğin denetimine tabi tutan sevgiyi geliştirdiği, fevkalâdeye olan eğilimin güce dönüştürüldüğü, üstünlüğe karşı duyulan özlemin bu yolla tatmin edildiği, böylelikle masalın çocuklarda hayal ve duygu gücünü artırdığı, zenginleştirdiği, ana dilin kavranması ve geliştirilmesinde büyük payı olduğu görülmektedir”¹⁰⁰

---

¹⁰⁰ Selçuk Kantarcıoğlu. Eğitimde Masalın Yeri. MEB Yayınları, MEB Basımevi, İstanbul 1991, s.50.

3.2.5 Masalların Türkçe Dersinin Amaçlarının Gerçekleşmesine Katkılarına İlişkin Bulgular Ve Yorumlar

Çizelge 9 : Görüşüne Başvurulan Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Masal Türü Yazıları Öğrenciler Tam ve Doğru Olarak Anlayabiliyorlar mı?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	f	%
Evet	17	60,7
Kısmen	9	32,1
Az	2	7,2
Hayır	-	-
Toplam	28	100

Öğretmenler, “Türkçe ders kitabında yer alan masal türü yazıları öğrenciler tam ve doğru olarak anlayabiliyorlar mı?” sorusuna % 60,7 oranında evet, % 32,1 kısmen ve % 7,2 oranında da az cevabını vermişlerdir.

Buna göre, öğretmenlerin tamamına yakını (% 92,8) evet ve kısmen olarak olumlu görüş belirtirken; kalan çok az orandaki (7,2) öğretmen de az olarak anlayabildiklerini belirtmişlerdir. (Çizelge 9)

Öğrencilerin hayatı öğrenmesi, başarılar elde etmesi, sosyal ilişkilerinin iyi olması, bilgili ve kültürlü birer fert olarak yetişmelerinde anlama eğitimi çok önemlidir. Yapılan bir etkinlik sonucunda anlama olayı gerçekleşmişse etkinlik amacına ulaşmıştır.

Örnekleme katılan öğretmenler ders kitabındaki masalları öğrencilerin tam ve doğru anladığını düşünmektedirler.

Çizelge 10 : Örnekleme Giren Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitabındaki Masallar Öğrencilerin Anlatım Gücünü Geliştirici Nitelikte midir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	f	%
Evet	18	64,2
Kısmen	8	28,6
Az	2	7,2
Hayır	-	-
Toplam	28	100

Öğretmenler, “Türkçe ders kitabındaki masallar öğrencilerin anlatım gücünü geliştirici nitelikte midir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, % 64,2’si evet, % 28,6’sı kısmen ve % 7,2’si az seçeneklerini işaretledikleri görülmüştür.

Bu durumda, öğretmenlerin tamamına yakını (% 92,8) kitaptaki masalların öğrencilerin anlatım gücünü geliştirici nitelikte olduğu (evet ve kısmen, görüşünde birleşmekte; kalan kısmın ise (% 7,2) az geliştirici görüşünü savunduğu dikkati çekmektedir. (Çizelge 10)

“Türkçe dersi, her şeyden önce bir anlatım (ifade) dersidir. Anlatımın ise bir yönünü konuşma (sözlü anlatım) oluşturur. Sözlü ve yazılı anlatım çalışmalarında temel amaç, çocukların gördüklerini, yaşadıklarını, duyduklarını,

düşündüklerini söz ve yazı ile doğru, amaca uygun güzel bir biçimde anlatma becerisini kazandırmaktır.”¹⁰¹

Böylece, görüşüne başvuru alan öğretmenler masalların öğrencilerin anlatım gücünü geliştirmekte olumlu etki yaptığını düşünmektedirler.

Çizelge 11 : Görüşüne Başvuru Alan Öğretmenlerin, “Öğrenciler Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalları İstekli Olarak Okuyorlar mı?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	f	%
Evet	23	82,1
Kısmen	4	14,3
Az	1	3,6
Hayır	-	-
Toplam	28	100

Öğretmenler. “Öğrenciler Türkçe ders kitaplarındaki masalları istekli olarak okuyorlar mı?” sorusuna % 82,1 oranında evet, % 14,3 oranında kısmen ve % 3,6 oranında da az cevabını vermişlerdir.

Buna göre örnekleme katılan öğretmenlerin tamamına yakını (% 96,4) evet ve kısmen de olsa öğrencilerin masalları istekli olarak okuduklarını; kalan az bir bölümü de (% 3,6) az istekli olarak okuduklarını belirtmişlerdir. (Çizelge 11)

“Okuma, insanın dünyasını genişleten, kişiliğini biçimlendiren. onu başkalarına bağlayan önemli bir etkidir. Tüm toplumlar bireylerini okur hale getirme sorunu üzerinde önemle durmaktadırlar. İnsanları gerçek anlamda özgür kılan okuma, kişiyi bilgisizlik ve yanlış inançlardan korur. Bu gerekçeyle öğretim

¹⁰¹ Kavcar , a.g.e., s.70.

programlarının ve Türk Millî Eğitiminin amaçları arasında “Yetiştirilecek bireyler Türkçe’yi doğru olarak okur, yazar, konuşur.”¹⁰² ibaresi yer almıştır.”

Söz konusu görüş öğretmenler tarafından “olumlu” karşılanmıştır. Öğrenciler Türkçe ders kitabındaki masalları istekli olarak okumaktadırlar.

Çizelge 12 : Görüşüne Başvurulan Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Masallar Öğrencilerin Kelime Hazinesini Geliştirici Nitelikte midir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	f	%
Evet	18	64,3
Kısmen	10	35,7
Az	-	-
Hayır	-	-
Toplam	28	100

Öğretmenlerin, “Türkçe ders kitaplarında yer alan masallar öğrencilerin kelime hazinesini geliştirici nitelikte midir?” sorusuna verdiği cevaplar incelendiğinde % 64,3’ünün evet, % 35,7’sinin de kısmen geliştirici nitelikte bulunduğu görülmüştür.

Bu durumda, öğretmenlerin tamamı evet ve kısmen olarak masalların öğrencilerin kelime hazinesini geliştirici nitelikte olduğu görüşündedirler. (Çizelge 12)

Okuduğunu ve dinlediğini tam ve doğru anlamak; duygu, düşünce ve görüşlerini güzel bir şekilde ifade etmek ancak iyi bir kelime dağarcığına sahip

¹⁰² Demirel, a.g.e., s. 51.

olmakla mümkündür. “Türlü etkinliklerle öğrencilerin kelime hazinelerini geliştirmek”¹⁰³ Türkçe öğretimini amaçları arasındadırlar.

Araştırımcı tarafından ortaya konan görüş öğretmenler tarafından kitaptaki masalların öğrencilerin kelime hazinelerini geliştirici nitelikte olduğu şeklinde desteklenmiştir.

Çizelge 13 : Örnekleme Giren Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masallar Öğrencilerin Doğayı ve İnsanları Sevmelerine Yardımcı Oluyor mu?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	f	%
Evet	19	67,8
Kısmen	7	25
Az	2	7,2
Hayır	-	-
Toplam	28	100

Öğretmenler, “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masallar Öğrencilerin Doğayı ve İnsanları Sevmelerine Yardımcı Oluyor mu?” sorusuna % 67,8 evet, % 25 kısmen ve % 7,2 az oranında yanıt vermişlerdir.

Bu doğrultuda, örnekleme giren öğretmenlerin tamamına yakını (% 92,8), kitaptaki masalların öğrencilerin doğayı ve insanları sevmelerine yardımcı olduğu görüşünde birleşmekte; geri kalan (% 7,2) bölümün de az yardımcı olduğu görüşünü savunmakta oldukları tespit edilmiştir. (Çizelge 13)

¹⁰³ MEB, Tebliğler Dergisi, sayı : 2098, 1981.

Sonuç olarak, öğretmen örneklem grubu içinde büyük bir çoğunluk masalların öğrencilerin doğayı ve insanları sevmelerine yardımcı olduğu kanaatine vardıkları yönündedir.

Çizelge 14 : Örnekleme Giren Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Masallar Öğrencilere Yapıcı, Yaratıcı ve Eleştirci Düşünme Yeteneği Kazandıracak Nitelikte midir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	f	%
Evet	8	32
Kısmen	13	52
Az	4	16
Hayır	-	-
Toplam	25	100

Öğretmenler. ““Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Masallar Öğrencilere Yapıcı, Yaratıcı ve Eleştirci Düşünme Yeteneği Kazandıracak Nitelikte midir?” sorusuna % 32 evet, % 52 kısmen ve % 16 az cevabını vermişlerdir.

Buna göre, çoğunluğu kısmen de olsa (% 52) öğretmenlerin büyük bir bölümü (% 84) masalların öğrencilere yapıcı, yaratıcı ve eleştirci düşünme yeteneği kazandıracak nitelikte olduklarını savunmalarına karşılık; geri kalan az bir bölümü de (% 16) aksi yönde görüş belirtmişlerdir. (Çizelge 14)

Sonuç olarak, araştırmada, öğretmen örneklem grubu kitaptaki masalların öğrencilere yapıcı, yaratıcı ve eleştirci düşünme yeteneği kazandıracak nitelikte olduğunu belirttiği dikkati çekmektedir.

3.2.6 Kitaptaki Masalların Dört Temel Beceriye Geliştirme

Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çizelge 15 : Örnekleme Giren Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalarda Öğrencinin Dinleme Becerisini Geliştirecek Alıştırmalar Var mıdır?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	f	%
Evet	17	68
Kısmen	3	12
Az	4	16
Hayır	1	4
Toplam	25	100

Öğretmenlerin, “Türkçe ders kitaplarındaki masalarda öğrencinin dinleme becerisini geliştirecek alıştırmalar var mıdır?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, % 68 evet, % 12 kısmen, % 16 az ve % 4 hayır şeklinde cevap verdikleri görülmüştür.

Bu doğrultuda, öğretmenlerin beşte dördü (% 80) masaları dinleme becerisini geliştirecek nitelikte bulurken; geri kalan beşte birlik kesimin de (% 20) geliştirici nitelikte bulmadığı söylenebilir. (Çizelge 15)

Bir düşünceyi dinleyerek anlamak, başka fikirlerden ayrılan yönlerini görebilmek, sorulara uygun cevaplar verebilmek veya konuyu tamamlayacak şekilde konuşabilmek çok mühim bir olaydır. Dinleme, sadece öğrenme şekli değil, bunun yanında boş zamanlarını değerlendirme ve çeşitli etkinliklere (masal, hikâye, okuma vb.) katılma yollarından birisidir.

“Dinleme, eğitimle kazanılacak bir beceridir.”¹⁰⁴

Sonuç olarak, öğretmen örneklem grubu Türkçe ders kitaplarındaki masallarda öğrencilerin dinleme becerisini geliştirecek alıştırmalar olduğu ve derslerde bu becerileri geliştirecek alıştırmalar yapıldığı yönünde görüş belirtmişlerdir.

Çizelge 16 : Görüşüne Başvurulan Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Masallarda Öğrencilerin Konuşma Becerisini Geliştirecek Alıştırmalar Var mıdır?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	f	%
Evet	11	44
Kısmen	9	36
Az	4	16
Hayır	1	4
Toplam	25	100

Öğretmenler, “Türkçe ders kitaplarında yer alan masallarda öğrencilerin konuşma becerisini geliştirecek alıştırmalar var mıdır?” sorusuna % 44 evet, % 36 kısmen, % 16 az ve % 14 hayır cevabını vermişlerdir.

Bu durumda, öğretmenlerin beşte dördü (% 80) geliştirici alıştırmaların olduğunu savunurken; kalan beşte biri de (% 20) olmadığını belirtmişlerdir. (Çizelge 16)

¹⁰⁴ Beşir Göğüş, İlkokullarda Türkçe Öğretimi, MEB Basımevi, İstanbul 1968. s. 50.

“Anlaşmanın en yaygın ve doğal biçimi konuşmadır. Bunun içindir ki, çocuklarımıza, her şeyden önce, doğru ve düzgün konuşma, anlatmak istediklerini en kısa yoldan, en açık ve karşımızdakilerin zihinlerinde kağanlık bir nokta bırakmayacak biçimde anlatma beceri ve alışkanlığını kazandırmak gereklidir.”¹⁰⁵

Sözlü anlatım, eğitim için çok önemlidir. “Türkçe eğitiminin temeli ve çıkış noktasıdır. Doğru ve düzgün konuşmanın öğrencilerin başarısında ve sağlıklı bir kişilik kazanmalarında önemi çok büyüktür.”¹⁰⁶ Yazılı anlatımın güçlü ve etkili olması da konuşmaya bağlıdır.

Türkçe dersleri çocuğun ailesinden aldığı yerel konuşmasını, düzene koyacak ve geliştirecektir. Öğretmenler, masallarda bu beceriyi geliştirecek alıştırmalara yer verdiğini belirtmişlerdir.

Örnekleme Giren Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Çizelge 17 : Masallar Öğrencilerin Okuma Becerisini Geliştirecek Alıştırmalarla Hazırlanmış mıdır?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	f	%
Evet	20	80
Kısmen	5	20
Az	-	-
Hayır	-	-
Toplam	25	100

¹⁰⁵ Komisyon, Temel Eğitim Okulları Türkçe Programı, MEB Yayınları, Ankara 1981, s. 5.

Öğretmenlerin, “Türkçe ders kitaplarında yer alan masallar öğrencilerin okuma becerisini geliştirecek alıştırmalarla hazırlanmış mıdır?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde % 80 evet ve % 20 kısmen şeklinde cevap verdikleri tespit edilmiştir.

Buna göre, örnekleme giren öğretmenlerin tamamı evet ve kısmen olarak kitaptaki masalların öğrencilerin okuma becerisini geliştirecek alıştırmalarla hazırlandığı yönünde görüş belirtmişlerdir. (Çizelge 17)

“Düzgün yazmayı ve konuşmayı, okumakla geliştiririz. Okuma, gözlem ve düşünme ile birleşince, sözlü ve yazılı anlatım güç kazanır. İyi ve seçkin eserleri okuma sayesinde dünya görüşümüz genişler, bilgimiz artar, sanat zevkimiz incelir ve zekâmız keskinleşir.”¹⁰⁷

Okuma, çocuğun okulda kazanacağı en kıymetli hazinelerdendir. Öğrenci, bunun sayesinde kendi kendine öğrenmeye başlayacak, bundan sonra bilgisi, görgüsü ve tecrübesi günden güne artacaktır.

Sonuç olarak, öğretmenler de masalların öğrencilerin okuma becerilerini geliştirecek alıştırmalarla hazırlandığını ifade etmektedirler.

---

¹⁰⁶ H. Hüsnü Tekişik, Türkçe Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu, Tekişik Yayınları, Ankara 1994, s. 23.

¹⁰⁷ Prof. Dr. Enise Kantemir, Yazılı ve Sözlü Anlatım, Engin Yayınları, Ankara 1997, s. 22.

Çizelge 18 : Örnekleme Giren Öğretmenlerin, “Ders Kitaplarındaki Masallar Öğrencilerin Yazma Becerilerini Geliştirici Alıştırmalara Yönelik midir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	f	%
Evet	13	52
Kısmen	7	28
Az	3	12
Hayır	2	8
Toplam	25	100

Öğretmenler. “Ders kitaplarındaki masallar öğrencilerin yazma becerilerini geliştirici alıştırmalara yönelik midir?” sorusuna, % 52 evet, % 28 kısmen, % 12 az ve % 8 hayır şeklinde cevap vermişlerdir.

Bu durumda, örnekleme katılan öğretmenlerin beşte dördü (% 80) masalların öğrencilerin yazma becerilerini geliştirici alıştırmalara yönelik olduğunu düşünürken; geri kalan beşte birlik bölümü de (%20) aksini düşünmektedirler. (Çizelge 18)

Bir ayağı konuşma olan kompozisyonun diğer ayağı yazılı anlatım yani yazmadır. Yazma etkinliği sadece Türkçe dersi hatta okul için değil, bunlarla birlikte yaşam için de son derece gereklidir. Bir mektup, bir

dilekçe yazabilmek için hemen herkesin yazılı anlatımı öğrenmesi zorunludur.

“Türkçe öğretiminin temel amaçlarından biri de öğrencilerin yazılı anlatım becerilerini geliştirmektir. Yazma, konuşma gibi başkalarıyla iletişim kurmanın ve kendimizi anlatmanın bir yoludur. Yazmayı gerektiren bütün çalışmaların özenilerek yapılması gerekmektedir.”¹⁰⁸

Türkçe kitaplarında bulunan masallarda yazma becerilerini geliştirici alıştırmalar bulunduğunu, görüşüne başvurulan öğretmenler kabul etmiştir.

3.2.7 Masalların Nitelik ve Niceliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çizelge 19 : Görüşüne Başvurulan Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masallar Nitelik Olarak Yeterli midir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	f	%
Evet	7	28
Kısmen	9	36
Az	7	28
Hayır	2	8
Toplam	25	100

¹⁰⁸ MEB, İlköğretim Okulu Türkçe Dersi Taslak Programı. Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1998. s.18.

Öğretmenlerin, “Türkçe ders kitabındaki masallar nitelik olarak yeterli midir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, % 28 evet, % 36 kısmen, % 28 az ve % 8 hayır cevaplarını verdikleri saptanmıştır.

Buna göre, öğretmen örneklem grubunun çoğunluğu (% 64) masallar nitelik olarak yeterli bulurken; diğerleri de (% 36) yeterli bulmadıklarını belirtmişlerdir. (Çizelge 19)

Araştırmada ortaya konan görüş, belli bir grubun yeterli bulmamasına rağmen; diğer grubun yeterli bulması şeklinde sonuçlandırılmıştır.

Çizelge 20 : Örnekleme Giren Öğretmenlerin, “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masallar Nicelik Olarak Yeterli midir?” Sorusuna Verdikleri Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	f	%
Evet	8	34,8
Kısmen	6	26,1
Az	7	30,4
Hayır	2	8,7
Toplam	23	100

Öğretmenlerin, cevaplar incelendiğinde, % 34,8'i evet, % 26,1'i kısmen, 30,4'ü az ve % 8,7'si hayır şeklinde cevap verdikleri dikkati çekmektedir.

Bu durumda, örnekleme giren öğretmenlerin yaklaşık beşte üçü (% 60,9) kitaptaki masalları nicelik olarak yeterli bulurken; kalan beşte ikilik bölümü de (% 39,1) yeterli bulmamaktadır. (Çizelge 20)

Araştırmada, görüşüne başvurulan öğretmenlerden yarıdan fazlası nicelik olarak masalları yeterli bulmuştur.

3.2.8 Masal Kahramanlarına ğrencilerin Yaklaşımına İlişkin

Bulgular ve Yorumlar

Çizelge 21 : Örneklemeye Katılan ğretmenlerin, “Masal Kahramanlarının ğrenciler zerindeki Etkileri Olumlu Yönde midir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	f	%
Evet	17	68
Kısmen	5	20
Az	2	8
Hayır	1	4
Toplam	25	100

Öğretmenler, “Masal kahramanlarının öğrenciler üzerindeki etkileri olumlu yönde midir?” sorusuna % 68 evet, % 20 kısmen, % 8 az ve % 4 oranında hayır şeklinde cevap vermişlerdir.

Bu verilerin işığında, öğretmenlerin tamamına yakını (% 88) masal kahramanlarının öğrenciler üzerinde olumlu bir etki bıraktığını belirtmişler; kalan az bir bölümü de (% 12) olumlu etki bırakmadığı görüşünde birleşmişlerdir. (Çizelge 21)

Çocukların çok sevdiği bir tür olan masalların içinde yer alan kahramanları da çocuklar sevmektedirler. Masalarda bulunan kahramanlar öğrenciler üzerinde olumlu bir etki bırakması çocukların psiko-sosyal gelişimi için son derece önemlidir.

Öğretmen örneklem grubu da kitaptaki masal kahramanlarının öğrenciler üzerindeki olumlu bir etki bıraktığı görüşünü savunmuştur.

Çizelge 22 : Görüşüne Başvurulan Öğretmenlerin, “Öğrenciler Masal Kahramanlarını Kendilerine Örnek Alıyorlar mı? ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	f	%
Evet	12	48
Kısmen	8	32
Az	3	12
Hayır	2	8
Toplam	25	100

Öğretmenlerin, “Öğrenciler masal kahramanlarını kendilerine örnek alıyorlar mı?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, % 48’i evet, % 32’si kısmen, % 12’si az ve % 8’i hayır şeklinde cevap verdikleri dikkat çekmektedir.

Buna göre, görüşüne başvuru alan öğretmenlerin beşte dördü (% 80) öğrencilerin masal kahramanlarını örnek aldığını belirtmiş; geri kalan beşte birlik kesim de (% 20) örnek almadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. (Çizelge 22)

Belli bir ahlâk dersi vermek gayesi güden masallarda bu görevi kahramanlar üstlenmektedirler. Çocukların iyi ve güzel meziyetleri üzerlerinde bulunduran kahramanları örnek alarak bu huyları kendilerine geçirmeleri masalların sosyal yönden eğitici taraflarını oluşturmaktadır.

Araştırmada, kendilerine sunulan soruya, öğretmenler, öğrencilerin masal kahramanlarını örnek aldıklarını ifade etmişlerdir.

Çizelge 23 : Örnekleme Katılan Öğretmenlerin, “Türkçe Kitaplarındaki Masalarda Öğrencileri Korkutucu Kahramanlara Yer Verilmiş midir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	f	%
Evet	5	20
Kısmen	1	4
Az	5	20
Hayır	14	56
Toplam	25	100

Öğretmenler, “Türkçe kitaplarındaki masalarda öğrenciler korkutucu kahramanlara yer verilmiş midir?” sorusuna % 20 evet, % 4 kısmen, % 20 az % 56 hayır şeklinde cevap vermişlerdir.

Bu durumda, öğretmenlerin yaklaşık dörtte üçü (% 76) kitaptaki masaların korkutucu kahramanlardan oluşmadığı; diğer dörtte birlik (% 24) bölümünde olduğu şeklinde görüş belirttikleri saptanmıştır.

Çocuklara okutulacak masaların, öğrencileri psikolojik yönden rahatsız etmemesi için kahramanlarının öğrencilere hoşgörü, yardımseverlik alçakgönüllülük gibi iyi huyları telkin edecek şekilde seçilmesi gereklidir. Aksi davranışları barındıran kahramanların yer aldığı masallar öğrenciler üzerinde olumsuz etkiler bırakabilmektedirler.

Sonuç olarak, öğretmenlerin Türkçe kitaplarında yer alan masalarda öğrencileri korkutucu kahramanlar bulunmadığını düşünmektedirler.

3.2.9 Değerlendirme

Görüşüne başvurulmuş öğretmenler, III. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan masaların öğrencilerin seviyelerine uygun, duyu ve düşünce ufuklarını geliştirici bulmaktadırlar. Bu tür yazıların Türkçe dersinin amaçlarının gerçekleşmesine katkıda bulunduğumuzu da savunmuşlar, dört temel beceriyi (okuma, dinleme, konuşma, yazma) geliştirdiği yönünde fikir beyan etmişlerdir.

Masal kahramanlarının öğrenciler üzerinde olumlu etkiler bıraktığını belirten öğretmen örneklem grubu, öğrencilerin masal hakkında yeterli bilgiye sahip olduklarını düşünmekte ve ders dışında da bu türle ilgili kitaplar okuduklarını belirtmektedirler.

Öğretmenler, kısmen de olsa kitaptaki masaları nitelik ve nicelik olarak yeterli bulmakta ve bu türün öğrenci eğitimine katkı sağladığı görüşünü savunmaktadırlar.

3.3 Öğrenci Anketine Dayalı Bulgular

3.3.1 Öğrencilerin Ders Dışı Kitap Okuma Durumuna İlişkin

Bulgular ve Yorumlar

Çizelge 24 : Görüşüne Başvurulan Öğrenciler, “Ders Kitabının Dışında Ne Tür Kitaplar Okuyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

SED		Hikâye	Masal	Şiir	Diğer	Hepsi	Toplam
Üst	f	18	3	3	6	26	56
	%	32,1	5,3	5,3	10,8	46,5	37,3
Orta	f	34	4	1	3	18	60
	%	56,6	6,7	1,7	5,0	30	40
Alt	f	14	19	1	-	-	34
	%	41,2	55,9	2,9	-	-	22,7
Toplam	f	66	26	5	9	44	150
	%	44	17,3	3,3	6	29,4	100

$X^2 : 65.59$

Sd:8

$P < 0,01$

“Ders dışında ne tür kitaplar okuyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde üst SED’ e sahip olan öğrencilerin % 32,1’ i hikâye, % 5,3’ ü masal, % 10,8’ i diğer ve % 46,5’ i hepsini okudukları; orta SED’ e sahip öğrencilerin % 56,6’ sı hikâye, % 6,7’ si masal 1,7’ si şiir, % 5’ i diğer ve % 30’ u hepsini

okudukları; alt SED'e sahip öğrencilerin % 41.2'si hikâye, % 55,9'u masal ve % 2.9'u şiir, okudukları şeklinde cevap verdikleri tespit edilmiştir.

Farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin ders kitabı dışında okudukları kitap türleri arasında ($P<0,01$) düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu durum, sosyo-ekonomik düzeyin öğrencilerin ders kitabı dışında okudukları kitap türlerini etkilediği şeklinde yorumlanabilir. (Çizelge 24)

Araştırmada ilgili soruya verilen cevaplar üst sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin çoğunlukla (% 46,5) her tür kitapları okudukları; buna karşın şiir ve masal türü kitapları az (% 6) oranda okudukları; orta sosyo-ekonomik düzeydekilerin hikâye türünü çok okudukları (% 56,6); alt sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin çoğunluğunun masal (% 55,9) ve hikâye (%41.2), az bir bölümünün ise şiir okudukları dikkati çekmektedir. Bu durum, konusu hayallere dayalı bir tür olan masalın, sosyo-ekonomik düzeyi düşük 'olan öğrenciler tarafından daha çok benimsendiğini göstermektedir. Bu gruba dahil olan öğrencilerin masallardaki kahramanlarda kendilerini buldukları, gerçek yaşamlarının da masallardaki gibi olmasını istedikleri şeklinde yorumlanabilir.

“Tüm bunların üstünde de özellikle okuma-yazma oranı düşük, dışa kapalı toplumlarda masallar başlı başına bir halk eğitimi aracıdır. Masal analarının başına toplanan insanlara anlattığı masallardaki olayları, sorunları ve çözümleri dinleyenler kendi yaşamlarıyla özdeşleştirip gereken kıssadan hisseyi çıkarırlar ve oradan ayrılırken daha bir mutlu, dingin ve doygun ayrılırlar. Çünkü, kendileri gibi sorunları olan yoksul, zavallı ama haklı, iyi kalpli masal kahramanları pek çok acılar çekmiş ama sonunda hakettikleri mutlu sona ulaşmışlardır.”¹⁰⁹

Sonuç olarak, sosyo-ekonomik düzey, öğrencilerin okudukları kitap türlerini etkilemektedir.

---

¹⁰⁹ Yavuz, a.g.e., s.17.

3.3.2 Öğrencilerin Masallar Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çizelge 25 : Örnekleme Giren Öğrencilerin, “Masallar Hakkında Yeterli Bilgiye Sahip misiniz? Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

SED		Evet	Kısmen	Az	Hayır	Toplam
Üst	f	39	8	6	2	55
	%	70,9	14,5	10,9	3,7	37,4
Orta	f	39	6	8	6	59
	%	66,1	10,2	13,5	10,2	40,1
Alt	f	22	2	8	1	33
	%	66,6	6,1	24,2	33,1	25,5
Toplam	f	100	16	22	9	147
	%	66,7	10,6	14,7	6,0	100

$X^2 : 6.768$

Sd:6

$P > 0,05$

“Masal hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde üst SED’ e sahip olan öğrencilerin % 70,9’ u evet sahibim, % 14,5’ i kısmen sahibim, % 40,9’ u az sahibim ve % 3,7’ si hayır sahip değilim şeklinde cevap verdikleri, orta SED’ e sahip öğrencilerin % 66,1’ i evet sahibim. % 10,2’ si de hayır sahip değilim, alt SED’ e sahip öğrencilerin % 13,5’ si az sahibim ve % 10,2’ si de hayır sahip değilim, alt SED’ e sahip öğrencilerin % 66,6’ sı evet

sahibim, % 6,1'i kısmen sahibim, % 24,2'si az sahibim ve % 33,1'i ise hayır sahip değilim şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

Farklı sosyo-ekonomik düzeylerden gelen öğrencilerin masallar hakkında yeterli bilgiye sahip olma durumları arasında ($P > 0,05$) düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna göre, sosyo-ekonomik düzey, öğrencilerin masal hakkında yeterli bilgiye sahip olma durumlarını etkilememektedir, şeklinde yorumlanabilir. (Çizelge 25)

Sonuç olarak. Türkçe ders kitaplarındaki masallar hakkında öğrencilerin yeterli bilgiye sahip olma durumları arasında 'sosyo-ekonomik bakımdan bir farklılık olmadığı anlaşılmıştır.

Çizelge 26 : Örnekleme Giren Öğrencilerin, "Türkçe Kitabınızdaki Masalları Kolay Anlayabiliyor musunuz?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

SED		Evet	Kısmen	Az	Hayır	Toplam
Üst	f	48	4	3	1	56
	%	85,7	7,1	5,5	1,7	37,3
Orta	f	51	3	3	3	60
	%	85	5	5	5	40
Alt	f	26	2	5	1	34
	%	76,6	5,8	14,7	2,9	22,7
Toplam	f	125	9	11	5	150
	%	83,3	6	7,3	3,4	100

$X^2 : 4,655$

Sd:6

$P > 0,05$

“Türkçe kitabınızdaki masalları kolay anlayabiliyor musunuz?” sorusuna üst SED’deki öğrencilerin % 85,7’si evet, % 7,1’i kısmen, % 5,5’i az. % 1,7’si hayır; orta SED’deki öğrencilerin % 85’i evet, % 5’i kısmen, % 5’i az, % 5’i hayır; alt SED’dekilerin ise % 76,6’sı evet, % 5,8’i kısmen, % 14,7’si az ve % 2,9’u hayır şeklinde cevap verdikleri tespit edilmiştir.

Değişik sosyo-ekonomik düzeylere ait çevrelerden gelen öğrencilerin masaları anlama noktasında aralarında ($P > 0,05$) düzeyinde fark bulunamamıştır. Buna göre, sosyo-ekonomik düzey, öğrencilerin Türkçe kitabındaki masalları kolay anlamalarında etkili olmamaktadır. Öğrencilerin, sosyo-ekonomik düzey farketmeksizin büyük bir çoğunluğu (yaklaşık % 80) masalları kolayca anlayabilmektedirler.

3.3.3 Masalların Türkçe Dersinin Amaçlarının Gerçekleşmesine Katkılarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çizelge 27 : Örnekleme Giren Öğrencilerin, “Okuduğunuz Masallarla İlgili Soruları Cevaplayabiliyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

SED		Evet	Kısmen	Az	Hayır	Toplam
Üst	f	51	3	1	1	56
	%	91,1	5,3	1,8	1,8	37,3
Orta	f	41	6	6	7	60
	%	68,3	10	10	11,7	40
Alt	f	26	1	6	1	34
	%	76,6	2,9	17,6	2,9	22,7
Toplam	f	118	10	13	9	150
	%	78,7	6,7	8,6	6	100

$X^2 : 15,528$

Sd:6

$P < 0,05$

“Okuduğunuz masallarla ilgili soruları cevaplayabiliyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplara bakıldığında, üst SED’ e sahip öğrencilerin % 91,1’ i evet cevaplıyorum, % 5,3’ ü kısmen cevaplıyorum 1,8’ i az cevaplıyorum ve % 1,8’ i hayır cevaplamiyorum; orta SED’ e sahip öğrencilerin % 68,3’ ü evet cevaplıyorum, % 10’ u kısmen cevaplıyorum, % 10’ u az cevaplıyorum ve % 11,7’ si hayır cevaplamiyorum; alt SED’ e sahip öğrencilerin % 76,6’ sı evet

cevaplıyorum, % 2,9'u hayır cevaplamıyorum şeklinde cevap verdikleri tespit edilmiştir.

Değişik sosyo-ekonomik çevrelerden gelen öğrencilerin okudukları masallarla ilgili soruları cevaplama durumları arasında gözlenen bu fark ($P < 0.05$) düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu durum sosyo-ekonomik düzeyin, öğrencilerin okudukları masallarla ilgili soruları cevaplama durumlarını etkilediği şeklinde yorumlanabilir. (Çizelge 27)

Türkçe dersinin (I- III. sınıflar için) “anlama” ile ilgili özel amaçlarından birisi “dinlediklerini, izlediklerini, okuduklarını doğru anlama ve yorumlama yeteneğini kazandırmak.”¹¹⁰ olarak belirlenmiştir. Araştırmadaki ilgili sorudan ortaya çıkan sonuç, üst SED’e sahip öğrencilerin, orta ve alt SED’e sahip öğrencilere göre, masalları daha kolay anladıkları şeklindedir.

Böylece öğrencilerin okudukları masallarla ilgili soruları cevaplama durumları arasında sosyo-ekonomik olarak farklılık olduğu söylenebilir.

---

¹¹⁰ Vural, a.g.e., s. 44.

Çizelge 28 : Örnekleme Giren Öğrencilerin, “Okuduğunuz Masallarla Arkadaşlarınıza Anlatıyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

SED		Evet	Kısmen	Az	Hayır	Toplam
Üst	f	42	6	5	3	56
	%	75	10,7	8,9	5,4	37,3
Orta	f	45	3	4	8	60
	%	75	5	6,7	13,3	40
Alt	f	23	2	8	1	34
	%	67,6	5,9	23,5	3	22,7
Toplam	f	110	11	17	12	150
	%	73,3	7,3	11,4	8	100

$X^2 : 11,221$

Sd:6

$P > 0,05$

“Okuduğunuz masalları arkadaşlarınıza anlatıyor musunuz?” sorusuna üst SED’ e sahip öğrencilerin % 75’i evet anlatıyorum, % 10,7’si kısmen anlatıyorum, % 8,9’u az anlatıyorum, % 5,4’ü hayır anlatmıyorum; orta SED’ e sahip öğrencilerin % 75’i evet anlatıyorum, % 5’i kısmen anlatıyorum, % 6,7’si az anlatıyorum, % 13,3’ü hayır anlatmıyorum; alt SED’ e sahip öğrencilerin % 67,6’sı evet anlatıyorum, % 5,9’u kısmen anlatıyorum, % 23,5’i az anlatıyorum, % 3’ü ise hayır anlatmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir.

Değişik sosyo-ekonomik çevrelerden gelen öğrencilerin okudukları masalları anlatma durumları arasında ($P > 0,05$) düzeyinde anlamlı bir fark

bulunamamıştır. Bu, sosyo-ekonomik düzeyin öğrencilerin masalları anlatmalarına etki etmediği şeklinde yorumlanabilir. (Çizelge 27)

İlgili soruya verilen cevaplar, öğrencilerin çoğunluğunun evet ve kısmen olarak (ortalama % 80) masalları arkadaşlarına anlattıklarını göstermektedir.

Çizelge 29 : Örnekleme Giren Öğrencilerin, “Türkçe Kitabındaki Masalları Okumaktan Zevk Alıyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

SED		Evret	Kısmen	Az	Hayır	Toplam
Üst	f	50	1	3	2	56
	%	89,3	1,8	5,3	3,6	37,3
Orta	f	51	1	3	5	60
	%	85	1,7	5	8,3	40
Alt	f	32	1	1	-	34
	%	94,2	2,9	2,9	-	22,7
Toplam	f	133	3	7	7	150
	%	88,6	2	4,7	4,7	100

$X^2 : 4,152$

Sd:6

$P > 0,05$

“Türkçe Kitabındaki Masalları Okumaktan Zevk Alıyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde üst SED’ e sahip öğrencilerin % 89,3 evet, % 1,8 kısmen % 5,3’ü az ve % 3,6’sı hayır; orta SED’ e sahip öğrencilerin % 85’i evet, % 1,7’si kısmen, % 5’i az, % 8,3’ü hayır; alt SED’ e sahip öğrencilerin % 94,2’si evet, % 2,9’u kısmen ve % 2,9’u az şeklinde cevap verdikleri anlaşılmıştır.

Görüşüne başvuru alan öğrencilerin, ilgili soruya verdikleri cevaplardan sosyo-ekonomik olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Öğrencilerin tamamına yakını kitaptaki masalları okumaktan zevk almaktadırlar.

Öğrencilere okumayı öğretip bunu bir alışkanlık ve ihtiyaç haline getirmenin temelini atıldığı ilköğretim döneminde öğrencileri masallar gibi eğlenceli ve eğitici eserlerle tanıştırmak oldukça isabetli bir seçimdir. Bu yıllarda okumaktan zevk alan bir çocuk bundan böyle bunu bir alışkanlık haline getirecek ve hayat boyu bu eylemini sürdürecektir.

Buna göre öğrenciler, masalları okumaktan zevk almaktadırlar denebilir.

Çizelge 30 : Örnekleme Giren Öğrencilerin, “Sınıfınızda Okunan Masalları Dinlemeyi Seviyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

SED		Evet	Kısmen	Az	Hayır	Toplam
Üst	f	47	6	2	1	56
	%	83,9	10,7	3,8	1,6	37,3
Orta	f	57	2	1	-	60
	%	95	3,3	1,7	-	40
Alt	f	33	1	-	-	34
	%	97,1	2,9	-	-	22,7
Toplam	f	137	9	3	1	150
	%	91,3	6	2	0,7	100

$X^2 : 6,945$

Sd:6

$P < 0,01$

“Sınıfımızda okunan masalları dinlemeyi seviyor musunuz?” sorusuna üst SED’deki öğrencilerin % 83,9’u evet, % 10,7’si kısmen, % 3,8’i az, % 1,6’sı hayır; orta SED’deki öğrencilerin % 95’i evet, % 3,3’ü kısmen, % 1,7’si az; alt SED’deki öğrencilerin % 97,1’i evet ve % 2,9’u kısmen şeklinde cevaplamışlardır.

Buna göre, sosyo-ekonomik düzey öğrencilerin sınıfta okunan masalları dinleme durumlarını anlamlı ($P > 0,05$) bir şekilde etkilenmiştir. Buna karşın, alt SED’deki öğrencilerin ise tamamına yakını (orta % 98,3, üst % 94,6) masal dinlemeyi sevmektedirler. (Çizelge 30)

Öğrenciler sosyo-ekonomik düzeyleri önemli bir fark gözetmeksizin masalları dinlemekten hoşlanmaktadırlar.

Çizelge 31 : Örnekleme Giren Öğrencilerin, “Türkçe Kitabındaki Masalları Okuyunca Yeni Kelimeler Öğreniyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

SED		Evet	Kısmen	Az	Hayır	Toplam
Üst	f	52	3	1	-	56
	%	92,8	5,4	1,8	-	37,3
orta	f	54	-	4	2	60
	%	90	-	6,7	3,3	40
Alt	f	31	1	2	-	34
	%	91,2	2,9	5,9	-	22,7
Toplam	f	137	4	7	2	150
	%	91,3	2,7	4,7	1,3	100

$X^2 : 7,774$

Sd:6

$P > 0,05$

“Türkçe kitabındaki masalları okuyunca yeni kelimeler öğreniyor musunuz?” sorusuna öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde; üst SED’e sahip öğrencilerin % 92,8’i evet, % 5,4’ü kısmen, % 1,8’i az, orta SED’e sahip öğrencilerin % 90’ı evet, % 6,7’si az, % 3,3’ü hayır, alt SED’e sahip öğrencilerin % 91,2’si evet, % 2,9’u kısmen ve % 5,9’u hayır şeklinde cevap vermişlerdir.

Farklı sosyo-ekonomik çevrelerden gelen öğrencilerin masallar okuyunca yeni kelimeler öğrenmelerine ilişkin durumları arasında ($P > 0,05$) düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı anlaşılmıştır. Bu durumda, sosyo-ekonomik

düzye öğrencilerin masal okuyunca yeni kelimeler öğrenmelerini etkilememektedir. (Çizelge 31)

Türkçe dersinin amaçlarından biri de “Türlü etkinliklerle öğrencilerin kelime hazinelerini zenginleştirmek”¹¹¹ olarak belirlenmiştir. Ders kitabı da bu amaçları karşılamak üzere hazırlandığına göre, öğrencilere yeni kelimeler kazandırma ve kullanmanın hareket noktasında yine kitap olmalıdır.

Sonuç olarak, sosyo-ekonomik önemli bir fark göstermediği, öğrencilerin masallardan yeni kelimeler öğrenme durumları olumlu düzeydedir.

Çizelge 32 : Örnekleme Giren Öğrencilerin, “Kitabınızdaki Masallar Çevrenizdeki Canlı ve Cansız Varlıkları Tanıma ve Sevmenizde Size Yardımcı Oluyor mu?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

SED		Evet	Kısmen	Az	Hayır	Toplam
Üst	f	48	2	5	1	56
	%	85.7	3.6	8,9	1,8	37.3
orta	f	45	3	5	7	60
	%	75	5	8,3	11,7	40
Alt	f	30	1	3	-	34
	%	88,3	2,9	8,8	-	22.7
Toplam	f	123	6	13	8	150
	%	82	4	8,7	5,3	100

$X^2 : 7,774$

Sd:6

$P > 0,05$

¹¹¹ MEB, Tebliğler Dergisi, 1981, sayı : 2098.

“Kitabımızdaki masallar çevrenizdeki canlı ve cansız varlıkları tanıma ve sevmenizde size yardımcı oluyor mu?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde üst SED’e sahip öğrencilerin % 85,7’si evet, % 3,6’sı kısmen, % 8,9’u az, % 1,8’i hayır; orta SED’e sahip öğrencilerin % 75’i evet, % 5’i kısmen, % 8,3’ü az, % 11,7’si hayır. alt SED’e sahip öğrencilerin % 88,3’ü evet, % 2,9’u kısmen ve % 8,8’i az şeklinde cevaplamışlardır.

Çıkarılan verilerden öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerinin anlamlı bir fark ($P > 0,05$) göstermediği ve çoğunluğun olumlu görüş belirttiği anlaşılmaktadır. (Çizelge 32)

Buna göre kitaptaki masallar öğrencilere çevrelerindeki varlıkları tanıma ve sevmeye yardımcı olmaktadır denebilir. Bunda sosyo-ekonomik düzeyin önemli bir etkisi görülmemektedir.

Çizelge 33 : Örnekleme Giren Öğrencilerin “Okuduğunuz Masallarda Geçen Konuları İyi ya da Kötü Olarak Ayırabiliyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

SED		Evet	Kısmen	Az	Hayır	Toplam
Üst	f	50	4	1	1	56
	%	89,3	7,1	1,8	1,8	37,3
orta	f	40	2	11	6	59
	%	67,8	3,4	18,4	10,2	39,6
Alt	f	26	3	5	-	34
	%	76,5	8,8	14,7	-	22,8
Toplam	f	116	9	17	7	149
	%	77,8	6,1	11,4	4,7	100

$X^2 : 16,894$

Sd:6

$P < 0,01$

“Okuduğunuz masallar arkadaşlık ilişkilerinizi geliştiriyor mu?” sorusuna üst SED’deki öğrencilerin % 89,3’ü evet, % 7,1’i kısmen, % 1,8’i az, %1,8’i hayır; orta SED’dekilerin % 67,8’i evet, % 3,4’ü kısmen, % 18,6’sı az, % 10,2’si hayır; alt SED’deki % 76,5’i evet, % 8,8’i kısmen ve % 14,7’si az şeklinde cevap verdikleri anlaşılmıştır.

Farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin masallardaki konuları iyi ve kötü olarak ayırabilme durumları arasında ($P < 0,01$) düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu durum, sosyo-ekonomik düzeyin öğrencilerin

masallardaki iyi ve kötü konuları ayırdetmelerini etkilediği şekilde yorumlanabilir. (Çizelge 33)

Öğrencilere, yapıcı, yaratıcı, bilimsel, doğru ve eleştirici düşünme yollarını kazandırmada Türkçe dersinin önemli bir payı ve görevi vardır. Konuşan, üreten, tartışan bir neslin temeli ancak öğrencileri derslerde etkin bir duruma getirecek atılabilir. Kendilerine söz hakkı verilmeyen, görüşleri alınmayan kısaca derslerde susturulan öğrencilerden anılan bu vâsıfları beklemek büyük bir yanlış olacaktır.

Araştırmada, ilgili soruya karşı alınan cevaplardan çıkarılan sonuç, üst SED'deki öğrencilerin masallardaki konuları iyi ve kötü olarak ayırt etmede özellikle orta SED'e göre daha başarılı oldukları yönündedir.

3.3.4 Masalların Niteliklerine İlişken Bulgular ve Yorumlar

Çizelge 34 : Örnekleme Giren Öğrencilerin, “Okuduğuz Masallar Sizin Hoşgörü ve Yardımseverlik Duygularınızı Geliştiriyor mu?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

SED		Evet	Kısmen	Az	Hayır	Toplam
Üst	f	49	6	1	-	56
	%	87,5	10,7	1,8	-	37,3
orta	f	52	5	-	3	60
	%	86,7	8,3	-	5	40
Alt	f	30	1	1	2	34
	%	88,3	2,9	2,9	5,9	22,7
Toplam	f	131	12	2	5	150
	%	87,3	8	1,3	3,4	100

$X^2 : 6,193$

Sd: 6

$P > 0,05$

“Okuduğunuz masallar sizin hoşgörü ve yardımseverlik duygularınızı geliştiriyor mu?” sorusuna üst SED’ e sahip öğrenciler % 87,5 evet, % 10,7 kısmen, % 1,8 az; orta SED’ e sahip öğrenciler % 86,7 evet, % 8,3 kısmen, % 5 hayır; alt SED’ e sahip öğrenciler % 88,3 evet, % 2,9 kısmen, % 2,9 az ve % 5,9 hayır oranlarında cevap vermişlerdir.

Sosyo-ekonomik düzeylerin anlamlı bir fark ($P > 0,05$) oluşturmadığı bu soruda görüşüne başvurulmuş öğrencilerin tamamına yakını (ortalama % 95) okudukları masalların hoşgörü ve yardımseverlik duygularını geliştirdiği yönünde fikir beyan etmişlerdir. (Çizelge 34)

Masallar; “Çocuğa iyimserlik aşılır, neşelendirilir, tabiat güzellikleriyle iyi huylara dikkatleri çekilir, tabiat tanıtılır, insan, hayvan ve bitki sevgisi öğretilir, çocuğa gözlem alışkanlığı kazandırılır.”¹¹²

Sonuç olarak, örnekleme katılan öğrenciler, okudukları masalların hoşgörü ve yardımseverlik duygularına katkı sağladığını belirtmişlerdir.

Çizelge 35 : Örnekleme Giren Öğrencilerin, “Okuduğunuz Masallar Arkadaşlık İlişkilerinizi Geliştiriyor mu?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

SED		Evet	Kısmen	Az	Hayır	Toplam
Üst	f	47	4	1	4	56
	%	83,9	7,1	1,8	7,1	37,3
Orta	f	53	1	4	2	60
	%	88,3	1,7	6,7	3,3	40
Alt	f	32	1	1	-	34
	%	94,2	2,9	2,9	-	22,7
Toplam	f	132	6	6	6	150
	%	88	4	4	4	100

$X^2 : 7,204$

Sd:6

$P > 0,05$

¹¹² Kantarcıoğlu, a.g.e., s. 38.

“Okuduğunuz masallar arkadaşlık ilişkilerinizi geliştiriyor mu?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde üst SED’e sahip öğrencilerin % 83,9’u evet, % 7,1’i kısmen, % 1,8’i az, % 7,1’i hayır; orta SED’e sahip öğrencilerin % 88,3’ü evet, % 1,7’si kısmen, % 6,7’si az. % 3,3’ü hayır; alt SED’e sahip öğrencilerin % 94,2’si evet, % 2,9’u kısmen ve % 2,9’u az şeklinde cevap vermişlerdir.

Sosyo-ekonomik düzeyin anlamlı bir fark ($P > 0,05$) teşkil etmediği bu soruda, alt SED’in (% 97,1) diğerlerinden daha fazla olmak üzere (orta % 90, üst % 91) masalların arkadaşlık ilişkilerine evet ve kısmen olarak katkıda bulunduğu yönünde görüş belirtilmiştir. (Çizelge 35)

Örnekleme giren öğrenci grubu okudukları masalların arkadaşlık ilişkilerini geliştirdiği yönünde fikir beyan etmişlerdir.

3.3.5 Masalların Niceliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çizelge 36 : Örnekleme Giren Öğrencilerin, “Kitabınızda Daha Çok Masal Olmasını İster miydiniz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

SED		Evete	Kısmen	Az	Hayır	Toplam
Üst	f	49	4	2	1	56
	%	87,5	7,1	3,6	1,8	37,6
Orta	f	53	2	2	2	59
	%	89,8	3,4	3,4	3,4	39,6
Alt	f	33	-	-	1	34
	%	97,1	-	-	2,9	22,8
Toplam	f	135	6	4	4	149
	%	90,6	4	2,7	2,7	100

$X^2 : 4,471$

Sd:6

$P > 0,05$

“Kitabınızda daha çok masal olmasını ister miydiniz?” sorusuna üst SED öğrencilerin % 87,5’i evet, % 7,1’i kısmen, % 3,6’sı az, % 1,8’i hayır; orta SED’dekilerin % 89,8’i evet, % 3,4’ü kısmen, % 3,4’ü az, % 3,4’ü hayır; alt SED’dekilerinse % 97,1’i evet ve % 2,9’u hayır şeklinde cevap verdikleri tespit edilmiştir.

Değişik sosyo-ekonomik çevrelerden gelen öğrencilerin kitaplarında daha çok masal olmasını istemelerine ilişkin durumları arasında ($P > 0,05$)

düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna göre, sosyo-ekonomik düzey öğrencilerin ders kitaplarında daha fazla masal istemelerini etkilememektedir. (Çizelge 36)

Örnekleme giren öğrenci örneklem grubunun tamamına yakını (ortalama % 95) kitaptaki masalları nicelik (sayı) bakımından yetersiz bulmaktan ve kitaplarında daha fazla masal olmasını istemektedirler.

3.3.6 Masal Kahramanlarına Öğrencilerin Bakışlarını Gösteren Bulgular ve Yorumlar

Çizelge 37 : Örnekleme Giren Öğrencilerin, “Okuduğunuz Masalların Kahramanlarını Kendinize Örnek Alıyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

SED		Evet	Kısmen	Az	Hayır	Toplam
Üst	f	31	7	12	6	56
	%	55,5	12,5	21,4	10,6	37,3
Orta	f	37	3	7	16	60
	%	61,6	5	11,7	26,7	40
Alt	f	26	5	2	1	34
	%	76,5	14,7	5,9	2,9	22,7
Toplam	f	91	15	21	23	150
	%	60,7	10	14	15,3	100

$X^2 : 17,673$

Sd:6

“Okuduğunuz masalların kahramanlarını kendinize örnek alıyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde üst SED’e sahip öğrencilerin % 55,5’i evet, % 12,5’i kısmen, % 21,4’ü az, % 10,6’sı hayır; orta SED’e sahip

öğrencilerin % 61,6'sı evet, % 5'i kısmen, % 11,7'si az, % 26,7'si hayır; alt SED'e sahip öğrencilerin % 76,5'i evet, % 14,7'si kısmen, % 5,9'u az ve % 2,9'u hayır şeklinde cevap vermişlerdir.

Farklı sosyo-ekonomik düzeylerden gelen öğrencilerin masal kahramanlarını kendilerine örnek alma durumları arasında ($P < 0,01$) düzeyinde anlamlı bir fark görülmüştür. Bu durum, sosyo-ekonomik düzeyin öğrencilerin masal kahramanlarını örnek alma durumlarını etkilediği şeklinde yorumlanabilir. (Çizelge 37)

Araştırmada, ilgili soruya verilen cevaplara göre masal kahramanlarını en çok alt sosyo-ekonomik düzey öğrencileri örnek almakta (% 91,2), bunu % 68 oranla üst SED öğrencileri ve % 65,6 ile de orta SED öğrencileri izlemektedirler.

Hayatta beklediği bulamayan, yaşamın kötü koşulları ile mücadele etmek zorunda kalan yoksul insanlar okudukları ya da dinledikleri masallardaki kahramanlar gibi olmak istemekte ve bu kötü şartlardan kurtulmak istemektedirler. Zaten masallar da genellikle bu iyi kahramanların başarıları ile sonuçlanmaktadır.

Sonuç olarak, öğrenci örneklem grubu – büyük çoğunluğunu alt SED öğrencilerinin oluşturduğu- masal kahramanlarını kendilerine örnek almaktadırlar denebilir.

Çizelge 38 : Örnekleme giren öğrencilerin, “Okuduğunuz Masal Kahramanlarının Beğendiğiniz Yönleri Var mı?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

SED		Evet	Kısmen	Az	Hayır	Toplam
Üst	f	31	3	9	13	56
	%	55.4	5.4	16.1	23.1	37.6
Orta	f	41	7	3	8	59
	%	69.5	11.9	5.1	13.5	39.6
Alt	f	28	1	3	2	34
	%	82.4	1.7	5.1	5.8	22.8
Toplam	f	100	11	15	23	149
	%	67.1	7.4	10.1	15.4	100.0

$\chi^2 : 13.057$

Sd: 6

$P < 0,05$

“Okuduğunuz masal kahramanlarının beğendiğiniz yönleri var mı?” sorusuna Üst SED öğrencileri % 55,4 evet, % 5,4 kısmen, % 23,1 hayır, orta SED öğrencileri % 69,5 evet, % 11,9 kısmen, % 5,1 az, % 13,5 hayır, alt SED’dekiler ise % 82,4 evet, %1,7 kısmen % 5,1 az ve % 5,8 hayır cevabını vermişlerdir.

Değişik Sosyo- ekonomik düzeylerden gelen öğrenciler masal kahramanlarını beğenme durumları arasında ($P < 0,05$) düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Böylece, sosyo-ekonomik düzeyin öğrencilerin masal kahramanlarını beğendiği yönleri üzerine etki bıraktığı söylenebilir. (Çizelge 38).

Burada, sırayla üst SED öğrenciler (% 60.8), orta SED öğrencileri (% 81.4) ve alt SED öğrencileri (% 84.1) verilen oranda masal kahramanlarının beğenmediği yönleri olduğu belirtmişlerdir. Ancak, soru açık uçlu olmadığı için hangi yönlerini beğenmedikleri tespit edilememiştir.

Çizelge 39 : Örneklemeye giren öğrencilerin, “Okuduğunuz Masal Kahramanlarından Sizi Korkutanlar Oluyor mu?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

SED		Evet	Kısmen	Az	Hayır	Toplam
Üst	f	8	1	9	38	56
	%	14.3	1.8	16.1	67.8	37.3
Orta	f	16	4	6	34	60
	%	26.6	6.7	10.0	56.7	40.0
Alt	f	21	2	6	5	34
	%	61.8	5.9	17.6	14.7	22.7
Toplam	f	45	7	21	77	150
	%	30.0	4.7	14.0	51.3	100.0

$X^2 : 31.262$

Sd: 6

$P < 0,01$

“Okuduğunuz masal kahramanlarından sizi korkutanlar oluyor mu?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde Üst SED’ e sahip öğrencilerin % 14,3’ü evet oluyor, % 1,8’i kısmen oluyor, % 67,8’i hayır, orta SED’ e sahip öğrencilerin

% 26.6'sı evet oluyor, % 6. 7'si kısmen oluyor, % 10'u az oluyor. % 56,7'si hayır olmuyor. alt SED'e sahip öğrencilerin % 61. 8'i evet oluyor, %5.9'u kısmen oluyor, % 17.6'sı az oluyor. ve % 5.8 hayır olmuyor şeklinde cevap vermişlerdir.

Sosyo- ekonomik düzeyin arasında ($P < 0.01$) oranında anlamlı fark oluşturduğu bu soruda. üst ve alt SED öğrencilerinin büyük oranda (üst %83. 9, orta 66.7) masal kahramanlarının kendilerini korkutmadığını belirtmelerine karşın; alt SED öğrencilerinin yaklaşık üçte ikisi (%67.7) masal kahramanlarının kendilerini korkuttuğu görüşünde birleşmektedirler.

Sonuç olarak, alt SED'e sahip öğrenciler masal kahramanlarından kendilerini korkutanlar olduğu ifade etmişler. diğer iki iki grup ise (orta ve üst SED öğrencileri) bu görüşün tersini savunmuşlardır.

3.3.7 Değerlendirme

Araştırmada görüşüne başvurulmuş öğrencilerin ders dışındaki kitap okuma eğilimleri sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılık göstermektedir.üst SED'e sahip öğrenciler çoğunlukla (% 46.5) her tür kitap okurken. orta SED'dekiler hikâye (% 56.6), alt SED'dekiler de masal (% 55.9) okumaktadırlar. (Çizelge 24).

Öğrencilerin masal hakkında bilgi sahibi olma durumları sosyo-ekonomik düzey bakımından farklılık göstermemesi ile birlikte büyük bir çoğunluğun yeterli düzeyde sahip olduğu şeklinde tespit edilmiştir. (Çizelge 25).

Öğrencilere okuduklarını tam ve doğru anlama ve anlatma yeteneği kazandırmak; dinleme, okuma alışkanlık ve zevkini aşılama; Türk dilini ve kurallarını sezdirmek; öğrendiklerini, düşündüklerini doğru ve amaca uygun anlatmak; çeşitli etkinliklerle kelime hazinelerini geliştirmek; sözlü ve yazılı ürünler yoluyla Türk yurdu, ulusu, doğayı ve insanları sevmelerine yardımcı olmak ve onlara bilimsel, eleştirici, doğru, yapıcı, yaratıcı düşünme yollarını kazandırmak Türkçe dersin amaçlarını oluşturmaktadır. Bu amaçların gerçekleşmesi için kitaba alınan masal türü metinlerin amaca hizmet ettiği 27, 27,

28, 29, 30, 31, 32 ve 33. çizelgelerde görülmektedir. Yani örnekleme giren öğrenciler masalları zevkle okumakta, dinlemekte, anlamakta, anlatmakta, bunlar sayesinde yeni kelimeler öğrenmekte bu ürünler yoluyla çevrelerindeki canlı ve cansız varlıkları sevmekte ve masallardaki olayları eleştirebilmektedirler.

Kitaptaki masalların nitelikleriyle ilgili olarak, üst, orta ve alt sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrenciler aynı görüşte birleşmişler ve masalların kendilerine hoşgörü ve yardımseverlik duyguları aşıladığı, ayrıca arkadaşlık ilişkilerinin gelişmesinde onlara yardımcı olduğu görüşünü savunmuşlardır.

Öğrenciler, kitaptaki masalların nicelik (sayı) bakımından yeterli olmadığını belirtmişlerdir. (Çizelge 36).

Araştırmada görüşüne başvuru alan öğrenciler, masal kahramanları ile ilgili olarak sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklı görüş belirtmişler; alt SED öğrencileri masal kahramanlarını kendilerine daha çok örnek almakta olduklarını ifade etmişlerdir. (Çizelge 37). Yine alt Sosyo-Ekonomik düzey öğrencileri diğer grup öğrencilerine göre masal kahramanlarından daha çok korktuklarını belirtmişlerdir. (Çizelge 39).

4 SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1 Sonuç

Yapılan bu araştırmayla, ilköğretim okullarının III. sınıflarında okutulan Türkçe ders kitaplarındaki masal türü yazıların sosyo-ekonomik düzeye göre bu dönem çocuklarının sosyal, fiziksel ve psikolojik gelişimleri dikkate alınarak eğitimlerine çeşitli yönlerden katkıları ele alınmıştır.

Araştırmanın evrenini, Erzurum ili merkez ilçedeki ilköğretim okullarının III. sınıf öğrenci ve öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklemi ise, MEB Devlet Kitapları bünyesinde basılmış Türkçe ders kitaplarıyla eğitim-öğretim yapan altı ilköğretim okulu oluşturmaktadır. Belirlenen altı okulun III. sınıflarından MEB kitaplarını okutan birer şube seçilmiştir. Seçilen sınıfların sınıf mevcudu kadar öğrenci esas alınarak yüz elli kişilik “öğrenci örneklem grubu” oluşturulmuştur. Belirlenen sınıfların öğretmenleri ile bu okulların diğer III. sınıf öğretmenleri ise yirmi sekiz kişilik “öğretmen örneklem grubunu oluşturmuştur.

4.1.1 Araştırmanın Alt Problemlerine Ait Bulgular

4.1.1.1 Öğretmen ve Öğrencilere Ait Kişisel Bilgilere Yönelik Bulgular

Araştırmanın “öğretmen örneklem grubu”nu, belirleyen ilköğretim okullarının III. sınıf öğretmenleri oluşturmuştur. Seçilen bu öğretmenlerin sayısı yirmi sekizdir.

Araştırmanın “öğrenci örneklem grubu”nu ise, belirlenen altı ilköğretim okulundan toplam yüz elli öğrenci oluşturulmuştur. Okullar içinde buldukları çevre, imkân vb. koşullar dikkate alınarak sosyo-ekonomik olarak üst, orta ve alt düzey olarak derecelendirilmiştir. Anılan altı ilköğretim okulunun ikisi üst, ikisi orta, diğer ikisi alt sosyo-ekonomik düzey şeklinde sınıflandırılmıştır.

4.1.1.2 Türkçe Ders Kitaplarına Yönelik Bulgular

Yapılan araştırma sonucunda ilköğretim III. sınıf Türkçe ders kitabında üç adet masal metni bulunmuştur. Bunlardan iki tanesi ders işleme metni diğeri ise test soruları için konulmuştur. Öğrencilerin psiko-sosyal ve fiziksel gelişimleri ders kitaplarına da yansımış üçüncü sınıfların Türkçe kitaplarında üç tane olan masal türü yazılar dördüncü sınıflarda da üç tane, beşinci sınıflarda yine üç tane olarak yer almıştır.

4.1.1.3 Öğretmen ve Öğrencilerin Eğitim Durumlarıyla İlgili Bulgular

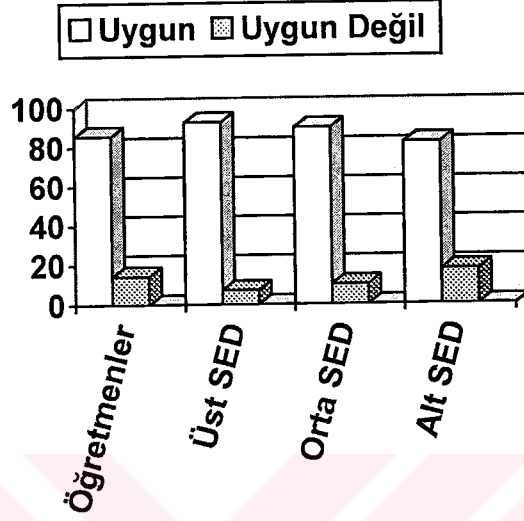
Öğretmen görüşlerinin esas alındığı ve bu esasa destek olarak öğrenci görüşlerinin sunulduğu bu araştırmada varılan sonuçlar şöyledir:

Örnekleme giren öğretmenler, Türkçe dersinin dışında öğrencilere masal türü yazılar okuttuğu saptanmıştır (%89.3). öğrencilerin ders kitabı dışındaki okuma eğilimlerinin üst SED'de % 46.5 oranla her tür kitap, orta SED'de % 56.6 oranda hikâye ve alt SED'de de % % 55.9 oranla masal olduğu öğrenci görüşleriyle tespit edilmiştir.

Öğrencilerin masallar hakkındaki yeterli bilgiye sahip oldukları öğretmen görüşleriyle ifade edilmiş (% 85.7), aynı görüş üst SED öğrencileri tarafından % 85.4, orta SED öğrencileri tarafından % 76.3 ve alt SED öğrencileri tarafından % 72.7'lik oranlarla desteklenmiştir.

Masalların öğrenci seviyesine uygunluğu noktasında öğretmenlerin tamamına yakını (% 96.5) olumlu görüş belirtmişlerdir. Örnekleme giren öğrenciler ise sosyo-ekonomik düzeyleri fark etmeksizin aynı amaçlı soruya (Türkçe kitabındaki masalları kolay anlayabiliyor musunuz?) büyük çoğunlukla öğretmenleri destekleyici cevaplar vermişlerdir.

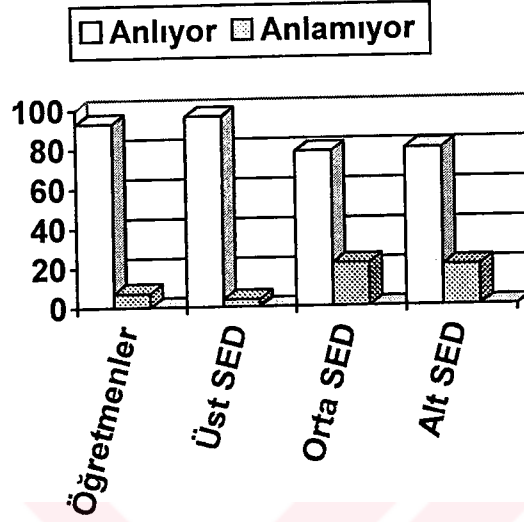
Masalların Öğrenci Seviyesine Uygun Olma Durumu

Grafik 1

Öğretmen örneklem grubuna, ders kitabındaki masalları öğrencilerin tam ve doğru olarak anlayıp anlamadıkları sorulduğunda, öğretmenlerin büyük tamamına yakını (%92.9) olumlu cevap vermişler. öğretmenleri üst SED öğrencileri daha büyük bir oranla (96.4) desteklemiş ancak orta SED ve alt SED öğrencileri tarafından bu kadar büyük bir destek görmemiştir. (orta %78.3, alt %79.5).

Öğrencilerin Masalları Anlama Durumları

Grafik 2

Masalların öğrencilerin anlatım gücünü geliştirici nitelikte olup olmadığı konusunda öğretmenler ile öğrenciler arasında görüş birliği saptanmıştır. Ancak, görüşüne başvuru alan öğretmenler öğrencilere göre daha olumlu tavır sergilemişlerdir. (Öğretmenler % 92.9, öğrenciler ortalama %78).

Öğretmen örneklem grubu, öğrencilerin masalları istekli olarak okuduklarını belirtmişler (%96.4), bu görüşü öğrencilerde sosyo-ekonomik düzeyleri farketmeksizin desteklemişlerdir.

Araştırmada, görüşüne başvuru alan öğretmenlerin tümü, kitaptaki masalların öğrencilerin kelime hazinelerini geliştirici nitelikte olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda öğrenciler de öğretmenlere paralel düşündüklerini ifade etmişlerdir. Ancak, öğrencilerin oranı öğretmenler kadar yüksek değildir.

Kitaptaki masalların öğrencilerin doğayı ve insanları sevmelerine yardımcı olup olmadığı şeklindeki anket sorusu, öğretmenler tarafından yüksek bir oranla (% 92.9) kabul görmüş, aynı görüş öğrenci örneklem grubu tarafından da desteklenmiştir. (üst %89.4, orta % 80, alt %92,2).

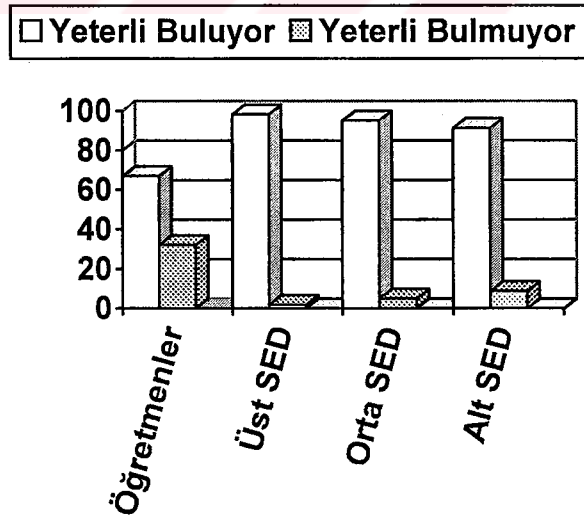

Öğretmen örneklem grubuna, masalların öğrencilere yapıcı, yaratıcı ve eleştirici düşünme yeteneği kazandıracak nitelikte olup olmadığı sorulduğunda, grubun % 85.7'si kazandıracak nitelikte olduğu görüşündedir. Öğrenci örneklem grubu da bu konuda aynı görüşte olmasına rağmen aralarında sosyo-ekonomik düzey olarak farklılıklar gözlenmiştir. Üst SED'dekiler %96.4, orta SED'dekiler %71.2, alt SED'dekiler de %85.3 gibi oranlarla olumlu görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenler, ders kitabındaki masalların dört temel beceriyi (dinleme, konuşma, okuma, yazma) geliştirme durumlarıyla ilgili sorulardan okumayla ilgili ortalama %100, diğerlerine de % 82.2 olumlu cevap vermişlerdir.

Masalların nitelikleriyle ilgili olarak sorulan soruya öğretmenler, %67.9 “yeterli” olduğunu ifade etmişlerdir. Örnekleme katılan öğrenciler aynı amaçlı soruyu % 98.2, % 95 ve % 91.2'lik oranlarla desteklemişlerdir.

Masalların Nitelik Olarak Yeterli Olma Durumu

Grafik 3

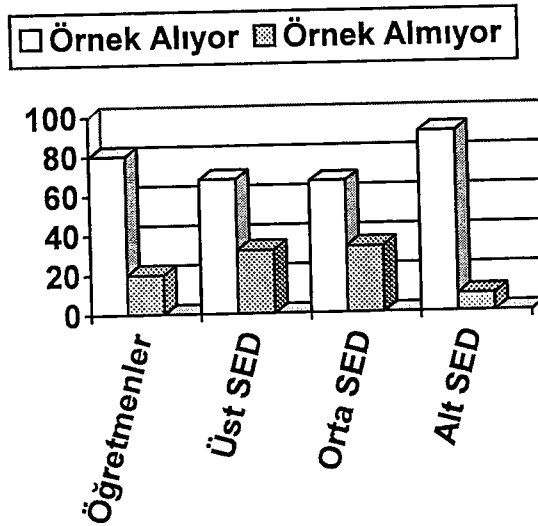
Türkçe kitaplarındaki masalların nicelik bakımından yeterli bulunup bulunmadığına ilişkin soruya, öğretmen örneklem grubu (% 60.9) “yeterli değil”

cevabını vermektedirler. Öğrenci örneklem grubu ise bu soruyu üst SED’de %94.6, orta SED’de %92.2, alt SED’de de %97.1 “yetersiz” bulunmaktadır.

Öğrencilerin masallardan psiko-sosyal yönden nasıl etkilendiklerini belirlemek amacıyla sorulan sorulardan, masal kahramanlarının öğrenciler üzerindeki etkilerinin olumlu olup olmadığı sorusuna öğretmenler, % 88 “olumlu” yönde cevap vermişlerdir. Aynı amaçla sorulan “Okuduğunuz masal kahramanlarının beğenmediğiniz yönleri var mı? şeklindeki soruya öğrenciler SED olarak farklı cevaplar vermişlerdir. Üst SED öğrencileri %60.8, orta SED öğrenciler %81.4, alta SED öğrencileri de %84.1 evet ve kısmen şeklinde “olumsuz” cevap vermişlerdir. Bu bağlamda öğretmen ve öğrenci görüşleri birbirini tutmamaktadır. Öğretmenler masal kahramanlarının öğrenciler üzerinde olumlu etkileri olduğunu belirtirken; öğrenciler masal kahramanlarının beğenmedikleri yönleri olduğunu belirtmektedirler.

Öğretmen örneklem grubu, öğrencilerin masal kahramanlarını örnek alıp almadığı şeklindeki soruya büyük çoğunlukla (%80) “örnek alındığı” yönünde görüş belirtmişler, öğrenciler de bu görüşü desteklemişler ancak sosyo-ekonomik düzey olarak farklılık göstermişlerdir. (üst %68, orta %66.6, alt %91.2).

Öğrencilerin Masal Kahramanlarını Örnek Alma Durumu

Grafik 4

Kitaptaki masallarda öğrencileri korkutucu kahramanlar bulunup bulunmadığı sorusuna öğretmenler %76 “bulunmamakta” cevabını vermişlerdir. Öğrenci örneklem grubundan aynı soruya SED olarak farklı yaklaşmıştır. Üst ve orta sosyo-ekonomik düzey öğrencileri öğretmen görüşlerini desteklerken; alt SED`dekiler çoğunlukla (% 67.7) masal kahramanlarının kendilerini korkuttuğunu savunmuşlardır.

4. 2. Öneriler

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, ilköğretimdeki Türkçe öğretimi ile ilgili yapılabilecek öneriler şunlardır:

- a) Yapılan bu çalışma gibi diğer türlerle de ilgili böyle çalışmalar yapılmalı, seçilecek metinlerin öğretmen ve öğrencilerin görüşleri ışığında, ihtiyaca göre olmasına dikkat edilmelidir.
- b) Türkçe ders kitaplarında bulunan masal türü yazıların incelenmesi yapılarak nitelik ve nicelik bakımından yeniden bir düzenlemeye gidilmelidir.
- c) Türkçe kitaplarında yer alacak metinler öğrencilerin sosyolojik, psikolojik ve fiziksel olarak seviyelerine uygun olmalıdır.
- d) Kitapta bulunacak metinler, öğrencileri okumaya, yazmaya, konuşmaya ve dinlemeye özendirmeli. onlara doğayı, insanlığı ve yaşamı sevdirecek öğelerle dolu olmalıdır. Kısaca bu metinler dersin amaçlarının gerçekleşmesine katkı sağlamalıdır.
- e) Ders kitaplarına seçilecek masal türü metinlerde yer alan kahramanların öğrencileri iyiye, güzele, doğruya, hoşgörü ve saygı gibi müspet değerlere yönltecek özellikler taşımasına dikkat edilmelidir.
- f) Öğretmenlerin, buldukları sosyo-ekonomik çevreyi dikkate alarak öğrencilerin ilgileri doğrultusunda MEB tarafından tavsiyeli masal türüyle ilgili diğer eserleri de öğrencilere okutması sağlanmalıdır.k

- g) Türkçe öğretimi ile ilgili mevcut program veya yapılacak daha iyi bir programın başarısı öğretmenlere bağlıdır. Öğretmenler, katılacakları hizmetçi kurs ve seminerlerle kendilerini yenilemeli, programı uygulamada daha fazla gayret sarfetmelidirler.
- h) Okul idareleri ve öğretmenler işbirliği yaparak öğrencilerin yararlanabileceği şekilde sınıf ve okul kitaplarını zenginleştirme yoluna gitmeli, öğrencileri okumaya yöneltecek çalışmalar yapmalıdırlar.

KAYNAKLAR

Alangu. Tahir, “*Keloğlan Masalları*”, Türk Dili Dergisi, Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı, cilt : XIX, Sayı : 207.

_____, **Billur Köşk**, Ata Yayınları, İstanbul 1990.

Alperen, Altan, “*Masalın Komşu Türlerle İlişkisi*”, Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt : 7, No : 2.

Aydoğan, Şükrü, “*La Fontaine*”. **Seçme Hayvan Masalları**, İstanbul 1983.

Bali Muhan, “*Atatürk Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Tez Çalışmaları*”, TDED, Cilt : XIV.(xxx yer, tarih)

Beydeba, **Kelile Dimne**. (Çev. Ramazan Velieçoğlu), Ecem Yayıncılık, Ankara 1999.

Boratav. P. Naili, **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1997.

_____, **Az Gittik Uz Gittik**, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1969.

_____, **Zaman Zaman İçinde**, Remzi Kitabevi, İstanbul 1958.

Bunch, Wilfried, (Çev. Dr. Ali Osman Öztürk), “*Masal ve Efsane Üzerine*”, Millî Folklor Dergisi, Sayı : 13.

Çakır, Fatma, **İlkokul Türkçe Ders Kitaplarının Eğitim Öğretime Uygunluğunun Değerlendirilmesi**, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 1996.

Demiray, M. Güner, “*Halk Masalları Üzerine Bazı Görüş ve Düşünceler*”, Türk Folkloru Dergisi, sayı : 86.

Demirel. Özcan, **İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi**, MEB Yayınları, İstanbul 1999.

Demiryöney, Berrak, **İlköğretim Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Gezi Yazılarının Öğrenci Eğitimine Katkıları**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1996.

Dilaçar, A., **Dil, Diller, Dilecilik**, TDK Yayınları, Ankara 1968.

Elçin, Şükrü, **Halk Edebiyatına Giriş**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Emet Matbaası, Ankara 1981.

Enginün, İnci, “*Türkçe Öğrenimi*”, M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı : 2.

Eren. K. Semra, **İlköğretim Okullarında Okutulan Türkçe Ders Kitaplarının Program Amaçlarına Ulaşabilirlik Düzeyi**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1994.

Ergin Muharrem, “*Türkoloji Tezleri*”, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, Edebiyat Fakültesi Matbaası, C. X, İstanbul 1960.

Ewing, Ursula, (Çev. Prof. Dr. Zeki C. Arda). “*Masal, Masal Araştırması ve Masal Derlemesi Üzerine*”, Milli Folklor Dergisi, Sayı : 6.

Eyüboğlu, Sabahattin, **Çocuklarımıza Şiirler**, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1980.

Göğüş, Beşir, **İlkokullarda Türkçe Öğretimi**, MEB Basımevi, İstanbul 1968.

Günay, Umay, “*Masal*”, Türk Dünyası El Kitabı, 3. Cilt. Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara 1992.

Günay, Umay, **Elazığ Masalları**, Erzurum 1975.

Güney, Eflatun Cem, **Masallar**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997.

İlkokul Programı, (Derleyenler : F. Kocaolu, M. Ş. Kocaoluk), Kocaoluk Yayınevi, Tarsus, 1992.

İslâm Ansiklopedisi, Maarif Basımevi, İstanbul 1960.

Jan, İsabella, (Çev. Şeref Poyraz), “*Bir Varmış Bir Yokmuş*”, Millî Folklor Dergisi, Sayı : 33.

- Kantarcioğlu, Selçuk, **Eğitimde Masalın Yeri**, MEB Basımevi, İstanbul 1991.
- Kantemir. Enise, **Çocuk Edebiyatı Sorunları**, Doçentlik Tezi, A. Ü. Eğitim Fakültesi, 1982.
- _____, **Yazılı ve Sözlü Anlatım**, Engin Yayınları, Ankara 1991.
- Kavcar, Cahit ve diğerleri, **Türkçe Öğretimi**, Engin Yayınları, Ankara 1997.
- Kaya, Turhan, “*Kıbrıs Türk Çocuk Edebiyatında Ayşen Dağlı'nın Masalları*”. III. Uluslar arası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi Bildirisi, Kasım 2000.
- _____, “*Türkçe Öğretiminde Çocuk Edebiyatının Yeri*”. Türkçenin Öğretimi ve Eğitim Sempozyumu Bildirisi, Tömer, Ankara 1998.
- Kıbrıs, İbrahim, **Uygulamalı Çocuk Edebiyatı**, Eylül Yayınevi, Ankara 2000.
- Komisyon, **Temel Eğitim Okulları**, Türkçe Programı, MEB Yayınları, Ankara 1981.
- _____, **Türkçe Sözlük**, cilt : 2,
- Kunos, İgnacz, **Türk Halk Edebiyatı**, Tercüman 1001 Temel Eser Serisi, Tercüman Yayınları, İstanbul 1978.
- La Fontaine, Jean de, (Çev. Sabahattin Eyüboğlu) **Masallar**, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2000.
- Luthi, Max, (Çev. Sevgül Karasıbaşı), “*Masalın; Efsane, Menkabe, Mit, Fabl ve Fıkra gibi Türlerden Farkı*”, Millî Folklor Dergisi, Sayı : 25.
- _____, (Çev. Sevgül Sönmez), “*Avrupa Masal Tipleri ve Kişileri*”, Millî Folklor Dergisi. Sayı : 36.
- MEB, **İlköğretim Kurumları Yönetmeliği**, MEB Basımevi, İstanbul 1997.
- _____, **İlköğretim Okulu Türkçe Dersi Taslak Öğretim Programı**, Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı Yayınları, No : 068, Ankara 1998.
- _____, **Tebliğler Dergisi**, Sayı : 2098, Ankara 1981.

- Meydan Larousse, Meydan Yayınevi, C. 8, İstanbul 1972.
- Oğuzkan, Ferhan, **Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı**, Emel Matbaası, Ankara 1987.
- Önertay, Olcay, “*Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Çalışmaları*”, Türkoloji Dergisi, Cilt : 1, Sayı : 1.
- Propp, Vladimir, (Çev. Mehmet Rifat) **Masalın Biçimbilimi**, BFS Yayınları, İstanbul, 1985
- Rousseau, J. Jacque. **Emile ya da Çocuk Eğitimi Üzerine** (Çev. M. Baştürk. Y. Kızılcım), Babil Yayınları, Erzurum 2000.
- Sakaoğlu, Saim, **Gümüşhane Masalları**, Ankara 1973.
- _____, **Masal Araştırmaları**, Akçağ Yayınları, Ankara 1999.
- Sarıyüce, H. Latif, “*Ders Veren Türk Masalları*”, Türk Folklor Araştırmaları Dergisi, No : 354, Ocak 1979.
- Seyidoğlu, Bilge, **Erzurum Halk Masalları Üzerine Araştırmalar**, Baylan Matbaası, Ankara 1975.
- Sezen, Lütfi, “*Türkçemiz ve Folklor*”, Türkçenin Sesi Dergisi, Sayı : 1. Erzurum 2000.
- _____, **Halk Bilim ve Derleme Metodları**, KKEF Yayınları, Erzurum, 2000.
- _____, **Türk Halk Edebiyatı II**, Ders Notları, Atatürk Üniversitesi, KKEF Basımevi, Erzurum 1998.
- Şirin, M. Ruhi, **99 Soruda Çocuk Edebiyatı**, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul 1994.
- _____, **Masal Atlası**, İz Yayıncılık, İstanbul 1998.
- Tekışık, H. Hüsnü, **Türkçe Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu**, Tekışık Yayıncılık, Ankara 1994.
- Tezel, Naki, **Türk Masalları I-II**, Kültür Bakanlığı Yayınları. Ankara 1997.

Tolkien, J.R.R., **Peri Masalları** (Çev. Serap Erincin), Altıkırkbeş Yayınları, İstanbul 1999.

Tuğrul, Mehmet, **Malatya'dan Derlenmiş Masallar**, Ankara 1946.

Uehara, Mikiko, "*Japon Masallarında Olağanüstü Karakterler*", Millî Folklor Dergisi, Sayı : 28.

Vural, Mehmet, **İlköğretim Okulu Programı**, Yakutiye Yayıncılık, Erzurum 1998.

Yardımcı, Mehmet ve diğeri, **Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı**, Ürün Yayınları, Ankara 2000.

Yavuz. Helimoğlu Muhsine, **Masallar ve Eğitimsel İşlevleri**. Ürün Yayınları, Ankara 1999.

Yavuzer. Haluk. **Çocuk Psikolojisi**. Remzi Kitabevi. 1994.

EKLER

TÜRKÇE EĞİTİMİ BÖLÜMÜ BAŞKANLIĞINA

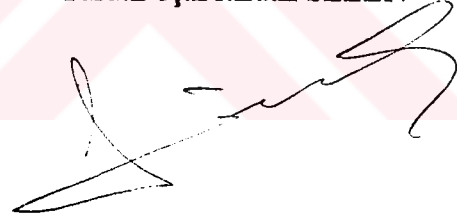
ERZURUM

Danışmanı olduğum yüksek lisans öğrencim Ali Fuat ARICI'nın "İlköğretim Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Öğrenci Eğitimine Katkıları" konulu tezinin anket çalışması için İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden izin alınması gerekmektedir.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.01.12.2000

Yard.Doç.Dr.Lütfi SEZEN

EK: 2 adet anket formu

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI : B.08.4.MEM.4.25.01.05-040

KONU:Anket Uygulaması

03.01.01

195

İL MAKAMINA
ERZURUM

İlimiz Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 20.12.2000 tarih ve 17917 sayılı yazıları ile Üniversiteleri Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans öğrencilerinden Ali Fuat ARICI'nın Müdürlüğümüze bağlı İlköğretim okullarda tez çalışmasına esas teşkil etmek üzere yazı ekinde sunulan anket çalışmasını yapmak istediği bildirilmiş olup, Müdürlüğümüzce de uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde; olurlarınıza arz ederim.

Fevzi BUDAK
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
03.01/2001
Cengiz GEVREK
Vali a.
Vali Yardımcısı

Değerli Öğretmenler,

Bu anket formu, “İlköğretim Okulları Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Öğrenci Eğitimine Katkıları” konulu araştırma için hazırlanmıştır.

Ankette, kişisel bilgilerinize, öğrencilerin masallara karşı bilgilerine, masalların Türkçe dersinin amaçlarına katkılarına, masalların nitelik ve nicelik olarak yeterliliğine ve öğrencilerin masal kahramanlarına bakışlarına ilişkin sorular sorulmaktadır.

Öğretmen olarak, konuyla ilgili görüşleriniz araştırmaya ışık tutacaktır.

İlgilerinize teşekkür ederim.

Ali Fuat Arıcı

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi

ÖĞRETMENLERE
KİŞİSEL BİLGİLER

1. Mezun olduğunuz yüksekokul/fakülte :
2. Görev yaptığınız okul :
3. Mesleki kıdeminiz :
4. Okuttuğunuz Türkçe kitabının yazarı :
5. Ders dışı seminerlere katıldınız mı? :
6. Hangi sınıfı okutuyorsunuz? :

ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ SORULAR

7. Türkçe ders kitabındaki masallar dışında öğrencilerinize bu türle ilgili kitaplar okuyormusunuz?

- ( ) Evet ( ) Kısmen ( ) Az ( ) Hayır

8. Sizce, öğrenciler masal hakkında yeterli bilgiye sahipler mi?

- ( ) Evet ( ) Kısmen ( ) Az ( ) Hayır

9. Türkçe ders kitaplarında yer alan masallar öğrencilerin seviyelerine uygun mudur?

- ( ) Evet ( ) Kısmen ( ) Az ( ) Hayır

10. Türkçe ders kitaplarında yer alan masal türü yazılar öğrencilerin duygu ve düşünce ufkunu geliştirici nitelikte midir ?

- ( ) Evet ( ) Kısmen ( ) Az ( ) Hayır

11. Türkçe ders kitabında yer alan masal türü yazıları öğrenciler tam ve doğru olarak anlayabiliyorlar mı?

- ( ) Evet ( ) Kısmen ( ) Az ( ) Hayır

12. Türkçe ders kitabındaki masallar öğrencilerin anlatım gücünü geliştirici nitelikte midir?

- ( ) Evet ( ) Kısmen ( ) Az ( ) Hayır

13. Öğrenciler Türkçe ders kitaplarındaki masalları istekli olarak okuyorlar mı?

- ( ) Evet ( ) Kısmen ( ) Az ( ) Hayır

14. Türkçe ders kitaplarında yer alan masallar öğrencilerin kelime hazinelerini geliştirici nitelikte midir ?

- ( ) Evet ( ) Kısmen ( ) Az ( ) Hayır

15. Türkçe ders kitaplarındaki masallar öğrencilerin doğayı ve insanları sevmelerine yardımcı oluyor mu ?

- ( ) Evet ( ) Kısmen ( ) Az ( ) Hayır

16. Türkçe ders kitaplarında yer alan masallar öğrencilere yapıcı, yaratıcı ve eleştirici düşünme yeteneği kazandıracak nitelikte midir?

( ) Evet ( ) Kısmen ( ) Az ( ) Hayır

17. Türkçe ders kitaplarındaki masallarda öğrencilerin DİNLEME becerisini geliştirecek alıştırmalar var mıdır?

( ) Evet ( ) Kısmen ( ) Az ( ) Hayır

18. Ders kitaplarında yer alan masallarda öğrencilerin KONUŞMA becerisini geliştirecek alıştırmalar var mıdır?

( ) Evet ( ) Kısmen ( ) Az ( ) Hayır

19. Ders kitaplarında yer alan masallar öğrencilerin OKUMA becerisini geliştirecek alıştırmalarla hazırlanmış mıdır?

( ) Evet ( ) Kısmen ( ) Az ( ) Hayır

20. Ders kitabındaki masallar öğrencilerin YAZMA becerilerini geliştirici alıştırmalara yönelik midir?

( ) Evet ( ) Kısmen ( ) Az ( ) Hayır

21. Türkçe ders kitaplarındaki masallar nitelik olarak yeterli midir?

( ) Evet ( ) Kısmen ( ) Az ( ) Hayır

22. Türkçe ders kitaplarındaki masallar nicelik olarak yeterli midir?

( ) Evet ( ) Kısmen ( ) Az ( ) Hayır

23. Masal kahramanlarının öğrenciler üzerindeki etkileri olumlu yönde midir?

( ) Evet ( ) Kısmen ( ) Az ( ) Hayır

24. Öğrenciler, masal kahramanlarını kendilerine örnek alıyorlar mı ?

( ) Evet ( ) Kısmen ( ) Az ( ) Hayır

25. Türkçe kitaplarındaki masallarda öğrencileri korkutucu kahramanlara yer verilmiş midir?

( ) Evet ( ) Kısmen ( ) Az ( ) Hayır

Sevgili Öğrenciler,

Bu anket formu, “İlköğretim Okulları Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Öğrenci Eğitimine Katkıları” konulu araştırma için hazırlanmıştır.

Sizden istenilen, soruları dikkatle okumanız, tek bir seçeneği işaretlemeniz ve boş soru bırakmamanızdır.

İlgilerinize teşekkür ederim.

Ali Fuat Arıcı
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

ÖĞRENCİLERE
KİŞİSEL BİLGİLER

- 1.Cinsiyetiniz :
2.Okulunuzun Adı :
3.Sınıfınız Şubeniz :
4.Kullandığınız Türkçe Kitabın Yazarı :

ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ SORULAR

- 5.Ders kitabının dışında ne tür kitaplar okuyorsunuz ?
( ) Hikâye ( ) Masal
( ) Şiir ( ) Diğerleri
- 6.Masallar hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz ?
( ) Evet sahibim ( ) Kısmen sahibim
( ) Az sahibim ( ) Hayır sahip değilim
- 7.Okuduğunuz masallarla ilgili soruları cevaplayabiliyor musunuz?
( ) Evet cevaplıyorum ( ) Kısmen cevaplıyorum
( ) Az cevaplıyorum ( ) Hayır cevaplamıyorum
- 8.Okuduğunuz masalları arkadaşlarınıza anlatıyor musunuz ?
( ) Evet anlatıyorum ( ) Kısmen anlatıyorum
( ) Az anlatıyorum ( ) Hayır anlatmıyorum
- 9.Türkçe kitabınızdaki masalları okumaktan zevk alıyor musunuz ?
( ) Evet alıyorum ( ) Kısmen alıyorum
( ) Az alıyorum ( ) Hayır almıyorum
- 10.Sınıfınızda okunan masalları dinlemeyi seviyor musunuz ?
( ) Evet seviyorum ( ) Kısmen seviyorum
( ) Az seviyorum ( ) Hayır sevmiyorum
- 11.Türkçe kitabındaki masalları okuyunca yeni kelimeler öğreniyor musunuz ?
( ) Evet öğreniyorum ( ) Kısmen öğreniyorum
( ) Az öğreniyorum ( ) Hayır öğrenmiyorum
- 12.Türkçe kitabınızdaki masalları kolay anlayabiliyor musunuz?
( ) Evet anlıyorum ( ) Kısmen anlıyorum
( ) Az anlıyorum ( ) Hayır anlamıyorum
- 13.Okuduğunuz masallar sizin hoşgörü ve yardımseverlik duygularınızı geliştiriyor mu?
( ) Evet geliştiriyor ( ) Kısmen geliştiriyor
( ) Kısmen geliştiriyor ( ) Hayır geliştirmiyor
- 14.Kitabınızdaki masallar çevrenizdeki canlı ve cansız varlıkları tanıma ve sevmenizde size yardımcı oluyor mu?

Evet oluyor Kısmen oluyor

Az oluyor Hayır olmuyor

15.Okuduğunuz masalarda geçen konuları iyi yada kötü olarak ayırabiliyor musunuz ?

Evet ayırabiliyorum Kısmen ayırabiliyorum

Az ayırabiliyorum Hayır ayıramıyorum

16.Okuduğunuz masallar arkadaşlık ilişkilerinizi geliştiriyor mu?

Evet geliştiriyor Kısmen geliştiriyor

Az geliştiriyor Hayır geliştirmiyor

17.Kitabınızda daha çok masal olmasını ister miydiniz ?

Evet isterdim Kısmen isterdim

Az isterdim Hayır istemezdim

18.Okuduğunuz masalların kahramanlarını kendinize örnek alıyor musunuz ?

Evet alıyorum Kısmen alıyorum

Az alıyorum Hayır almıyorum

19.Okuduğunuz masal kahramanlarının beğenmediğiniz yönleri var mı ?

Evet var Kısmen var

Az var Hayır yok

20.Okuduğunuz masal kahramanlarından sizi korkutanlar oluyor mu?

Evet oluyor Kısmen oluyor

Az oluyor Hayır olmuyor

ÖZGEÇMİŞ

1972 yılında Erzurum ili Tortum ilçesi Bağbaşı beldesinde doğdu. İlk ve ortaokulu burada, Bağbaşı ilkokulu ve Mehmet Akif Ortaokulu'nda bitirdikten sonra, 1990 yılında Erzurum Lisesi'nden mezun oldu. Aynı yıl girdiği Süleyman Demirel Üniversitesi, Burdur Eğitim Fakültesi'ni 1994'te bitirdi. 27. 12. 1994 tarihinde Diyarbakır'da başladığı öğretmenlik görevini 1997'den beri Erzurum'da sürdürmektedir.